

KEDİ VE KÖPEKLERDE

BAKIM, BESLEME VE EĞİTİM

SAĞLIK İŞLERİ MÜDÜRLÜĞÜ
VETERİNER HİZMETLERİ

KEDİ VE KÖPEKLERDE BAKIM, BESLEME VE EĞİTİM

İÇİNDEKİLER

3. KEDİ VE KÖPEKLERİN BAKIMI

3.1. KEDİ IRKLARI

3.2. KÖPEK IRKLARI

3.3. TIRNAK BAKIMI

3.4. TÜY BAKIMI

3.5. GÖZBAKIMI

3.6. ANAL BEZLER

3.7. KULAK BAKIMI

3.8. BANYO YAPTIRILMASI

3.9. TIRAŞ

3.10. GENEL BİLGİLER-İÇ VE DIŞ PARAZİT

3.10.1. PİRE-DIŞ PARAZİT

3.10.2. KENE-DIŞ PARAZİT

3.10.3. BİT- DIŞ PARAZİT

3.10.4. UYUZ-DIŞ PARAZİT

3.10.5. İÇ PARAZİTLER

4. KEDİ VE KÖPEKLERİ BESLEME

5. TUVALET VE KOMUTLA DAVRANIŞ EĞİTİMİ

KEDİ IRKLARI

3.1. Yerli Kedi Irkları

Ülkemizde yerli kedi ırkları arasında en çok bilinenleri Van Kedisi ve Ankara Kedisidir. Ayrıca tekir kedilerde yaygındır. Yerli yabancı birçok ırk türünde görülebilen üç renkli kedilere sıkça rastlanırlar. Üç renk kediler, ırk değil renk üzerinden tanımlanırlar. Şimdi sırayla bu iki yerli ırkı yakından inceleyelim:

Van Kedisi¹

Van kedisi, cana yakınlığı, beyaz, ipeksi kürkü, aslan yürüyüşü, tilkikuyruğunu andıran uzun ve kabarık kuyruğu, farklı göz renkleri ve suya olan düşkünlüğü ile öne çıkar. Dünya üzerinde melezleşmeden saflığını koruyabilmiş ender kedi ırklarındandır.

Van kedisi, 22. 04. 2006 tarih ve 26147 sayılı Resmî Gazetede yayınlanan 2006/16 no'lu tebliğ ile tüm özellikleri kayıt altına alınarak, millî ırk olarak tescillenmiştir. Ayrıca Van Kedisinin genetik, morfolojik ve fizyolojik özelliklerinin korunması amacıyla 1992 yılında Van 100.Yıl Üniversitesi bünyesinde Van Kedisi Araştırma Merkezi (VKAM) kurulmuştur.

Van kedilerinin Anadolu'ya ne zaman ve nasıl geldiği tam olarak bilinmemektedir. Van kedileri, diğer canlılarda olduğu gibi bulunduğu bölgenin şartlarına uyum sağlamışlardır. Türkiye'nin en yüksek dağlarının yer aldığı Doğu Anadolu Bölgesi'nde, yılın en az altı ayı karla kaplı olan bu coğrafyada uzun tüyleri sayesinde soğuktan korunurlar. Yaz aylarında ise tüy dökerek Van Gölü çevresinin ılıman iklimine uyum sağlarlar.

Van kedisinin en dikkat çekici özelliklerinden biri suya olan ilgisidir. Bu kediler yüzmeyi severler ve suya yönelmeleri zorunluluktan değil, keyiften kaynaklanır. Özellikle ılık ve sığ sularda yüzmeyi tercih ederler; ev ortamında musluktan damlayan suya pati atabilir veya banyoda sahibine eşlik edebilirler.

Fiziksel Özellikleri

Van kedilerinin tüylerinde iki renklilik karakteristik bir özelliktir. Bu renkler genellikle kulak çevresinde ve kuyrukta görülür; nadiren vücudun diğer bölgelerinde de rastlanabilir.

Van Kedisinin postu kalın, tüyleri normal uzunluktadır. Van kedilerinin tüylerinde iki renklilik karakteristik bir özelliktir. Bu renkler genellikle kulak çevresinde ve kuyrukta görülür; nadiren vücudun diğer bölgelerinde de rastlanabilir. Van kedileri uzun ve kabarık kuyruklarını dinlenirken altlarına alarak kendilerini rahatlatırlar.

Van kedileri, diğer türlere oranla biraz daha iricedir. Erkeklerde vücut ağırlığı ortalama 3,5 kg, iken dişilerde 2,8 kg olur. Vücutları uzun, kaslı ve kemik yapıları iridir.

3.1. Yerli Kedi Irkları

- Van Kedisi
- Ankara Kedisi

3.2. Sık rastlanılan Kedi Irkları

- İran Kedisi (Persian-Fars)
- British Shorthair Britanya Krallığı
- Exotic Shorthair, İran kedisiyle American Shorthair kırması bir kedi ırkı.
- Scottish Fold (İskoçya)
- Siyam kedisi (Tayland)
- Chinchilla (Güney Amerika)
- Foldex kedisi (Kanada)
- Ragdoll kedisi (ABD)

3.3. Kürk Desenli Kediler

- Tekir Kedi
- Sarman Kedi
- Smokin Kedi
- Miks – Üç renkli

Kulakları geniş ve pembe renktedir; dip kısımlarında yuvarlaklık göze çarpar. Bazen yavruların iki kulağı arasında bir-iki siyah benek görülebilir.

Van kedilerinde sağırılık oranı oldukça düşüktür (%2–3 civarında) ve genellikle mavi gözlü

bireylerde görülür. Bu özellik Ankara kedisiyle karıştırılmamalıdır.

Van kedileri gözleri ve tüyleri nedeniyle Ankara kedisi ile sıkça karıştırılır. Van kedilerinin gözleri her **ikisi mavi**, **her ikisi kehribar** veya **bir gözü mavi diğer gözü kehribar** renkte (*heterokromik; yani bir gözü mavi diğer gözü kehribar renkte olanlar*) olmak üzere üç çeşit olabilir. Mavi renk, daima turkuvaz mavisi özelliğinde olurken, kehribar rengi farklı tonlarda (*sarı renk ve tonları, çok*

nadiren kahverengi) görülebilir. Mavi gözlü Van kedileri, tüy yapıları bakımından kısa kadifemsi veya uzun ipeksi kürklü bireyler olarak gözlemlenebilir; ancak bu ayırım resmi bir sınıflandırma değildir.

Yeni doğan yavruların gözleri grimsi renktedir.

Doğumdan 25 gün sonra renk değişimi başlar, 40 gün içinde netleşir.

Van kedisi yavrularında genellikle iki kulak arasında bir - iki siyah nokta olduğu görülür. İki siyah nokta taşıyan yavruların çoğu tek renk gözlü olur. Bu siyah noktalar, adeta tek-göz kedilerin mührüdür. Ancak baştaki bu siyah noktalar doğumdan sonra bir iki ay içinde kaybolur. Bazen sayıları, 8-30 arasında değişen miktarda siyah kıl olarak kalabilir.

Üreme ve Davranış

Van kedileri genellikle Şubat, Mart veya Haziran aylarında kızgınlık dönemine girer. Bu dönem yaklaşık 10 gün sürer.

Kızgınlık döneminde gebe kalan Van kedileri, doğal ortamda genellikle o yıl içinde tekrar kızgınlık göstermezler. Ancak ev ortamında yaşayan bireylerde, çevresel koşulların etkisiyle yıl boyunca birden fazla kızgınlık dönemi yaşanabilir. Gebelik süresi 62 gündür. Van kedisi de diğer kedilerde olduğu gibi gözlerden uzakta doğurmayı sevdiğinden, birinci ayın sonundan itibaren ıssız ve karanlık yer aramaya başlar. Van kedisi bir batında dört yavru doğurur.

HIZLI ADAPTASYON: Kediler bir sahipten çok bir mekânı benimserler. Kendi hâkimiyetlerini kurdukları alanlarda yabancı bir kedinin barınmasına çoğu zaman imkânsızdır. Kedilerin mekân değiştirmekteki inatçılığı, Van kedilerinde fazla görülmez. Kediler, yeni yerlerine alışamıyor veya beğenmiyorsa eski evine dönmeye çalışırlar. Hatta kendi evine dönmeye çalışırken kilometrelerce yol kat etmiş kedileri duymuşsunuzdur. Van kedilerinin farkı, bu yeni yaşama alanlarına 20-30 gün içinde adapte olabilmeleridir.

Bakım

Tüylerinin haftada birkaç kez düzenli olarak taranması tüy dökülmesini azaltır.

Yaşlı bireylerde tüy yoğunluğu arttığı için tarama sıklığı artırılmalıdır.

Suyu sevdikleri için sıcak havalarda, 2 aylık olduklarından itibaren banyo yaptırılabilirler.

Ankara Kedisiyle Farkları

Van kedisi diğer türler içinde en çok Ankara kedisi ile çok karıştırılır. Hâlbuki çok belirgin farkları vardır iki türün. Bunlardan bazıları:

1. Van kedisinin gözleri badem şeklinde ve kehribar rengindeyken; Ankara kedisinin gözleri yuvarlak ve mavi-sarı tonlardadır.
2. Van kedisinin yüzü daha yuvarlak, Ankara kedisinin ise sivridir.
3. Van kedisinin baş ve kuyruk kısmında sarı lekeler bulunur; Ankara kedisi ise genellikle tamamen beyazdır.
4. Van kedisinin tüyleri Ankara kedisine göre daha kısadır.
5. Van kedileri suyu severken, Ankara kedileri sudan hoşlanmaz.

Ankara Kedisiⁱⁱ

Ankara kedisi veya **Angora kedisi**, dünyaca tanınan, ana yurdu Ankara olan, en eski uzun tüylü kedi soylarından birisidir. İlk kez 17'nci yüzyılda denizciler tarafından Avrupa'ya da götürülmüş; zamanla Fransız krallarının sarayları da dâhil olmak üzere birçok görüşmüştür. Ancak uzun tüylü bir başka kedi türü olan Fars kedisinin popülerlik kazanmasıyla Ankara kedisinin yıldızı bir süreliğine sönmüştür.

1950'li yıllarda Amerikalı kedi yetiştiricileri tarafından Anadolu'dan bir Ankara kedisi çifti götürülerek yeniden yetiştirilmeye başlanmış ve bu sayede tekrar sevilen bir ev kedisi olarak popülerliğine kavuşmuştur.

Günümüzde Ankara kedileri; güçlü, enerji dolu ama nazik yapılarıyla tanınır. Orta uzunlukta, ipeksi tüyleri vardır. Çok hareketli olup atlamayı severler, ilgi ve şefkat beklerler.

Ankara kedisi saf ve doğal bir kedi türü olmasının yanı sıra, Türkiye'nin ulusal hazinelerinden biri olarak kabul edilir. Pek çok kişi tarafından orijinal uzun tüylü kedi olarak görülür.

Ankara kedileri hâlâ Türkiye'nin köylerinde ve kırsal bölgelerinde, yüzyıllardır neredeyse hiç değişikliğe uğramadan dolaşmaktadır. Günümüzde, özgür yaşamak yerine insanlarla birlikte yaşamaya alışmış olsalar da, kendilerine özgü güçlü karakter özelliklerini korurlar.

Bu türün beyaz rengi, türünün gerçek temsilcisi olarak görülür. Bu nedenle Atatürk Orman Çiftliği Hayvanat Bahçesi tarafından beyaz Ankara kedileri için özel bir üreme programı başlatılmıştır.

Karakteri

Ankara kedisi; çok zeki, cesur ve sahibine bağlı bir kedir. Evde çıkılmamış dolap, açılmamış kapı bırakmaz; kendine özgü atletik bir zarafeti vardır. Sosyal ve oyuncudur. Genellikle iyi huyludur ve daha yaramaz kuzenleriyle kıyaslandığında daha dengeli bir karakter sergiler. Yaşadığı coğrafi koşullar nedeniyle sudan pek hoşlanmaz; bu yönüyle Van kedisinden ayrılır.

Sahibiyle hayatın her alanında birlikte olmak ister. Derin bir sevgi duyar ve karşılığında aynı ilgiyi görmekten hoşlanır. Sahibi nerede olursa olsun, ne yaparsa yapsın yanında bulunmak ister. Sevgi gösterileri oldukça abartılı olabilir. Ancak bir şeye niyetlendiğinde, en akıllı insan bile onu fikrinden döndüremez. Yaptığı her şeyi ustalık ve çeviklikle gerçekleştirir.

Vücut yapısı

Ankara kedisinin vücudu uzundur. Uzun bacaklara, uzun bir kuyruğa ve narin ama kaslı bir gövdeye sahiptir. Kemik yapısı düzgündür ve zarif bir görünümü vardır.

Erkek kediler, dişilere göre daha iri olabilir. Arka bacakları ön bacaklarından daha uzundur. Parmakları arasında küçük tüyler bulunan, yuvarlak ve küçük patileri vardır.

Tüy uzunluğu mevsime göre değişiklik gösterir.

Günümüzde farklı renklerde tüylere sahip Ankara kedileri görülmektedir.

En iyi tüylere sahip Ankara kedileri, genellikle üç yaşını geçmiş kedilerdir.

Bakılıp tarandıklarında tüyleri uzamaya ve kabarmaya müsaittir.

Gözleri geniştir; bakır, mavi, altın, yeşil ve ela gibi çeşitli renklerde olabilir.

Geniş ve sivri uçlu, dik kulakları vardır.

Orta boyda bir buruna sahiptir.

Yürürken kuyruklarını vücut hizasında tuttıkları gözlemlenir.

Ankara kedileri genel olarak farklı göz rengine sahip kabul edilse de, bal rengi ve mavi gözlü Ankara kedileri de yaygındır.

Heterokromik (farklı renkli göz) Ankara kedilerinde sağırılık daha sık görülürken, tek renkli gözlere sahip olanlarda işitme genellikle normaldir.

3.2. Sık rastlanılan Kedi Irkları

Ülkemizde sık rastlanan farklı ülke menşine sahip kedilerden birkaçı bu bölümde kısaca ele alınacaktır.

İran Kedisi (Persian-Fars)

Kökeni: İran (Fars bölgesi)

Karakteri: Sakin, uysal, nazik

Fiziksel Özellikleri:

- Uzun, yoğun ve ipeksi tüyler
- Basık burun ve yuvarlak yüz
- Büyük, yuvarlak gözler (genellikle altın veya mavi tonlarında)

Bakım İhtiyacı:

- Günlük tüy taraması şart, çünkü tüyleri kolayca düğümlenebilir
- Göz temizliği gerekebilir; göz akıntısına yatkındır
- Sessiz ortamları sever, gürültüden hoşlanmaz

Not: İran kedileri genellikle evde yaşamaya daha uygundur. Dışarıda fazla aktif değildir, tam bir “divan kedisii” diyebiliriz.

3.2. Sık rastlanılan Kedi Irkları

- İran Kedisi (Persian-Fars)
- British Shorthair (Britanya Krallığı)
- Exotic Shorthair, İran kedisiiyle American Shorthair kırması bir kedi ırkı.
- Scottish Fold (İskoçya)
- Siyam kedisii (Tayland)
- Chinchilla (Güney Amerika)
- Foldex kedisii (Kanada)
- Ragdoll kedisii (ABD)

İran Kedisi

British Shorthair (Britanya Krallığı)

Kökeni: İngiltere

Karakteri: Sakin, bağımsız, sevecen ama mesafeli

Fiziksel Özellikleri:

- Yoğun ve pelüş gibi kısa tüyler
- Yuvarlak yüz, dolgun yanaklar
- Büyük, yuvarlak gözler (genellikle kehribar veya altın tonları)
- Güçlü ve kaslı vücut yapısı

Bakım İhtiyacı:

- Haftalık tüy taraması yeterlidir
- Genellikle sessizdir, fazla miyavlamaz
- Evde yalnız kalmaya dayanıklıdır

Not: Bu cins, “pelüş ayı” görünümüyle tanınır. Çocuklu aileler için ideal olabilir çünkü sabırlı ve naziktir.

Exotic Shorthair (İran x Amerikan Shorthair Melezi)

Kökeni: ABD

Karakteri: Uysal, sevecen, sosyal

Fiziksel Özellikleri:

- İran kedisine benzer yüz yapısı (basık burun, yuvarlak kafa)
- Kısa ama yoğun ve kadifemsi tüyler
- Geniş gövde, kısa bacaklar
- Göz renkleri: altın, mavi, bakır

Bakım İhtiyacı:

- Haftada birkaç kez tarama yeterli
- İran kedisine göre daha az bakım ister
- Sessiz ve huzurlu ortamları sever

Not: İran kedisinin “bakımı kolay versiyonu” olarak bilinir. Hem sevimli hem pratik!

Scottish Fold (İskoçya)

Kökeni: İskoçya

Karakteri: Nazik, zeki, uyumlu

Fiziksel Özellikleri:

- Öne ve aşağı doğru kıvrık kulaklar
- Yuvarlak kafa ve iri gözler
- Orta boy, kompakt vücut
- Tüy renkleri çok çeşitli; gri, krem, siyah, tekir desenli olabilir

Bakım İhtiyacı:

- Kulak temizliği çok önemli (kıvrım araları kir tutabilir)
- Haftalık tüy bakımı yeterli
- Genetik hastalıklara yatkınlık nedeniyle düzenli veteriner kontrolü önerilir

Not: Kıvrık kulaklarıyla tanınan bu cins, sevimliliğiyle kalpleri fetheder ama sağlık takibi şart.

Siyam Kedisi (Tayland)

Kökeni: Tayland (eski adıyla Siyam)

Karakteri: Sevecen, sosyal, enerjik, konuşkan

Fiziksel Özellikleri:

- İnce ve zarif vücut yapısı
- Badem şeklinde mavi gözler
- Kısa, yumuşak tüyler; yüz, kulak, patiler ve kuyrukta koyu renk noktalar
- Uzun bacaklar ve ince boyun

Bakım İhtiyacı:

- Haftalık tüy taraması yeterli
- Bol oyun ve ilgi ister
- Konuşkan yapısı nedeniyle sessiz ortamları sevmez

Not: Siyam kedileri genellikle bir kişiye bağlanır ve onun peşinden ayrılmaz. Adeta “konuşan kedi” olarak bilinirler.

Chinchilla Kedisi (Gümüş İran – İngiltere kökenli)

Kökeni: İngiltere (İran kedisinden türetilmiştir)

Karakteri: Sakin, nazik, sevecen

Fiziksel Özellikleri:

- Uzun, ipeksi beyaz tüyler; uçları gümüş veya altın tonlu
- Parlak yeşil veya mavi gözler
- Yuvarlak kafa, kısa burun

Bakım İhtiyacı:

- Günlük tüy bakımı gerekebilir
- Sessiz ve huzurlu ortamları sever
- Göz çevresi ve kulak temizliği önemli

Not: Görünüşüyle adeta bir “prenses” havası taşır. İran kedisine göre daha zarif ve narin yapıdadır.

Foldex Kedisi

(Kanada – Scottish Fold × Exotic Shorthair)

Kökeni: Kanada

Karakteri: Oyuncu, sevecen, sosyal

Fiziksel Özellikleri:

- Katlanmış kulaklar (Scottish Fold özelliği)
- Kısa, yoğun tüyler (Exotic Shorthair etkisi)
- Tıknaç ve yuvarlak vücut yapısı

Bakım İhtiyacı:

- Haftalık tüy taraması yeterli
- Kulak sağlığına dikkat edilmeli
- Sosyal ortamları sever

Not: Sevimliliğiyle dikkat çeken bu melez cins, hem oyuncu hem de ev ortamına çok uyumlu

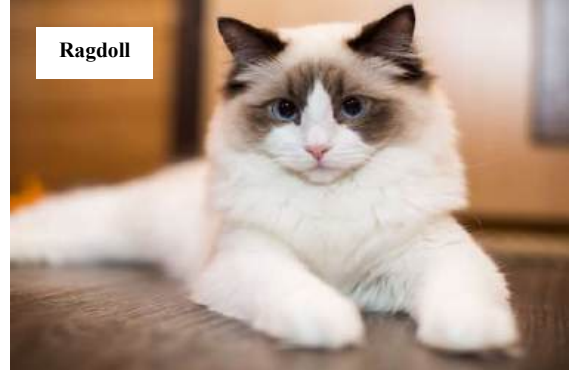

Ragdoll Kedisi (ABD)**Kökeni:** Kaliforniya, ABD**Karakteri:** Sakin, sevgi dolu, kucak kedisi**Fiziksel Özellikleri:**

- Orta uzunlukta, ipeksi tüyler
- Büyük, mavi gözler
- Geniş gövde, güçlü kemik yapısı
- Tüy desenleri: çift renkli, noktalı, maskeli

Bakım İhtiyacı:

- Haftada birkaç kez tarama önerilir
- Sosyal ve insan odaklıdır
- Yalnız kalmaktan hoşlanmaz

Not: Adını, kucağa alındığında gevşeyip “bez bebek” gibi davranmasından alır. Tam bir sevgi yumağıdır.

Kedi Cinsleri Karşılaştırma Tablosu

Kedi Cinsi	Köken	Karakter Özelliği	Bakım Zorluğu	Çocuklarla Uyum	Oyunculuk Seviyesi	Yalnız Kalma Toleransı	Diğer Hayvanlarla Uyum	Sağlık Riskleri	Seslilik (Miyavlama)
İran Kedisi	İran	Sakin, uysal	Yüksek	Orta	Düşük	Yüksek	Orta	Solunum & göz problemleri	Düşük
British Shorthair	İngiltere	Bağımsız, sevecen	Düşük-Orta	Yüksek	Orta	Yüksek	Yüksek	Obezite eğilimi	Düşük
Exotic Shorthair	ABD	Sosyal, uysal	Orta	Yüksek	Orta	Orta	Yüksek	Solunum sorunları	Düşük-Orta
Scottish Fold	İskoçya	Nazik, uyumlu	Orta	Yüksek	Orta	Orta	Yüksek	Eklem hastalıkları (osteokondrodizplazi)	Düşük
Siyam Kedisi	Tayland	Konuşkan, enerjik	Düşük	Yüksek	Yüksek	Düşük	Yüksek	Genetik kalp hastalıkları	Yüksek
Chinchilla	İngiltere	Zarif, sakın	Yüksek	Orta	Düşük	Yüksek	Orta	Göz ve tüy problemleri	Düşük
Foldex Kedisi	Kanada	Oyuncu, sevecen	Orta	Yüksek	Yüksek	Orta	Yüksek	Kulak ve eklem sorunları	Orta
Ragdoll Kedisi	ABD	Sevgi dolu, sakın	Orta	Çok yüksek	Orta	Düşük	Çok yüksek	Kalp hastalıkları (HCM)	Düşük

Notlar:

- Bakım Zorluğu:** Tüy uzunluğu, göz/kulak temizliği ve genel sağlık takibi gibi kriterlere göre değerlendirilmiştir.
- Çocuklarla Uyum:** Sabırlı ve nazik karakterli kediler bu alanda daha yüksek puan alır.
- Oyunculuk Seviyesi:** Enerji düzeyi ve oyun isteği göz önünde bulundurulmuştur.
- Yalnız Kalma Toleransı:** Evde uzun süre yalnız kalabilme yeteneği. Siyam ve Ragdoll gibi sosyal kediler yalnızlığa pek dayanamaz.
- Diğer Hayvanlarla Uyum:** Köpek veya başka kedilerle yaşama uyumu. Ragdoll ve British Shorthair bu konuda oldukça başarılı.
- Sağlık Riskleri:** Genetik yatkınlıklar ve türün bakım hassasiyetleri. Scottish Fold ve İran kedileri bu alanda dikkat gerektirir.
- Seslilik:** Kedinin ne kadar sık ve yüksek sesle miyavladığı. Siyam kedileri bu konuda adeta “konuşur”.

3.3. Kürk Desenli Kediler

Tekir Kediⁱⁱⁱ

Aslında bir cins değil, kürk desenidir. Türkiye’de en çok görülen sokak kedilerinin büyük kısmı tekir desenlidir. Dayanıklısıdır, zeki ve oyuncudur. Türkçedeki "tekir" sözcüğü, Latince "kaplan" anlamına gelen "tigris" sözcüğünden gelmiştir.

Sarman Kedi

Genellikle turuncu veya sarı tonlarda, çizgili veya düz olabilir. Genellikle uysal ve sevecen karakterlidir. Bazen haylazlıklarıyla bilinirler. Renk genleri X kromozomuna bağlıdır, bu yüzden çoğu sarman erkektir.

Smokin Kedi

Siyah-beyaz kürk, genellikle göğüs ve patiler beyaz, gövde siyah. Adeta smokin giymiş gibi görünürler. Zeki, uysal ve sevgi dolu olarak tanımlanırlar. Bazıları oldukça hareketli ve oyuncudur. Smokin bir desen türüdür, belirli bir ırk değildir.

Miks – Üç renkli (Calico / Tortoiseshell)

Siyah, beyaz ve turuncu renklerin karışımından oluşur. Tortoiseshell deseninde renkler daha karışıktır. Calico deseninde ise daha belirgin yamalar vardır. Genellikle sakin, ama bireysel farklılıklar çoktur. Bazıları çok sosyal, bazıları daha bağımsız olabilir. Bu desen de X kromozomuna bağlıdır, bu yüzden üç renkli kedilerin %99’u dişidir.

3.3. Kürk Desenli Kediler

- Tekir Kedi
- Sarman Kedi
- Smokin Kedi
- Miks – Üç renkli

ⁱ Kaynak:

- 1-) Van İl Tarım ve Orman Müdürlüğü
- 2-) Van kedisi - Wikipedi
- 3-) Estin Giç Giç - Yükleyenin kendi çalışması, CC BY-SA 4.0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=88775722>
- 4-) No machine-readable author provided. Bertilvidet-commonswiki assumed (based on copyright claims). - No machine-readable source provided. Own work assumed (based on copyright claims)., CC BY 2.5, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=957560>

ⁱⁱ Kaynak:

Metin

- 1-) Van kedisi - Wikipedi

Fotoğraf

- 1-) Karatas. - Yükleyenin kendi çalışması., Kamu Malı, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=4671613>
- 2-) Ankarakediler - Yükleyenin kendi çalışması, CC BY-SA 3.0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=18828870>
- 3-) Ankarakediler - Yükleyenin kendi çalışması, CC BY-SA 3.0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=18828861>
- 4-) Ankarakediler - Yükleyenin kendi çalışması, CC BY-SA 3.0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=18828869>
- 5-) Ankarakediler - Yükleyenin kendi çalışması, CC BY-SA 3.0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=18827915>
- 6-) By Ankarakediler - Own work, CC BY 3.0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=18814091>
- 7-) By Ankarakediler - Own work, CC BY-SA 3.0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=18814074>
- 8-) By TiffanyHaeffiger - Own work, CC BY-SA 3.0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=16205658>
- 9-) By Daly69 - Own work, CC BY-SA 3.0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=16153800>
- 10-) By Moyan Brenn from Italy - Flickr, CC BY 2.0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=40604983>

ⁱⁱⁱ **Fotoğraf (Tekir):**

[Cat November 2010-1a - Tekir \(kedi\) - Vikipedi](#)

[Tabby cat with blue eyes-3336579 - Tekir \(kedi\) - Vikipedi](#)

3.2.KÖPEK IRKLARI

3.2.1. Av ve spor köpeklerinin özellikleri ❖ Dalmaçya (<i>Hırvatistan-Av-İtfaiyeci</i>) ❖ İngiliz setter ❖ Dauna (<i>Danimarka-Almanya-Av-Bekçi</i>) ❖ Beagle (<i>Birleşik krallık-Av</i>) ❖ İngiliz puanter	3.2.3. İş köpekleri köpeklerinin özellikleri (çoban / bekçi / arama kurtarma / narkotik vs) ❖ Kangal (<i>Türkiye-Çoban</i>) ❖ Alman Çoban Köpeği - Alman Kurdu (<i>Almanya-Arama Kurtarma-Güvenlik</i>) ❖ Akita (<i>Japonya - Bekçi - Koruma</i>) ❖ Akbaş (<i>Türkiye - Çoban</i>) ❖ Boxer – bokser (<i>Almanya – Bekçi – Dövüş – Polis</i>) ❖ Chow chow (<i>Çin- bekçi</i>) ❖ Labrador retriever (<i>Kanada-narkotik-rehber-arama kurtarma</i>) ❖ Rotweiler (<i>Almanya-Bekçi-koruma</i>) ❖ Collie (<i>İskoç-çoban-kurtarma-rehber</i>) ❖ Saint Bernard (<i>İsviçre – Arama kurtarma –bekçi</i>) ❖ Doberman (<i>Almanya – iş</i>) ❖ Golden Retriever (<i>İsviçre-BK-avcılık-arama kurtarma-rehber</i>) ❖ Sibirya kurdu - Husky ❖ Belçika çoban köpeği (<i>Bekçi - Koruma</i>) ❖ Border collie (<i>Birleşik krallık -İskoçya çoban köpeği – yarışma</i>) ❖ Buldog (<i>Birleşik krallık -Dövüş</i>)	3.2.4. Türkiye’deki köpek ırkları ❖ Kangal ❖ Akbaş 3.2.5. Yasaklı Irklar ❖ Dogo Argentino (<i>Arjantin</i>) ❖ Amerikan Pit-bull Terrier ❖ Bullmastiff (<i>Birleşik krallık</i>) ❖ Amerikan Staffordshire Terrier ❖ Staffordshire bull-terrier
---	--	---

DALMAÇYA / DALMAÇYALI

(*Hırvatistan-Av-İtfaiyeci - Refakatçi*)

Kısa tüylü, beyaz üstüne siyah ya da kahverengi benekli bir köpek ırkıdır.

Dalmaçya köpeğinin kökeni, kesin olmamakla birlikte Hırvatistan'daki Dalmaçya bölgesine dayanır. 1800 yıllarından sonra İngiltere’de yetiştirilen bir köpektir. Günümüzde dünyanın pek çok yerinde refakatçi olarak yetiştirilmektedir.

Dalmaçyalılar yıllarca itfaiyeci köpeği olarak bilindiler. Atlarla aralarının iyi olmasından dolayı aynı zamanda itfaiyeciler yangın söndürmeye giderken at arabalarına eşlik etmiş ve yollarını açmışlardır. İngiltere’de hâlâ bazı modern itfaiye istasyonlarında hala Dalmaçyalılar bulundurulmaktadır. Yıllar önce dalmaçyalı itfaiyeciler tarafından istasyonlarındaki fareleri kovalamaları için tutulmuşlardır. Dalmaçyalılar kedi gibi fare kovalamaları ile ünlüdürler.

II. Dünya Savaşı sırasında gizli mesaj ve tıbbi malzeme taşımak için kullanıldıkları bilinmektedir.

Genel olarak boyları 55,5 cm, ağırlığı ise 24 kg. Erkek Dalmaçyalılar dişi Dalmaçyalılar'a göre daha iri ve ağırdırlar.

Dalmaçyalıların benekleri siyah veya kahverengidir. Tamamen beyaz doğar ve sonradan beneklerine kavuşurlar.

Çok iyi av köpekleridir. İdrarında ürik asit bulunmadığı için bahçıvanların favori ırkıdır. Çok oyuncu, neşe dolu bir köpektir, ama çok duygusaldır. Yalnız kalmak istemez, küser. Bu nedenle bahçede kulübede yaşamak ona göre değildir. Belleği çok güçlüdür. Kendisine kötü davranan birini yıllar geçse de unutmaz. Enerji doludur, özellikle çocuklarla oynamayı çok sever. Ev hayvanlarıyla arası çok iyidir, ama yabancı köpeklerle anlaşamaz. Çok zeki ve inatçıdır. Koruma ve bekçilik görevlerini yerine getirebilir. Dalmaçyalılar yüzmeyi çok severler.

FİLM: *101 Dalmaçyalı*

DANUA (Danois, Great Dane)

(Danimarka-Almanya-Av-Bekçi)

Domuz avında kullanılmak üzere en az 400 yıl önce Almanya'da geliştirilen köpek soyudur. Alman mastifi olarak da bilinir.

Bu soyun Danimarka ile olan ilişkisi bilinmemekle birlikte, adını Fransızca Danois (Danimarkalı) sözcüğünden almıştır. İrlanda tazısı cinsi ile çaprazlanarak üretilmişlerdir.

ALMAN ÇOBAN KÖPEĞİ / ALMAN KURDU

(Almanya-Arama Kurtarma-Güvenlik)

Almanya kökenli bir köpek ırkıdır. Büyük, atletik ve güçlü olduğu kadar zeki olması, doğru yetiştirildiğinde bu köpeği mükemmel bir aile veya koruma yahut iş köpeğine dönüştürür. Alman kurtları ikiye ayrılır; iş köpekleri ve şov köpekleri denilen iki farklı versiyonu vardır. İş köpeği olarak üretilen alman

kurtları daha yüksek bir kalçaya ve daha uzun bacaklara sahiptirler. Show için üretilen köpekler ise daha alçak bir kalça, adaleli bir vücuda ve çok gösterişli bir posta sahip olurlar.

Alman kurtların da en sık rastlanan hastalık kalça çıkığı (kalça displazisi) olarak bilinen eklem rahatsızlığıdır.

Ayrıca alman kurtları çok hassas bir mideye sahip oldukları için özel bir diyet ile veya içerisinde fazla çeşit olmayan, aynı zamanda köpeğin alerjisinin bulunmadığı mamalar ile beslenmelidir.

Alman kurtları dünyada en çok tercih edilen ırklar arasındadır. İş köpeği olarak, asker ve polis köpeği olarak kullanılmaktadır.

Dişi Alman çoban köpeklerinin ideal boyu 57,5 cm, erkeklerde ise 62,5 cm'dir.

Ağırlıkları ise dişilerde 22–32 kg., erkeklerde ise 35–40 kg. aralığındadır.

Yüzü sert hatlı, alnı kubbe şeklinde ve burnu uzundur.

Burun mantarı siyahtır.

Çenesi güçlü olduğundan, keskin ısırışlara sahiptir.

Gözleri orta büyüklükte, kahverengidir.

Neşeli, zeki ve kendinden emin bakar.

Kulakları geniş ve başa 90 derece dik olacak şekilde birbirine paralel duruşla konumlanmıştır.

Boynu uzundur ve kaldırıp indirerek hareket esnasında hızını ayarlar.

Kuyruğu uzun ve tüylüdür.

Alman Çoban Köpeklerinin çeşitli renklere mensup olanları vardır. Genellikle sarımsı kahverengi, siyah - kırmızı ve siyah renklerde olurlar. Nadir olarak tümü siyah, gri kırçılı ve tümü beyaz renklere mensup olanlarda vardır.

Alman Çoban köpeği zekâsı ile meşhur bir köpek ırkıdır.

2000'li yılların başından beri tutulan istatistiklere göre, ABD'de en fazla kayıtlı olarak beslenen ilk 3 köpek arasındadır.

Alman çoban köpekleri oldukça aktiftirler, eğitime heveslidirler ve görevlerini gönüllü olarak yaparlar.

Çok vefalı ve sahibine karşı sevecendirler. Eğer sosyalle edilmezse insanlara karşı saldırganlaşabilir.

Soğuk bir karaktere sahip olan kişileri dahi kendine çekebilir ve yabancılarla karşı sevecendir.

Oldukça itaatkâr ve kafası kolay kolay karışmayacak karakterdedir.

AKİTA / JAPON BEKÇİ KÖPEĞİ

(Japonya – Bekçi - Koruma)

Akita, köpek ırklarında en büyük Japon köpek türüdür.

Ağırbaşlılığı, biçimli vücudu, güçlü ve kendine has görüntüsü ile diğer ırklardan bir bakışta ayrılır.

Güçlü kaslara, büyük bir başa ve kısa bir çeneye sahiptir.

Görüntü itibarıyla uzunluğu

yüksekliğinden ve eninden biraz daha fazladır. Derin ve geniş bir göğsü vardır. Baş biçimli bir üçgen görüntüsü ile vücuttan ayrılır.

Duruşu kolayca seçilebilir ve alınının ortasında yüzlek olan bir çizgi vardır.

Küçük ve dik kulaklar boyunla bir uyum sağlamaktadır.

Gözler köşeli, küçük ve koyu kahverengidir.

Burun siyahtır. Beyaz olanlarında kahverengi burun olabilmesine rağmen siyah tercih edilmektedir.

Dudaklar siyah, dil ise pembedir.

Kuyruğunu yukarıda ve kıvrarak taşır.

Kedi gibi perdeli ayaklara sahip ve onun kadar iyi yüzücüdür.

Kalın ve ince olmak üzere iki kat ve yoğun tüylere sahiptir. Bu tüyler onu dış ortamdaki sıcak ve soğuktan aynı zamanda da ıslanmaktan korur. Tüy renkleri beyaz, kırmızı, açık kahve tonları, benekli veya çizgilidir. Renk geçişleri kesin çizgilerle ayrılmamıştır.

Soğuk iklim köpeğidir. Sakin, akıllı ve cesurdur.

Koruma köpeği olarak görev yapar.

Diğer köpek ve ev hayvanlarıyla pek geçinemez. Bu nedenle başka hayvanlarla bir aradayken onu serbest bırakmak doğru olmaz.

Birlikte yaşadığı çocuklara karşı hoşgörülüdür, ama yabancı çocukların kendisine yaklaşmasına izin vermez.

Fazla havlamaz, ama ilginç bir ses tonu vardır.

Uzun yürüyüşler yapmayı sever.

Omuzdan yere yüksekliği: 61–71 cm, ağırlığı: 35–55 kg'dır.

Dişisi bir doğumda 7-8 yavru doğurur.

YAŞAM ORTAMI

Evin içinde de aktif olabilmesine rağmen onun için en iyisi geniş arazili bir yuvadır.

BAKIMI

Kalın ve kısa tüylerini, tel bir fırça ile sık sık temizlemek gerekir.

Çok mecbur kalınmadıkça yıkanılmamalıdır.

Yılda 2 kez yoğun olarak tüy değiştirirler.

FİLM: Hachiko: A Dog's Story (2009)

BOXER / BOKSÖR

(Almanya – Bekçi – Dövüş – Polis)

Almanca yazılışı ile Boxer, orta irilikte, dolgun ama güçlü ve kendine özgü bir biçimi olan bekçi köpeği ırkıdır. İlk olarak 19. Yüzyıl'da Almanya'da üretilen boksör ırkı, bulldog ve mastif kırmasıdır. 1950'lerin ortasında beğenilen ırklar arasına girmişse de günümüzde eskisi kadar yaygın değildir. Bütün bulldoglar gibi, modern boksörün ataları, köpek ve boğa dövüşleri için yetiştirilirdi. 19. Yüzyıl'da bu sporlar yasa dışı sayılınca boksörler Almanya'da polis köpeği olarak yetiştirilmeye başlanmıştır.

Omuzdan yere kadar yaklaşık 53–64 cm, ağırlığı 30 kg kadardır. Kısa, parlak, yumuşak derisi, kızıl ya da kahverengi zemin üstüne benekli ya da çizgili ya da ayak, göğüs ve kafada beyaz çizgilidir. Burnunun ucundan ağzın ve çenenin sonuna kadar siyah bir renge sahiptir.

CHOW CHOW

(Çin - Bekçi)

Türkçe okunuşu ile Çov-çov, Çin kökenli köpek ırkıdır. Halk arasında "Aslan köpeği" ve "Çin Aslanı" olarak da bilinir. Yetişkin erkekler ortalama 56 cm, dişiler ise ortalama 51 cm boya ulaşabilirler. Ağırlıkları 20–31 kg arasında değişir. Kürkleri iki katmanlıdır ve soğuktan oldukça iyi korur. Tüm bedenleri tek renk olabilir; siyah, kızıl, mavi, kahverengi, krem rengi veya beyaz.

Bu köpek, mavi-siyah dili ile diğer köpek ırklarından ayrılır.

Ortalama yaşam süreleri 14 ile 16 yılları arasındadır.

Kalça displazisi, mide kanseri ve kulak enfeksiyonları gibi hastalıklara yatkındır. Göz kapağı anomalisi olarak nitelendirilen entropium hastalığına yatkın köpeklerdir.

BELÇİKA ÇOBAN KÖPEĞİ

(Bekçi - Koruma)

Uzun bol tüylü postu genellikle siyah renklidir. Çoban köpeklerinin en değerlilerinden biri sayılmaktadır. Belçika'nın soğuk iklim koşullarına uyum gösterebilen, açık havalarda ise dayanıklı olan bu köpek ilk olarak 1891 yılında koyun sürülerini gütmeye kullanılmıştır.

Omuzdan yere yüksekliği yaklaşık 60 cm, ağırlığı ortalama 25 kg'dır.

Belçika çoban köpeği duygusal bağ kurma açısından son derece maharetli bir yapıya sahiptir.

Sahibine olan sadakat ve sevgisi ne kadar güçlü ise yabancılarla karşı da bir o kadar tepkili bir köpek cinsi olması, korumalık ve çobanlık yapmada tercih edilen öncü köpek ırklarından biridir.

BORDER COLİE

(Birleşik krallık - İskoçya
çoban köpeği – Yarışma)

İngiltere-İskoçya sınırında yaklaşık 300 yıldır koyun çobanı köpeği olarak kullanılan collie ırkı.

En zeki ırklardan biri kabul edilen border collie yetenek yarışmalarında da çok başarılıdır.

3.3. Tırnak Bakımı

3.3.1. Tırnak bakımında kullanılan araç gereçler

- Tırnak Makasları ve Törpüleri
- Tırnak Tırmalama Tahtaları

- Tırnak bakımında kullanılan araç gereci sıralar.
- Kedi ve köpeklerde tırnak bakımının yapılış aşamalarını açıklar.
- Ayak tabanı yastığı ve ayakların bakımını izah eder.

Tırnak Makası

Kuşkusuz ki tırnak bakımı için en önemli alet tırnak makasıdır. **Tırnak makaslarının**, giyotin tipi ya da makas tipi gibi farklı türleri vardır.

Kediler İçin Tırnak Bakımı ve Kesimi

Kediler tırnaklarının kesilmesinden hiç hoşlanmazlar. Kediler tırnak kesim işleminde o kadar huysuzlanır ki sizi bile tırmalayabilir. Fakat siz her zaman nazik olun ve yumuşak davranarak onun daha fazla strese girmesine engel olun.

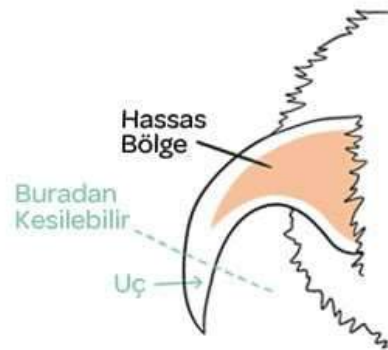
Kedinizin tırnaklarını keserken onu oylamak için ona **atıştırma** vermek iyi bir yöntem olacaktır. Kedinizin tırnak bakımı için ilk olarak kedinizin tırnağının ortasından geçen pembe şeride dikkat etmelisiniz. Çünkü burası kan damarlarının bulunduğu noktadır. Eğer kediniz açık renkli tüylere sahipse bu kan damarlarının ve sinirlerin bulunduğu yeri görebilmeniz kolay olacaktır. Tırnağı iki milimetre kadar kesmeniz yeterli olacaktır. Kedinizin tırnaklarını keserken tırnak makası tırnağa dik şekilde tutulmalıdır çünkü paralel tutulması ezilmelere neden olabilir. Bu işlemi tamamladıktan sonra kedinizi de ödüllendirmeyi unutmayın.

Köpeklerin Tırnakları Doğru Şekilde Nasıl Kesilir?

Köpeğinizin patisini tutarak kaldırın ve uygun açığı ayarlayın.

Ardından tırnak makası ya da törpüyü tırnağın fazla kısmına yerleştiriniz. Daha sonra tırnağın yeterli ölçüde kesildiğine veya törpüldüğüne emin olarak minik minik kesmeye devam edebilirsiniz. Bu işlemi yaparken dikkat etmeniz gereken en önemli konu canlı dokuyu kesmekten kaçınmanızdır. Eğer tırnağı keserken küçük siyah bir nokta görürseniz burada kesme işlemi durdurun ve daha ilerlemeyin.

Kedilerinize Tırnak Bakımı Yapmazsanız Ne Olur?

Kedilerde tırnak bakımı düzenli olarak yapılmazsa, aşağıdaki sorunlar ortaya çıkabilir:

- **Tırnak batması:** Uzun tırnaklar, içeri doğru kıvrılarak pati yastıkçıklarına ve dokuya zarar verebilir. Bu durum ağrı ve enfeksiyona neden olabilir.
- **Mobilya ve diğer yüzeylere zarar verme:** Uzun tırnaklar, mobilya, perde ve diğer yüzeylere zarar verebilir. Bu durum, ev içi huzuru bozabilir.
- **Ağrı ve rahatsızlık:** Uzun tırnaklar, kedinin yürümesini ve hareket etmesini zorlaştırabilir. Bu durum, kedinin ağrı ve rahatsızlık yaşamasına neden olabilir.

Köpeğinize Tırnak Bakımı Yaptırmazsanız Ne Olur?

Periyodik aralıklarla köpeklerin tırnak bakımlarının yapılması ve tırnaklarının kesilmesi gereklidir.

Köpeklerde tırnak bakımı yapılmazsa, aşağıdaki sorunlar ortaya çıkabilir:

- Uzun tırnaklar, içeri doğru kıvrılarak pati yastıkçıklarına ve dokuya zarar verebilir. Bu durum ağrı ve enfeksiyona neden olabilir.
- Uzun tırnaklar, mobilya ve diğer yüzeylere zarar verebilir. Bu durum, ev içi huzuru bozabilir.
- Uzun tırnaklar, köpeğin yürümesini ve hareket etmesini zorlaştırabilir. Bu durum, köpeğin ağrı ve rahatsızlık yaşamasına neden olabilir.
- Uzun tırnaklar, köpeğin yürürken veya koşarken yaralanmasına neden olabilir.

Köpeklerin tırnak bakımını kolaylaştırmak için, daha uzun yürüyüşler yaptırılabilir veya kazabileceği toprak bir zeminde gezdirilebilir. Bu aktiviteler, köpeklerin tırnaklarını doğal bir şekilde törpülemesine yardımcı olur.

Tırnak bakımı için köpeğinizi yavruyken alıştırm. Böylece, köpeğiniz tırnaklarının kesilmesine alışacaktır.

- Tırnak bakımını sessiz ve sakin bir ortamda yapın. Köpeğinizin dikkatini dağıtacak herhangi bir şeyden kaçının.
- Tırnak makası veya törpüsü kullanırken, köpeğinizin patisini nazikçe tutun.
- Tırnak keserken, tırnağın içindeki kan damarına zarar vermemeye dikkat edin.
- Köpeğinizin tırnaklarını keserken, ödüllendirmeyi unutmayın.

Kedi Tırmalama Tahtası ve Evleri

Kediler tırmalama davranışını birçok farklı nedenle sergileyebilirler. Bazı kediler pati yastıklarında bulunan koku bezlerinden koku salgılayıp bölgelerini işaretlemek, bazı kediler ise yaşadıkları stresi ve sıkıntıyı yansıtmak için tırmalama davranışında bulunabilirler.

Ek olarak kedilerin esnemek, tırnaklarını kısaltıp düzeltmek veya doğal olarak tırmalama ihtiyacını bastırmak için de evdeki eşyaları tırmalayabildikleri bilinir.

Evcil hayvanların yaşadığı evlerde sıklıkla eşyalara zarar gelmesi, hayvanların içgüdüsel ihtiyaçlarını karşılayabilecekleri bir yaşam alanı oluşturulması ile minimize edilebilir.

Kedi tırmalama tahtası da kedilerin yaşadığı evlerde ihtiyaç duyulan kedi ürünlerinden biridir. Kedi tırmalama tahtaları sayesinde hem kedilerin ihtiyaçlarını kendilerine zarar vermeden giderebilmeleri için uygun bir alana sahip olmaları ve eğlenceli vakit geçirmeleri sağlanır hem de evdeki eşyaların zarar görmesi büyük ölçüde engellenebilir.

Tırmalama kartonları, çubuk tırmalama tahtaları, tırmalama paspasları ve oyuncaklı kedi tırmalama tahtaları

3.3.1. Ayak tabanı yastığı ve ayakların bakımı

Kedilerde Pati Bakımı Neden İhmal Edilmemeli?

- Kedilerin patilerinde bulunan yastıkçıklar yüksekten atladıklarında bir şok emici görevi görür. Bu sayede maruz kalınan güç patilerden emilir ve bacakta yer alan bağ dokulara, tendonlara veya kemiklere ulaşmaz. Böylelikle kedi zarar görmemiş olur.
- Patilerin bir diğer görevi de her adımda çekiş sağlamaktır. Kediler hızlı koştuğunda patiler kaymayı önleyerek onların daha rahat hareket edebilmesini sağlar.
- Bunlarla beraber patilerdeki yumuşak yastıkçıkların bir diğer önemli görevi de sıcak ya da soğuk hava koşullarında ayağı korumaktır.
- Patileri ve yastıkçıkları kötü durumda olan kedilerin hayat kalitesi önemli ölçüde düşmektedir.

- Kedilerde pati bakımı pati yastıkçıklarının sağlıklı tutulması ile de sınırlı değildir. Tırnak bakımı da bu sürecin en önemli aşamaları arasında yer alır.
- Kedilerin tırnaklarının çok uzaması yürüme ve hareket esnasında ağrı yaşamalarına neden olabilir. Üstelik içgüdüsel olarak tırmalama davranışı sergilemeleri tırnak kesiminin ev eşyaları üzerindeki yıkıcı etkinin azaltılmasına yardımcı olduğu bilinmektedir.
- Bir de pati arasında uzayan tüyler var, uzun tüylü kedilerde sıklıkla karşılaşılan bu durum hem rahatsız edici olabilir hem de çeşitli hijyen sorunlarını gündeme getirebilir. Tüm bu unsurlar göz önünde bulundurulduğunda kedilerde pati ve tırnak bakımı süreçleri hakkında farkındalığın artması önemlidir.

Pati Temizliği

- Kedilerde pati bakımı pati temizliği ile başlar. Kedi evden dışarı çıkmıyor olsa dahi günde birçok kez tuvaletine gider bu esnada da patilerinin arasına kum yapışabilir.
- Ayrıca evde bulunan küçük objeler de kedilerin patilerine takılabilmektedir. Bu durumun iki tehlikesi bulunmaktadır.
- Patinin arasında kalan kimyasallar kedi tarafından yalandığında yaralayıcı olabilmektedir.
- Bununla beraber her ne kadar patilerin arasında kimyasallar olmasa bile herhangi bir yabancı madde zamanla yaraya yol açabilmektedir.
- Kedilerde pati yarası enfeksiyon kapığında kedi için bu durum oldukça zordur.
- Bu nedenle kedinizin patilerinin arasını günlük olarak kontrol etmeniz ve temizlemeniz tavsiye edilir.

Köpeklerde Pati Yapısı

Köpeklerde pati ve tırnak bakımı için öncelikli olarak patinin yapısını bilmek gerekir. Patiler kas, keratin, kolajen, yağ doku, bağ doku, tendonlar ve kemikten oluşur. Köpeklerin patileri anatomik olarak son derece kompleks bir yapıya sahiptir ve her bir pati köpeklerin sağlıklı bir şekilde hareket etmesini sağlar. Patiler beş ana yapı altında incelenir. Bunlar **pati yastıkları, pençeler, arka parmak, kartal yastık ve metakarpal yastıklardır.**

Pati yastıkları: Her patide dört tane bulunur ve köpeğin ağırlığını destekler.

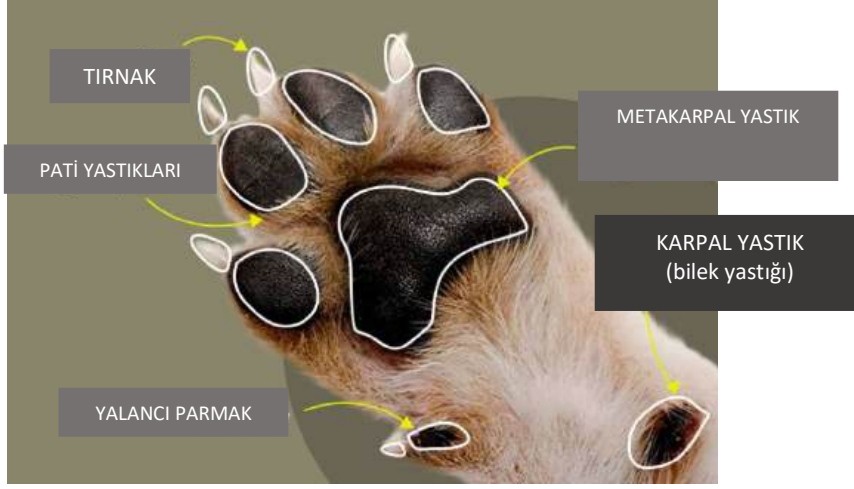
Pençeler: Pençeler özellikle kazma ya da kaşınma için kullanılır. Pençeler de tıpkı bizim tırnaklarımız gibi keratinden oluşur. Buradaki en büyük fark insanların tırnakları üst deriden çıkar ve bunlar aslında ölü keratindir. Köpeklerin pençeleri ise direkt olarak ayaktaki kemikten uzar ve içerisinde sinirler ile kan damarları yer alır. Bu nedenle köpeklerin tırnaklarını keserken dikkatli olmak gerekir. Köpeklerin tırnaklarını keserken pati anatomisine göre tasarlanmış köpek tırnak makasları kullanılması gerekir.

Arka parmak: Köpeklerin ön ayaklarında üst kısımda ekstra bir pençe ve yastık bulunur. Bu arka parmaklar köpeklerde genellikle ön patilerde bulunur ancak Pyrenees çoban köpeklerinin ve Brie çoban köpeklerinin arka ayaklarında da bu parmaklar bulunur. Arka parmakların görünürde herhangi bir işlevi yoktur. Arka parmak köpeklerde işlevini yitirmiş bir başparmak gibidir.

Karpal yastık: Karpal yastık küçüktür ve arka parmağın üstünde bulunur.

Metacarpal Pad (Orta Ayak Yastığı): Kalp şeklindeki patinin merkezinde yer alır ve en büyük yastıktır. Koşma, zıplama gibi hareketlerde ana şok emici görevi görür. Vücut ağırlığının büyük kısmını taşır. Köpeğin ağırlığını destekler. Ön tarafta yer alan yastıklara metakarpal ya da palmar yastık arka tarafta yer alanlara da metatarsal ya da plantar yastık adı verilir.

Patilerdeki bu yastıklar yağ dokusundan ve elastik liflerden oluşur. Üzeri yoğun pigmentli kalın cilt dokusu ile kaplıdır. Sert yüzeylerde zaman geçiren köpeklerin yastıkları daha sert ve daha nasırlıdır. Bu nedenle özellikle dışarıda çok fazla vakit geçiren köpeklerde pati ve tırnak temizliği daha

önemlidir. Bu yastıklar dışarıda koştuklarında ayaklara binecek olan basıncı hafifletmektedir. Şok emici özelliği sayesinde kemikler ve eklemler koşmanın etkilerinden daha az etkilenir.

Köpeklerde Pati Yastıklarının Bakımı

1. Köpeğinizin patilerindeki yastıkları düzenli olarak kontrol etmeyi alışkanlık hale getirmeniz gerekir.
2. Yavaşça tırnaklarını birbirlerinden ayırıp yastıkların arasında yaralanma ya da yabancı madde olup olmadığını kontrol edin.
3. Şişme, renk değişimi ya da kontrol ederken hassasiyet oluşması durumuna bakılır
4. Asfalt gibi sıcak yüzeylerde köpeğinizi yürütürken dikkat etmeniz gerekmektedir. Aşırı sıcak yüzeyler yastıklara zarar verir. Yazın sıcak aylarında köpeğinizin toprak ya da çimli zeminde veya gölge altında yürüdüğünden emin olmanız gerekir.
5. Benzer bir şekilde kış aylarında da dışarı çıkarken pati yastıklarına dikkat edilmelidir. Özellikle karlı ve buzlu zeminler köpekler için zordur. Soğuk kar ya da buz pati yastıklarının arasına yerleşerek buralarda ciddi soğuk problemlerine neden olabilmektedir.
6. Ayrıca karın ve buzun erimesi için yola atılan tuzlar da yastıkların arasına sıkışarak zamanla iltihaba yol açabilmektedir.
7. Kış aylarında pati yastıklarının arasına yer alan fazla tüylerin kesilmesi gerekir. Bu şekilde patilerin arasında kar, buz ya da su birikiminin önüne geçilmektedir.
8. Karlı ve buzlu havalarda eve döndüğünüzde köpeğinizin patilerini mutlaka ılık suyla yıkamanız gerekir. Bu sayede patilerin arasında kalan kar ve buz köpeğinize zarar vermez.
9. Her ne kadar soğukta daha çok görülse de mevsim fark etmeden köpeğinizin sert yüzeyde uzun zaman geçirmesi pati yastıklarının sertleşmesine ve nasırlaşmasına neden olur. Bunun için köpek pati kremleri bulunmaktadır. Nemlendirici kremler ile yastıkların sağlıklı kalmasını sağlayabilirsiniz.

3.4. Kedi ve köpeklerde Tüy Bakımı ve Fırçalama Teknikleri

TÜYLERİN BAKIMI

1. Tüy bakımı, deriyi tahrişten ve zarardan korur. Deriye masaj yaparak dolaşımı düzenler.
2. Kedi tarafından gün içerisinde yutulan tüy miktarını azaltır. Kediler, doğal olarak tüylerini yalarlar. Fakat çok fazla tüy yutmak, sindirim problemlerine yol açabilir ve hatta tıkanmalara neden olabilmektedir.
3. Tüy bakımı ile tüylerin daha sağlıklı ve parlak görünmesi sağlanır.
4. Kedinizi düzenli olarak taramak, gevşek tüylerin ve potansiyel tüy topaklarının erken tespit edilmesine yardımcı olur.
5. Tüy bakımı ile gün içerisinde etrafa yayılacak tüylerin oranı büyük oranda düşer.

TÜY TOPAKLARI

1. Kedilerde tüy topakları oldukça yaygın bir sorundur ve bu topaklar cilt tahrişine, tıkanmış bağırsaklara ve ağrılı deneyimlere yol açabilir.
2. Tüy topaklarını çözmek için yumuşak bir tara veya fırça kullanın. Tüy topağına dikkatlice yaklaşın ve onu yavaşça çözün. Kedinizin tüylerine veya cildine zarar vermemeye özen gösterin.
3. Özellikle uzun tüylü kedilere yumuşak ve özel tüy topakları önleyici şampuanlar kullanabilirsiniz.

4. Düzenli bir şekilde gerçekleştireceğiniz bu tarama işlemi, tüy dökümünü azaltmaya ve tüy topaklarının oluşmasını engellemeye yardımcı olacaktır.
5. Tüyleri taramaya başlarken mutlaka tüylerin doğal büyüme yönünde taramaya özen gösterin. Yapacağınız bu işlem, tüylerin daha az düğümlenmesine yardımcı olur.

TARAMA SIKLIĞI

1. İdeal olarak ise kedinizin tüylerini haftada en az bir kez taramalısınız.
2. Tüy bakımının ardından kedinizi ödüllendirin. Bir oyuncak veya ödül maması gibi küçük bir ödül, kedilerin tüy bakımını olumlu bir deneyim olarak görmelerine yardımcı olacak bir aktivite olacaktır.

TÜY FIRÇASI / TARAĞI

1. Kedinizin tüy tipine uygun bir tüy fırçası seçmek önemlidir.
2. Uzun tüylü kediler için geniş dişli taraklar veya fırçalar, tüyleri düğümlerden ve topaklardan arındırmak için idealdir.
3. Kısa tüylü kediler için ise ince dişli taraklar veya fırçalar daha etkili olacaktır.

TÜY DÖKÜCÜ ELDİVEN

1. Tüy dökücü eldivenler, gevşek tüyleri kolayca çıkarmak ve kedinize rahatlatıcı bir masaj yapmak için alternatif bir seçenektir.

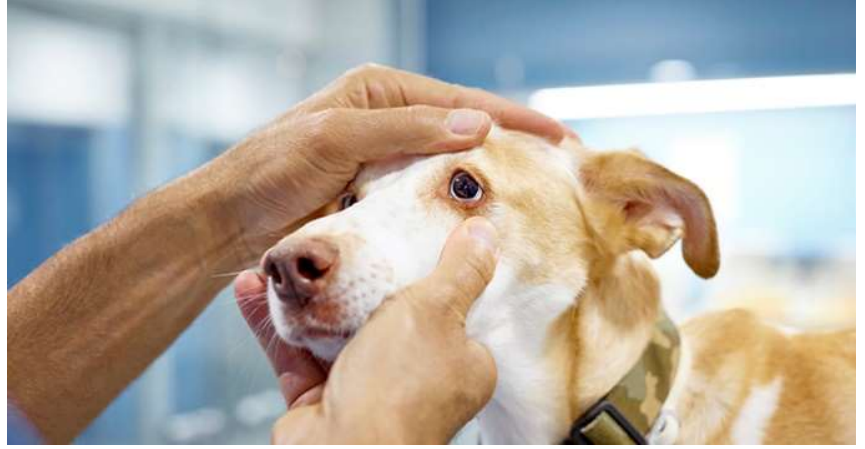
- [Kedi Tüy Toplama Tüy Tarama Eldiveni](#) you tube

[Kendini Temizleme Yumuşak Silikon Masaj Sprey Kedi Fırça Tarak Pet Saç Derisi Masaj Fırçası - Buy Scalp Massage Brush pet Massage Brush spray Massage Brush Product on Alibaba.com](#)

3.5. Kedi ve Köpeklerde Gözlerin Bakımı

Düzenli olarak evde göz muayenesi yapmak olabilecek bir sağlık sorununa karşı önemlidir.

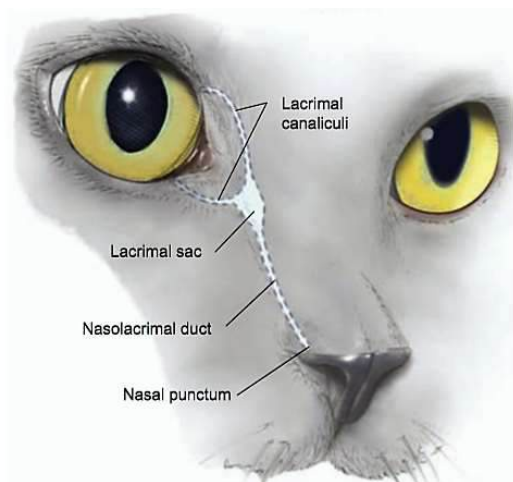
1. İlk olarak, hayvanınızı iyi aydınlatılmış bir ortamda gözlerinin içine bakın.
2. Gözler net ve parlak olmalı ve göz küresinin etrafındaki alan beyaz olmalıdır.
3. Gözbebekleri eşit büyüklükte olmalı ve göz kenarlarında yırtılma, akıntı ve kabuklanma olmamalıdır.
4. Başparmağınızla köpeğinizin alt göz kapağını yavaşça aşağı doğru yuvarlayın ve iç kısmına bakın.
5. İç kısımlar –konjunktiva- pembe renkte olmalıdır (hiperemik veya beyaz olmamalıdır).
6. Nemli bir gazlı bez veya tülbent ile yumuşak bir silme, evcil hayvanınızın gözlerinin lekесiz kalmasına yardımcı olacaktır. (pamuk ve benzeri kullanmamak gerekir. Ya da pamuğun tamamıyla ıslanmış olması gerekir)
7. Göz temizliği işlemini haftada bir kez yapmak gerekir.
8. Silme işini gözün iç köşesinden dışa doğru silin ve göz küresine dokunmamaya dikkat edin.
9. Hayvanın beden dilini dikkatle izleyin.
10. **Köpeğin** göz bölgesini pençelemesi veya sürtmesi olası sorunları gösterebilir.
11. Evcil hayvanınızın sürekli göz akıntısı varsa, vakit geçirmeden veteriner hekime götürmek gerekir.

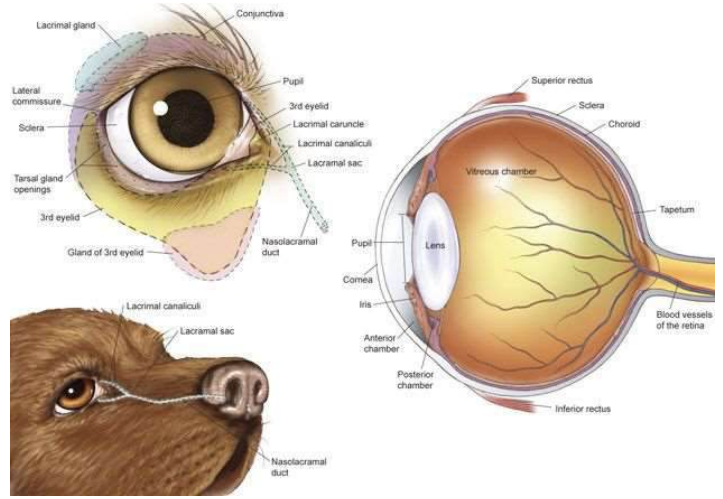
Kedi ve Köpeklerde Sık Görülen Göz Sorunları

Aşağıdaki gözle ilgili bozukluklar yaygın olarak görülür:

- **Üçüncü Göz Kapağının Ortaya Çıkması:** Üçüncü göz kapağının hayvanlarda ortaya çıkmasının sebebi gözleri korumak amaçlıdır. Kedinizde bu durum oluşmasını direk olarak göz hastalıklarının habercisi olarak algılamalısınız. Üçüncü göz kapağı kedilerin vücudunun verdiği doğal bir tepkidir. Bu durum gözü iltihaplardan korumaya yöneliktir. Kedinizi kısa sürede veteriner hekime götürmeniz önemlidir.
- **Göz Travmaları:** Kedilerde göz travmaları genellikle bir yere çarpmasından ya da başka kedilerle kavgaya etmeleri gibi durumlarda meydana gelir. Göz travması sonucu kedinizin hassas bir noktası olduğundan dolayı gözlerini sürekli kaşıma ihtiyacı hissederler gözlerinden devamlı yaşlar akar ve kısık bir şekilde bakmaya başlarlar.
- **Konjonktivit:** Hayvanın gözlerinden biri veya her ikisinde, konjunktiva da kızamık ve şişme, göz akıntısı gibi semptomlarla kendini belli eder.

- **Kuru Göz:** Azalan gözyaşı üretimi kornea iltihabına, şaşılığa ve akıntıya neden olabilir.
- **Epifora:** Gözyaşlarının taşması, köpeğin yüz kürkünde lekeler oluşturur.
- **Kiraz Gözü:** Büyütülmüş bir gözyaşı bezi, köpeğin gözünün köşesinde kiraz benzeri bir kütle oluşturur.
- **Glokom:** Göz küresinde artan basınç nedeniyle kornea bulanıklaşabilir ve göz büyüyebilir.
- **Ektropion:** Göz kapağının gözden uzağa doğru dönmesi (alt göz kapakları sarkık görünebilir).
- **Entropion:** Göz kapağının içe dönmesi kirpiklerin göze batması akıntıya ve yırtılmaya neden olur.
- **Katarakt:** Göz merceğindeki bir opaklık, görme bozukluğuna ve olası körlüğe neden olabilir.
- **Progresif Retinal Atrofi:** Retina dokusunun dejenerasyonunun neden olduğu gece körlüğü genellikle ilk belirtisidir.

Basit İşlemlerle Göz Sorunlarını Önleme

1. Görüşünü net tutmak ve tüylerin kaşınmasını ve çizilmesini önlemek için köpeğinizin gözlerinin etrafındaki tüyleri dikkatlice düzeltin.
2. Sabunlar ve topikal ilaçlar büyük tahriş edici olabilir, bu nedenle onu yıkamadan veya merhem veya pire kontrol formülleri uygulamadan önce köpeğinizin gözlerini koruduğunuzdan emin olun.
3. Yolculuk yaparken gözüne bir böceğin veya başka bir maddenin girmesinden kaynaklanan ağrı veya uzun süreli yaralanmayı önlemek için, camlar yalnızca kısmen açık ve köpeğinizin başı aracın içindeyken sürmek çok daha güvenlidir.
4. Rüzgâr ayrıca köpeğinizin gözlerini kurutarak tahrişe ve enfeksiyona neden olabilir.

Göz temizliğinde dikkat edilecek hususlar

Hayvanın gözünü silme işini sadece kaynamış ve soğutulmuş ılık suyu gazlı beze dökerek yapmalısınız. *(Doğrudan musluk suyu ile ya da soğuk suyla bu işlemi yapmayın. Suyu kaynatmak, su içindeki mikropların ölmesini sağlar. Ayrıca suyun miktarının gözü sadece nemlendirecek ölçüde olmasına dikkat edilmeli ve köpeğin gözü asla ıslatılmamalıdır.)*

İşlem sonrasında kuru bir gazlı bezle göz çevresinin kurulanmasında fayda vardır. Unutulmamalıdır ki bakteriler nemli ortamlarda daha çabuk ve kolay ürerler.

Kedi ve Köpek Göz Yaşı Lekesi Çıkartıcı

Göz çevresinde gözyaşı akıntılarına bağlı olarak oluşan lekeleri etkili bir şekilde temizlemek için özel solüsyonlar bulunmaktadır.

Kedilerde Göz Çapaklanma Nedenleri?

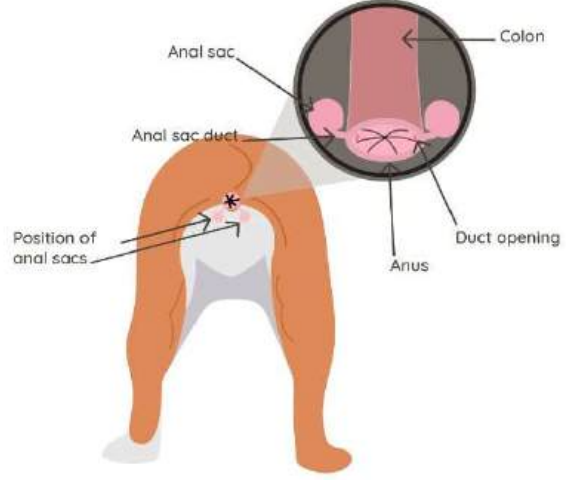
1. Kediler çok temiz canlılar olduklarından dolayı gün içerisinde kendilerini temizlerler.
2. Kedilerde göz çapaklanması daha çok sokak kedilerinde görülür.
3. Bağışıklık sistemi ve bünyesi kuvvetli olmayan yavru kedilerde gözde çapaklanma görülebilir.
4. Göz çapaklanma ve göz akıntısına ek olarak kedinizde halsizlik, hapşırık, burunda akıntı, kusma ve ishal gibi belirtilerde varsa sorun sistemik olabilir.
5. Kediniz oyun sırasında gözünü bir yere çarptığı zamanda gözlerinde sulanma, akıntı ya da çapaklanma durumları yaşanmaktadır.
6. Ayrıca ev içerisinde kirli ve tozlu ortamlarda kedinizin gözünde çapaklanma ve akıntıya sebep olabilir.
7. Bu durumda kedinizin gözünü steril olan suyla gazlı bez ile temizlemeniz ve çapakları arındırmanız gerekir. Gün içerisinde bunu 2 – 3 kere tekrarlayabilirsiniz.

3.6. Kedi ve Köpeklerde Anal Bezlerin Bakımı

Hedef: Kedi ve köpeklerde anal bezlerin bakımı aşamalarını açıklar.

Kedi ve köpeklerde anüs çevresinde saat yönüne göre 4 ve 8 konumlarında yer alan çift anal bez (anal keseler), dışkılama sırasında hayvana özgü bir koku taşıyan salgı üretir. (Aynı zamanda Anal kese içerisinde dışkılamayı kolaylaştırır.) Bu salgı, hayvanın çevresine bıraktığı kimyasal bir tanıtıcıdır; hem bölge işaretlemeye hem de diğer hayvanlarla kokusal iletişim kurmada rol oynar. Normal şartlarda anal bezler kendiliğinden boşalır. Ancak bazı hayvanlarda bu bezler tıkanabilir veya dolarak rahatsızlık ve enfeksiyona yol açabilir. Aşağıdaki belirtiler gözlemlendiğinde anal bez iltihabından şüphelenilebilir:

- Haliya sürünme davranışı (scooting)
- Kuyruk altına aşırı ilgi (yalama veya ısırma)
- Kötü koku, şişlik, akıntı
- Dışkılama sırasında huzursuzluk
- Tüy dökülmesi ve cilt irritasyonu

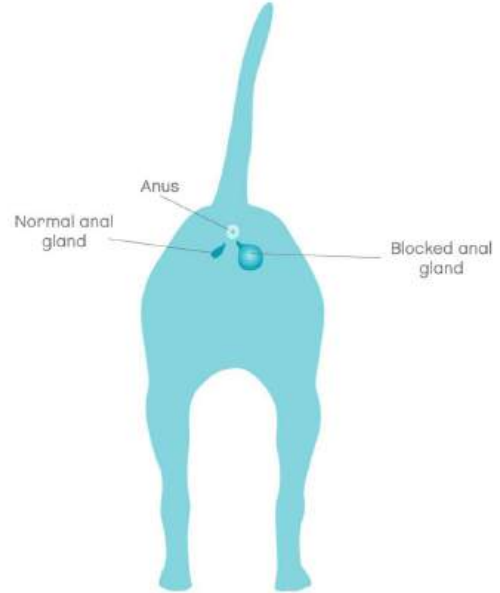
Ev ortamında müdahale etmeye karar verdiyseniz, öncelikle bir veteriner hekimden mutlaka görüş almalısınız. Apse, enfeksiyon ya da iltihap varsa yanlış müdahale durumu kötüleştirebilir.

Anal Kese Hastalıklarının Görülme Sıklığı ve Risk Faktörleri

Yapılan bilimsel araştırmalar, köpeklerin yaklaşık %12'sinin anal kese hastalıklarından etkilendiğini ortaya koymaktadır. Kedilerde bu hastalıklar daha az sıklıkla görülse de, zaman zaman ortaya çıkabilmektedir. Bazı hayvanların anal kese sorunları yaşarken bazılarının yaşamaması, nedenlerini net şekilde belirlemeyi her zaman mümkün kılmamaktadır.

Buna karşın aşağıdaki faktörlerin anal bez hastalıklarının gelişiminde etkili olduğu düşünülmektedir:

- **Fazla kilo:** Özellikle aşırı kilolu hayvanlarda bezlerin kendiliğinden boşalması zorlaşır; bu da iltihap riskini artırır.
- **Kronik yumuşak dışkı:** Normal dışkılamanın mekanik baskısı anal bezlerin boşalmasını tetiklerken, yumuşak dışkı bu süreci yeterince desteklemez.

- **Anatomik yapı:** Bazı hayvanlarda anal kese kanalları oldukça dar olabilir ve bu durum salgının dışarı akmasını engelleyerek birikmeye neden olabilir.

Bu risk faktörlerinin bir veya birkaçının birlikte görülmesi, anal kese hastalıklarının gelişimini kolaylaştırabilir.

Uygulama için gerekli malzemeler şunlardır:

- Nitril eldiven
- Gazlı bez
- Ilık su dolu bir kap
- Havlu veya kâğıt havlu
- Çöp torbası
- Uzun tüylü hayvanlar için makas
- Hayvanı sabitleyecek bir yardımcı kişi

Bakım adımları:

- **Sabit tutma:** Hayvan kuyruk yukarıda duracak şekilde sabitlenir. İşlem tercihen küvette yapılmalıdır.
- **Tüy temizliği:** Gerekliyse anüs çevresindeki uzun tüyler nazikçe kesilir.
- **Bezlerin belirlenmesi:** Palpasyonla saat 4 ve 8 yönündeki bezler kontrol edilir.
- **Temizlik:** Kurumuş salgılar ılık suyla yumuşatılır, gerekirse sıcak kompres uygulanır.
- **Boşaltma:** Eldivenli parmaklarla bezler sfinktere doğru nazikçe sıkılır. Kötü kokulu sıvı dışarı çıkacaktır.
- **Son temizlik:** Anüs çevresi ve bulaşan tüyler temizlenir, ortam dezenfekte edilir.

Bu uygulama **rutin bir bakım yöntemi değildir**. Bezlerin sık dolması, tekrarlayan belirtiler veya enfeksiyon varsa veteriner kontrolü şarttır. İnatçı vakalarda cerrahi müdahale gerekebilir.

3.6.Kedi ve Köpeklerde Kulakların Bakımı

Kedi ve köpeklerde kulak temizliği, sadece hijyen açısından değil; kulak enfeksiyonlarının, mantar ve parazitlerin önlenmesi için de düzenli olarak yapılmalıdır.

Kulak Yapısı

Kedi ve köpeklerin kulak kanalları insanlara göre daha uzun ve "L" şeklindedir. Bu yapı, hava akışını kısıtladığı için nemli ortam oluşumuna ve bakteri, maya, mantar gibi mikroorganizmaların üremesine zemin hazırlar.

Özellikle uzun kulaklı veya bol tüylü ırklarda (Cocker Spaniel, Golden Retriever, Scottish Fold, Persian gibi) enfeksiyon riski daha yüksektir.

Düzenli Kontrollerde;

- 1. Görünür Değişiklikler:** Kulaklarda kızarıklık, pullanma, şişlik, akıntı, koku veya olağandışı birikinti olup olmadığına bakılır.
- 2. Kulakta Hassasiyet:** Kulakta yukarıda bahsedilen şekilde değişiklik varsa kulakta hassasiyet oluşur. Kulak çevresine hafifçe dokunmakla ortaya çıkar.
- 3. Davranış Değişiklikleri:** Kulakları normalin dışında sık sık kaşıma. Baş sallama ve eğilmesi. Denge kaybı

Solüsyon Seçimi ve Temizlik Sıklığı

Kulak temizliği için uygun kulak temizleyici solüsyonu seçmeliyiz. Haftada bir kontrol yapılmalı, görünür pislik veya koku mevcut ise temizlik yapılmalıdır.

Kulak Temizleme Nasıl Yapılır?

- Hayvanınızı sakın bir ortamda, oturur pozisyonda tutun.
- Kulak kanalına birkaç damla **temizleme solüsyonu** damlatın.
- Kulak kanalının derinliğinden kaçınarak kulakların görünen bölgelerini yavaşça silin.
- Hafifçe kulağı masaj yaparak sıvının dağılmasını sağlayın.
- Hayvan başını salladıktan sonra çıkan kirli akıntıyı bir bezle nazikçe silin.
- **Kulak içine asla kulak çubuğu sokmayın.** İçeri itirmek tehlikelidir.

3.8. KEDİ KÖPEKLERDE BANYO

Banyo Yaptırma Sıklığı

1. Köpekler banyo yaptırılmasına kedilerden daha fazla ihtiyaç duyarlar. Köpekler şartlara ve iklime göre 1-2 ayda bir banyo yaptırılabilir.
2. Sık Sık banyo yaptırmak, deri yüzeyindeki yağı azaltacağından ciltte kuruluğa ve daha fazla yağ salgılanmasına sebep olabilir. Köpeğin kendisine has bir kokusu vardır. Bu doğal koku yıkamakla azalmaz.
3. Kedilerin ise normal şartlarda yıkanmasına gerek olmaz. Ancak bazı durumlarda örneğin kedinizin üzerine kömür ya da yağ gibi şeyler bulaştı ise yıkamak gerekir. Kedinin bu kirliliği kendisi yalayarak temizlemeye çalışması ister istemez midesine zarar verebilir. Tamamen temizlenemeyebilir.

Hedef: Kedi ve köpeklerde banyo yaptırılması aşamalarını açıklar.

Banyo Yaptırırken Dikkat Edilecek Hususlar

1. Banyo yaptırılırken kullanılan şampuan veya sabunun PH'sının nötr olmasına dikkat etmek gerekir. Aksi takdirde ciltte kurumaya, tüylerde matlığa ve kepeklenmeye neden olabilir.
2. Banyo sırasında kulağa su kaçırmamak gerekir. Bu yönde önlemler alınmalıdır. Kulaklara vazelinli pamuk ile tıkaç yapılabilir.
3. Kedilerin banyoda küvetten kaçma olasılığına karşı onu yaralayacak eşyaları ortadan kaldırmalısınız.
4. Yıkayacağınız küvetin içini 5 santim kadar ılık suyla doldurun.
5. Önce ılık suyu yavaş yavaş dökün, suya alışmasını sağlayın. Sonra şampuan veya sabunu kullanın. Banyo süngeri kullanabilirsiniz.
6. Göze, kulağa ve buruna köpük gelmemesine dikkat edilmelidir.
7. Durulama işlemi köpük kalmayınca kadar yapılır.
8. Havlu ile kurulama yapılmalı, ancak yeterli kurutma sağlanamamış ise saç kurutma makinası dikkatli kısa süreli kullanılmalı, tüyler kısa ise kendiliğinden kuruması daha iyi olabilir. Uzun tüylü köpeklerde kurutma daha iyi yapılmalıdır.
9. Banyodan sonra taramak ve kulak temizliği yapmak önemlidir.

Banyoya Alternatif: Kuru Şampuan

1. Kedinizi banyoda yıkamak istemiyorsanız veya kediniz sudan çok korkuyorsa ya da onu yıkamak için gerekli vakti sürekli olarak bulamıyorsanız bu durumda kedinizi kuru şampuanlar ile temizlemeniz mümkündür.
2. Kuru şampuanlar kedilerin tüylerini ıslatmaz. Bu sayede kedinizin üşümesi de mümkün olmaz.
3. Sudan çekinen kedilerin bir numaralı temizlik ürünlerinden biri olan kuru şampuanlar kedinizin tüylerini iyi şekilde temizleyebilir ancak banyo yapması kadar etkili bir temizlik sunmaz. Bu nedenle de kedinizin tüylerinin iyi şekilde temizlenmesini istiyorsanız onu banyoya sokmanız gerekmektedir.
4. Kuru şampuan sonrasında kedinizin tüylerini iyi şekilde tarayarak açabilirsiniz ve tüylerin arasındaki toz, dökülen tüy gibi kirlilik yaratan ürünleri toplayabilirsiniz. Kedinizin tüylerini düzenli olarak taramanız da ayrıca temizliğe katkı sağlar. Bunun için kedi tarağı kullanmalısınız.
5. Kedinizi birkaç günde bir temizlemek için kuru şampuan kullanabilirsiniz.

KÖPEKLERDEDE KURU ŞAMPUAN KULLANILABİLİR. ANCAK YIKAMAK DAHA İYİDİR.

3.9. Kedi ve Köpeklerde Tıraş

Ön Bilgi:

- Kedi ve köpekler, yıl içerisinde genellikle iki kez tüy değişimi yaparlar. Bu doğal sürecin mümkün olduğunca müdahale edilmeden –tıraş edilmeden- gerçekleşmesi önerilir.
- Tüyler, yazın sıcaktan ve kışın soğuktan koruyarak bir bariyer görevi görür. Cilde daha az güneş ve ısı ulaşması, hayvanın sıcaklık hissini azaltır. Cilt rahatsızlıkları veya aşırı keçeleşmiş tüyler gibi tıbbi bir neden olmadıkça tıraş önerilmez. Tıraş işlemi, hayvanın vücut sıcaklığını düzenleme yeteneğini olumsuz etkileyebilir.
- Tıraş, kedilerin düzenli bakım rutinlerinin bir parçası değildir ve yalnızca kesinlikle gerekli olduğunda, deneyimli kişiler tarafından yapılmalıdır.
- Evde beslenen kedi ve köpek sayısındaki artış, bakım ürünleri sektörünün gelişmesine katkı sağlamıştır. Bu ürünlerden biri de tıraş makineleri ve aksesuarlarıdır.
- Tıraş işlemi, özellikle uzun tüylü ve tüyleri yumaklaşmaya eğilimli hayvanlar için önemlidir. Ayrıca tüy dökülmesini azaltmaya yardımcı olabilir.
- Gereksiz tıraşlardan ve tüylerin aşırı kısaltılmasından kaçınılmalıdır.

Hedefler:

- 3.9.1. Kedi ve köpeklerde tıraş yapma işleminde kullanılan araç gereçler
- 3.9.2. Kedi ve köpeklerde tıraş yapma tekniği
- 3.9.3. Kedi ve köpeklerde tıraş yaparken dikkat edilecek hususlar

3.9.1. Kedi ve Köpeklerde Tıraş Yapma İşleminde Kullanılan Araç Gereçler

- Tıraş Makinesi:** Evcil hayvanlar için özel olarak tasarlanmış modeller tercih edilmelidir. Bu makineler, hayvanların hassas cildine zarar vermeden tüyleri etkili bir şekilde kısaltabilir. Farklı uzunlukta kesimler yapmaya olanak tanıyan başlıklar, hayvanın tüy tipine ve istenen tıraş uzunluğuna göre seçilmelidir.
- Makas ve Tarak:** Makas, özellikle kulak, yüz ve bacak gibi hassas bölgelerde düzeltmeler yapmak için gereklidir. Tarak ve fırça ise tüyleri tıraş öncesinde düzeltmek ve tıraş sonrasında şekillendirmek için kullanılır. Tüylerin taranması, düğümleri açarak işlem sırasında acıyı önlemek açısından kritik bir adımdır.
- Kayganlaştırıcı Jel ve Sakinleştirici Sprey:** İsteğe bağlı olarak kullanılabilir. Kayganlaştırıcı jeller, tıraş makinesinin cilt üzerinde daha rahat hareket etmesini sağlarken, sakınleştirici spreylere hayvanın stresini azaltabilir.
- Nemlendirici Solüsyon:** Tıraş sonrası cilt tahrişini önlemek için nemlendirici krem veya losyon kullanılması faydalı olabilir.

3.9.2. Kedi ve Köpeklerde Tıraş Yapma Tekniği ve Dikkat Edilecek Hususlar

Tıraş yapma tekniği ve dikkat edilmesi gereken noktalar birbiriyle bağlantılı olduğu için aynı başlık altında verilmiştir.

Tıraş İşlemi Öncesi Hazırlık:

1. Tüylerin Taranması: Tüylerin düğümlerden arındırılması, tıraş işlemini kolaylaştırır ve hayvana zarar verme riskini azaltır.
2. Tüylerin Kuru Olması: Tıraş öncesinde tüylerin tamamen kuru olduğundan emin olunmalıdır.
3. Tırnakların Kesilmesi: Hayvanın tırnaklarının kesilmesi, tıraş sırasında oluşabilecek kazaları önler.
4. Uygun Yer Seçimi: Tıraş işlemi sonrası dökülen tüylerin kolayca temizlenebileceği bir alan tercih edilmelidir. Zemine örtü serilebilir ve gerekirse elektrikli süpürge bulundurulabilir.

Tıraş İşlemi:

1. Tıraş modeli, hayvanın doğal yapısına uygun şekilde planlanmalıdır. Şahsi tercihler yerine hayvanın fizyolojik ihtiyaçları öncelikli olmalıdır.
2. Tıraş makinesi, deriye bastırılmadan nazikçe kullanılmalıdır. Tüylerin çıkış yönüne doğru tıraş yapılması, düzgün kesim ve cilt tahrişini önler.
3. Tıraş makinesi uzun süre kullanıldığında ısınabilir. Bu nedenle sık sık ara verilerek cihazın soğuması sağlanmalıdır.
4. Deri gergin tutulmalıdır. Bu, düzgün kesim sağlarken cilt kesilme riskini azaltır.
5. Tüyler en az 2,5 cm uzunluğunda bırakılmalıdır. Bu, hayvanın güneşten ve soğuktan korunmasını sağlar. Dipten tıraş, kıl köklerinin deri altına gömülmesine ve ileride cilt sorunlarına yol açabilir.
6. Tıraş bıçağı kullanılmamalıdır.
7. Hassas bölgelerde (kulak kenarları, göz çevresi, burun, bıyıklar ve bacaklar) makas kullanılarak dikkatli bir şekilde işlem yapılmalıdır. Bıyıklar kesinlikle kesilmemelidir; kediler çevrelerini algılamak için bıyıklarını kullanır.
8. Tıraş işlemi sırasında hayvanın sakin kalması sağlanmalıdır. Yumuşak bir ses tonuyla konuşmak ve nazik hareketlerle işlem yapmak, hayvanın rahatlamasına yardımcı olur. İşlem mümkün olduğunca kısa tutulmalıdır.
9. Tıraş sonrası tüyler tekrar taranarak düzeltilmelidir. Bu, kalan küçük parçaların temizlenmesi ve düzgün bir görünüm sağlanması açısından önemlidir.
10. Tıraş sonrası cilt, nemlendirici bir kremle yumuşatılarak tahriş riski azaltılabilir.

3.10. Kedi ve Köpeklerde İç ve Dış Parazitler

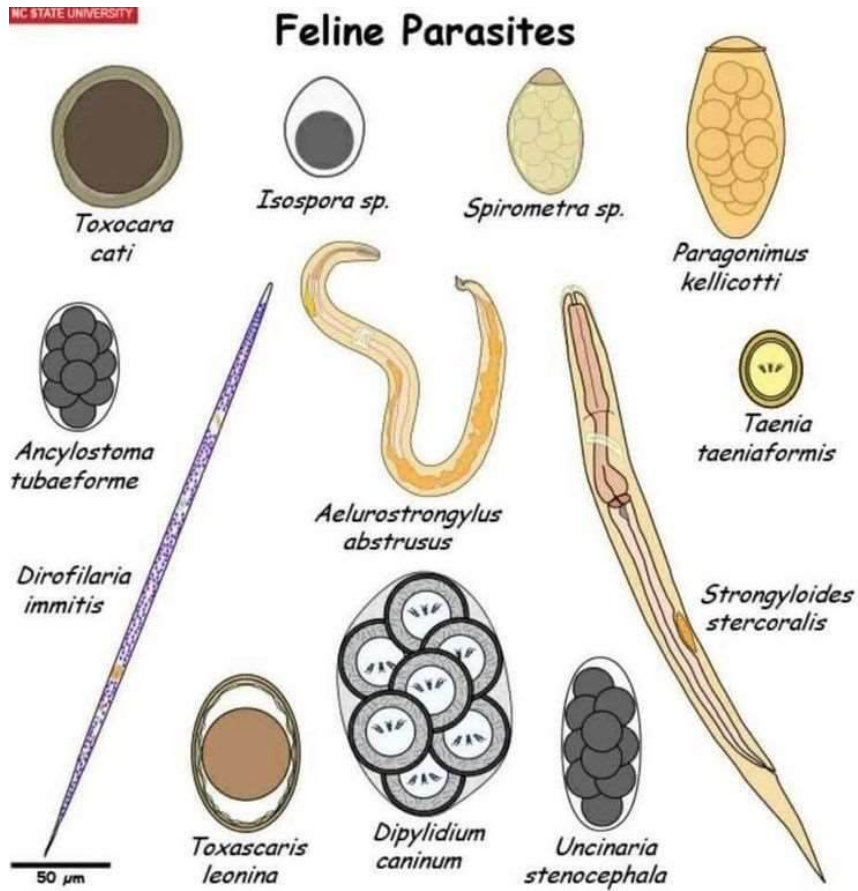
Hedef: Kedi ve köpeklerde önemli olan dış ve iç parazitleri açıkla.

Bu bölümde kedi ve köpeklerde yaygın olarak görülen iç ve dış parazitler tanıtılarak bulaşma yolları, oluşturdıkları semptomlar ve korunma yöntemleri açıklanacaktır.

1. Parazit Nedir?

Parazitler, başka bir canlının üzerinde veya içinde yaşayan, onun besin kaynaklarını kullanarak yaşamını sürdüren organizmalardır. İki ana gruba ayrılırlar:

- **Ektoparazitler (Dış Parazitler):** Pire, kene, bit ve uyuz akarları gibi deri yüzeyinde veya kıl köklerinde yerleşen parazitlerdir.
- **Endoparazitler (İç Parazitler):** Bağırsak, karaciğer, akciğer ve kalp gibi iç organlarda yaşayan parazitlerdir.

2. Parazitler Nasıl Bulaşır?

Bulaşma, parazitin ergin formu veya yumurtasının konakla temas etmesi veya ağız yoluyla alınması sonucunda gerçekleşir. Ayrıca intrauterin (anne karnında) ve galaktojen (süt yoluyla) bulaşma da mümkündür.

3. Parazitlerin Hayvanda Oluşturduğu Belirtiler

Parazit yoğunluğuna göre semptomlar değişiklik gösterebilir. Yaygın belirtiler:

- Kaşıntı
- Anormal tüy dökülmesi, bölgesel kellik
- Mat ve karışık tüy görünümü, kepeklenme

- Dışkıda veya tüylerde parazit ve yumurta görülmesi
- Ciltte kızarıklık, yara oluşumu
- İştahsızlık veya aşırı yeme
- Kusma, ishal
- Kilo kaybı
- Halsizlik, anemi
- Anüste sürtünme hareketi (özellikle iç parazitlerde)

4. Parazitler Neden Tehlikelidir?

Parazitler yalnızca hayvanların değil, insanların da sağlığını tehdit edebilir. Özellikle pireler, keneler ve bazı bağırsak parazitleri zoonotik (hayvandan insana bulaşan) hastalıkların taşıyıcısı olabilir.

5. Hayvanları Parazitlerden Koruma Yolları

a. Düzenli Antiparaziter Uygulamalar:

Ayda bir yapılan spot-on damla, tablet veya enjeksiyon şeklindeki antiparaziter ürünler etkilidir. Pire mücadelesi hem konak hem de çevre ilaçlaması ile birlikte yürütülmelidir. (Antiparaziter ürünler aşağıda tablo halinde verilmiştir)

b. Temizlik ve Hijyen: Mama kapları, yataklar, oyuncaklar ve halılar düzenli olarak temizlenmelidir.

c. Dış Mekân Temasından Sonra Kontrol: Evcil hayvanlar park ve bahçeler gibi dış alanlardan döndüğünde vücutları kontrol edilmelidir.

6. Yaygın Ektoparazitler (Dış Parazitler)

En sık görülen dış parazitler pire ve kenelerdir. Bit ve uyuz akarları da önemli olup bu bölümde detaylandırılacaktır.

Türkiye'de Kedi ve Köpeklerde Kullanıma Uygun Antiparaziter Ürünler

Ticari Adı	Etken Madde(ler)	Kullanım Şekli	Kullanım Durumu	Etki Alanı / Notlar
Frontline / Broadline	Fipronil	Topikal damla	Etiketli kullanım	Pire, kene, bazı iç parazitler
Advantage / Advantage Multi	İmidacloprid (+ Moksidektin)	Topikal damla	Etiketli kullanım	Pire, kalp kurdu, nematodlar
Bravecto / Bravecto DuoAct	Fluralaner	Oral / topikal	Etiketli kullanım	Pire, kene; DuoAct 3 ay etkili, kediler için uygun
Simparica	Sarolaner	Oral tablet	Etiketli kullanım	Pire, kene, uyuz; 5 haftaya kadar etkili
Nexgard / Nexgard Spectra	Afoxolaner (+ Milbemisin)	Oral tablet	Etiketli kullanım	Pire, kene, kalp kurdu, bağırsak parazitleri
MILBEMITE	Milbemisin	Oral tablet	Etiketli kullanım	Kulak uyuzu, nematodlar
MILBEMAX	Milbemisin + Ivermektin	Oral tablet	Etiket dışı kullanım	Geniş spektrumlu; doz hassasiyeti önemli
SERESTO	İmidacloprid + Flumethrin	Tasma	Etiketli kullanım	Pire ve kene için uzun süreli koruma
DRONTAL / CANIVERM	Pirantel + Febantel + Praziquantel	Oral tablet	Etiketli kullanım	Yuvarlak ve şerit solucanlar

ZIMEC / MAXIMEC	Ivermectin	Enjeksiyon	Etiketli kullanım	Uyuz, nematodlar, dış parazitler
-----------------	------------	------------	-------------------	----------------------------------

Açıklayıcı Notlar:

Etken maddeler: Türkiye’de ruhsatlı ürünlerde en sık kullanılanlar arasında *imidacloprid*, *fipronil*, *fluralaner*, *sarolaner* ve *afoxolaner* yer alır.

Bravecto DuoAct: Fluralaner bazlı, 3 ay etkili ve kediler için uygun bir seçenektir.

Etiket dışı kullanım: Veteriner hekimin kararıyla, prospektüs dışında farklı tür, doz veya endikasyonda uygulanabilir.

İzoksazolinler (Bravecto, Simparica, Nexgard): Yeni nesil parazitisitlerdir; akarlar dahil birçok dış parazite karşı etkilidir.

Seresto Tasma: 8 aya kadar koruma sağlar; dış ortamda yaşayan hayvanlar için idealdir.

A- Pireler (Ctenocephalides)*Kedi piresi (Ctenocephalides felis) – Köpek piresi (Ctenocephalides canis)***Genel Bilgiler**

- Pireler, kırmızımsı kahverengiden siyaha kadar değişen renklere sahip, kanatsız, yandan basık vücut yapılarıyla hızlı ve sıçrayarak hareket edebilen dış parazitlerdir. Erişkin formları konakların (kedi ve köpek) derisinden kan emerek beslenir.
- Kan emme işlemi kaşıntıya ve buna bağlı olarak alerjik deri reaksiyonlarına yol açabilir.
- C. felis*, yaklaşık 50 farklı konakta görülebilir; konak seçiciliği düşüktür.
- Kedi ve köpeklerin vücut ısısı insanlardan daha yüksek olduğu için, üzerlerinde bulunan pireler kolaylıkla insana geçmez.
- Şiddetli enfestasyonlar hayvanlarda zayıflama, anemi ve nadiren ölümle sonuçlanabilir.
- Dişi pire, günde yaklaşık 14 mikrolitre kan tüketebilir.
- Morfolojik farklılıklar, türlerin ayırt edilmesini ve uygun ilaç kullanımını kolaylaştırır.
- C. felis*, dünyada en yaygın pire türüdür. Köpeklerde bile genellikle bu tür görülür. Afrika kökenli olmasına rağmen bugün küresel olarak yaygındır.
- Erişkin pire, konak üzerinde kısa sürede beslenmeye başlar ve 1–2 mm uzunluğunda olup iki yıla kadar yaşayabilir.
- Dipylidium caninum* adlı tenya türünün ara konakçısıdır.
- Araştırmalara göre, her 10 köpekten biri ve her 5 kediden biri yaşamlarının bir döneminde pire enfestasyonuna maruz kalmaktadır.

Pirelerin Taşıdığı Hastalıklar

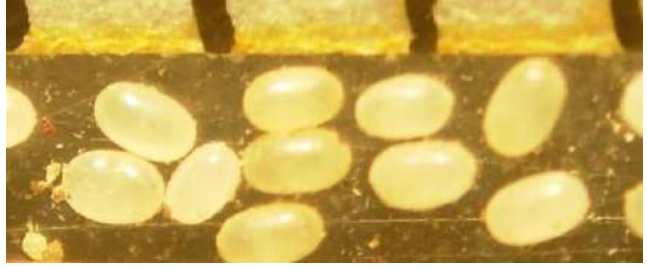
Etken	Hastalık
<i>Rickettsia felis</i>	Lekeli humma (flea-borne spotted fever)
<i>Bartonella henselae</i>	Kedi tırmığı hastalığı
<i>Dipylidium caninum</i>	Tenya (pire/bit yutulmasıyla bulaşır)
<i>Francisella tularensis</i>	Tularemi
<i>Yersinia pestis</i>	Veba

Pirelerin Yaşam Döngüsü

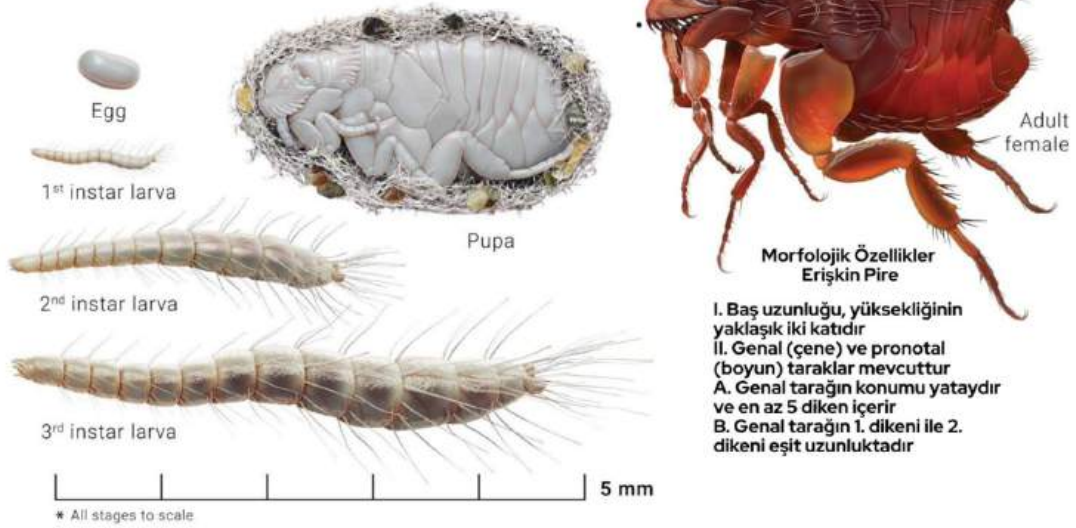
- Pireler; yumurta, larva, pupa ve erişkin olmak üzere dört evreli bir yaşam döngüsüne sahiptir.
- Sadece erişkin dönemde parazitlik özelliği gösterir.
- Dişi pireler konak üzerinde her seferinde yaklaşık 15–20, yaşamları boyunca ise 500'e kadar yumurta bırakabilir.
- Yumurtalar deriye yapışmaz; çevreye (halı, yatak, zemin) dökülerek yayılır.
- Yumurtalar oval ve beyazdır; 2–12 gün içinde larvaya dönüşür.
- Larvalar 7–150 gün arasında pupa formuna geçer. Organik materyallerle (tüy, deri döküntüsü, pire dışkısı) beslenirler.
- Pupalar, çevrede konakçı varsa erişkin formuna geçer, yoksa 4–12 ay kadar bekleyebilir.
- Pupa formu dış koşullara son derece dayanıklıdır; ilaçlara karşı dirençlidir. (*Uzun süre beslenmeden yaşamını sürdürürler*)
- Gelişimi sıcaklık ve nem etkiler:
- 30 °C'de pupa gelişimi ~7–8 gün; 18 °C'de ~30 gün sürer.

- %60–65 bağıl nem gelişim için idealdir. Daha düşük nemde ölüm oranları artar.
- 35 °C ve %65 nem koşullarında en hızlı gelişim görülür.
- Karanlık ve nemli ortamları tercih ederler; özellikle otluk ve ormanlık alanlarda yoğun bulunurlar.
- 1–4 hafta içinde erişkin pire formuna ulaşırlar.
- Genel olarak, yaşam döngüsü 20–75 gün arasında tamamlanır. Soğuk havalarda larva dönemi 200 güne, pupa dönemi ise 4 aya kadar uzayabilir.

KEDİ PİRESİ (*Ctenocephalides felis*)

Köpekler İçin Pire Tarağı Kullanımı

Nasıl Kullanılır?

- Pire tarakları, parazit kontrolü için pratik araçlardır. Çok ince dişli yapısı sayesinde tüyler arasında bulunan pire ve yumurtaları yakalar.
- Günlük kontrol ve tarama önerilir; bu tarama sıradan bir fırçalama değildir.
- Tarama işleminden sonra, tarakta biriken pire ve yumurtalar sabunlu suya batırılarak imha edilmelidir.
- Özellikle kulak arkası, koltuk altı, kasık ve kuyruk dipleri gibi bölgeler dikkatlice taranmalıdır.
- Taramayı sistematik şekilde ve cilde yakın tutarak yapmak en etkili yöntemdir.
- Pire dışkı ("pire kırı") genellikle siyah tanecikler hâlinindedir. Bir kâğıt havluya alınıp ıslatıldığında kırmızı iz bırakırsa, sindirilmiş kana işaret eder.

Pire Tarağı Özellikleri

- Metal taraklar dayanıklıdır ve hijyen açısından daha uygundur.

- Dişleri birbirine yakın ve keskin olmayan olmalıdır; cildi tahriş etmeden pireleri ve dışkılarını temizler.
- Tarağın sapı rahat tutulabilir olmalı; ergonomi önemlidir.
- Erişkin pirelerin tamamen kontrolü için tek başına tarak yeterli değildir; ilaçlı tedaviyle birlikte kullanılmalıdır.

Bulaşma Döngüsü Açıklaması

1. **Yetişkin tenya**, kedinin (veya köpeğin) ince bağırsağında yaşar.
2. **Tenyanın yumurtaları**, dışkı yoluyla dış ortama atılır.
3. **Pire larvası**, bu yumurtaları yutar ve enfekte olur.
4. Larva gelişerek **erişkin pireye** dönüşür.
5. Kedi, **kendini temizlerken enfekte pireyi** yutar.
6. Tenyanın larvası kedinin bağırsağında **yetişkin parazite dönüşür** — döngü yeniden başlar.

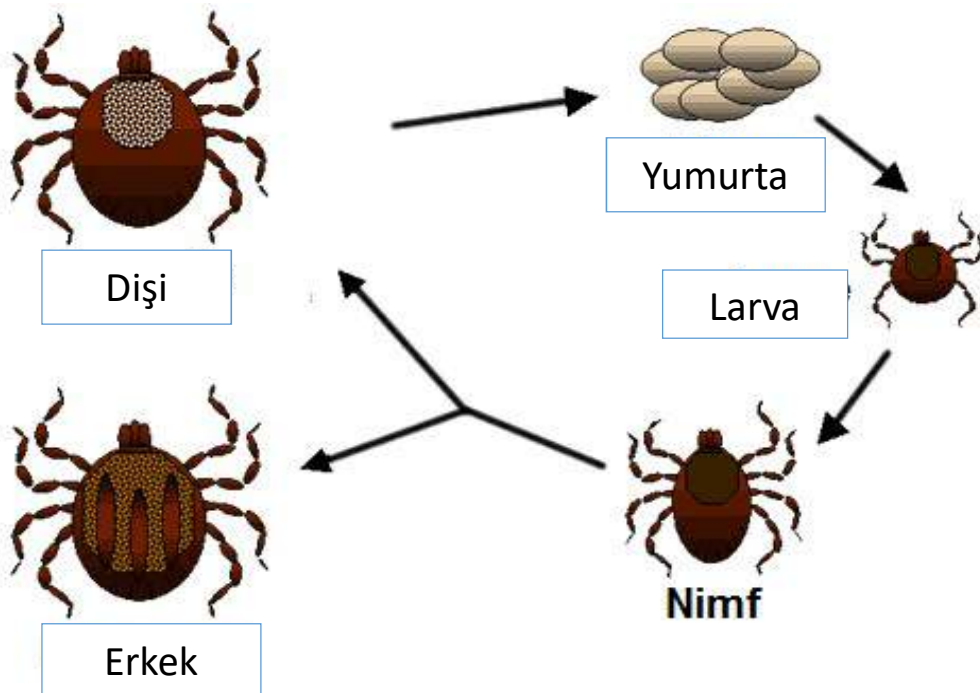
Kaynaklar

1. [Refakatçi Hayvan Parazit Konseyi | Pire](#)
2. [Companion Animal Parasite Council | CAPC Guidelines](#)
3. [Ctenocephalides felis female ZSM.jpg \(3216×3072\)](#)

B-) Keneler

Genel Bilgiler:

- Keneler, pireler gibi gözle görülebilen ve birçok hastalığın bulaşmasına neden olabilen ektoparazitlerdir.
- Ağızlarında yer alan çengelli yapılar sayesinde deriye tutunarak kan emerler. Bu çengeller deriye gömüldüğünden, keneler kolayca çıkarılamaz.
- Deride görülen keneler doğrudan çekilirse ağız parçaları deri içinde kalabilir ve bu durum apselere yol açabilir. Bu nedenle, keneler cımbız yardımıyla dikkatlice tutularak, çengellerin gevşemesi sağlanmalı; ardından yavaşça döndürerek çıkarılmalı ve bölge antiseptiklerle dezenfekte edilmelidir.
- Genellikle Nisan ile Ekim ayları arasında aktif olan keneler; toprakta, otlarda, ağaçlarda ve gölgelik nemli ortamlarda yaşar.
- Kan emmek için konakçı (hayvan veya insan) üzerine çıkan keneler, çene altı, boyun, kulak içi ve kulak kepçesi gibi bölgelere yerleşerek yaklaşık 24–48 saat boyunca kalabilir.
- Doyuma ulaşan dişi keneler toprağa düşerek yaklaşık 3000 kadar yumurta bırakır ve ardından ölür.
- Özellikle köpeklerin tüyleri aralandığında farklı büyüklük ve renkte keneler görülebilir.
- Kan emme sırasında, Lyme hastalığı (kene felci), Kırım Kongo Kanamalı Ateşi, babesiosis, ehrlichiosis, tuleremi gibi çeşitli patojenleri konakçıya bulaştırabilirler. Doyan keneler tekrar toprağa dönerek yaşam döngülerine devam eder.

TÜRKİYE'DE GÖRÜLEN 5 KENE TÜRÜ

Kene Türü	Morfolojik Özellikler	Yaşam Alanı	Konaklar	Taşıdığı Hastalıklar
Ixodes ricinus	Gözsüz, festoon yok, anal groove anüs önünde. Kısa palpler. Dişi scutum oval.	Nemli ormanlık alanlar, çalılıklar	Sığır, koyun, köpek, insan	- <i>Borrelia burgdorferi</i> (Lyme), - <i>Anaplasma phagocytophilum</i>
Ixodes hexagonus	Gözsüz, festoon yok, kısa palpler içe eğimli. Dişilerde kalp/altıgen scutum. Tarsus I tümsekli.	Endofilik (kirpi yuvaları), şehir parkları	Kirpi, tilki, gelincik, kedi, köpek	- <i>Borrelia burgdorferi</i> , - <i>Babesia microti</i> , - <i>Rickettsia conori</i>
Rhipicephalus sanguineus	Gözlü, festoonlu, anal groove anüs arkasında. Kahverengi vücut. Erkeklerde tüm vücudu kaplayan scutum.	Sıcak ev içi ortamlarda, barınaklarda	Köpek, insan, bazen kedi	- <i>Ehrlichia canis</i> , - <i>Babesia canis</i> , - <i>Rickettsia spp.</i>
Dermacentor marginatus	Gözlü, festoonlu, kısa ve kalın palpler. Scutum desenli (ornamentli).	Orman, otlak, dağlık alanlar	Sığır, koyun, köpek, tilki, insan	- <i>Babesia spp.</i> , - <i>Rickettsia slovaca</i> , - <i>Coxiella burnetii</i>
Hyalomma marginatum	Gözlü, festoonlu, uzun bacaklı, hızlı hareketli. Tarsus I uzun ve düz. Scutum koyu renkli.	Tarım arazileri, meralar, açık sıcak alanlar	Sığır, koyun, at, kuşlar, tilki, insan	- <i>Nairovirus</i> (KKKA), - <i>Bahig virus</i> , - <i>Theileria spp.</i> , - <i>Coxiella spp.</i>

Hyalomma marginatum nadiren de olsa kedi ve köpeklerde görülebilir, ancak bu türün asıl konakları büyükbaş ve yaban hayvanlarıdır.

SCUTUM (Sırt Plakası): Kenenin sırt kısmında yer alan sertleşmiş kitin plakasıdır. Vücudu korur ve tür ayrımında morfolojik kriter olarak kullanılır. **Erkek** kenelerde: Scutum tüm sırtı kaplar. **Dişi** kenelerde: Scutum yalnızca ön kısmı örter; geri kalan vücut esnektir çünkü dişi kan emerken şişecektir.

PALP (Pedipalp): Tanımı: Kenenin ağız yapısının iki yanında yer alan küçük dokunaç benzeri yapılardır. **İşlevi:** Koku ve dokunma duyusu sağlar; aynı zamanda konak üzerinde yön bulmada görev alır. **Görünüm:** Kısa, uzun, ince ya da kalın olabilir; şekli ve yönelimi tür tanımında kullanılır.

ANAL GROOVE (Anal Oluk): Tanımı: Kenenin anüs çevresinde yer alan ve vücudun alt kısmında oluşturan çizgisel girintidir. **Konumu Tür Ayırt Edici Özelliştir:** *Ixodes* türlerinde: **Anüsün ön tarafında** yer alır. Diğer birçok türde (örneğin *Rhipicephalus*): **Anüsün arka tarafındadır.** **İşlevi:** Tür teşhisinde en ayırt edici morfolojik özelliklerden biridir.

FESTOON (Arka Vücut Kıvrımları): Tanımı: Kenenin vücut arka kısmında yer alan segment benzeri girintili çıkıntılı kıvrımlardır. **İşlevi:** Tür tanımlamasında kullanılır; bazı kenelerde yoktur (örneğin *Ixodes*), bazılarında belirgindir (örneğin *Rhipicephalus*). **Görünüm:** Vücut arkasında küçük düzensiz loblar şeklinde görülür.

Kene Türlerinin Yaşam Döngüsü Karşılaştırması

Kene Türü	Yaşam Döngüsü Tipi	Gelişim Evreleri	Konaklar (Her Evrede)	Süre ve Özellikler
<i>Ixodes ricinus</i>	3 konaklı	Yumurta → Larva → Nimf → Erişkin	Larva: Küçük memeliler Nimf: Tavşan, kirpi Erişkin: Sığır, köpek, insan	-Gelişim 2–3 yıl sürebilir -Her evrede farklı konak gerekir -Nemli ortamda aktifleşir
<i>Ixodes hexagonus</i>	3 konaklı (yuva içi)	Yumurta → Larva → Nimf → Erişkin	Genellikle aynı kirpi veya kedi yuvasında tüm evreler Larva/Nimf/Erişkin: Kirpi, kedi	-Endofilik yaşam -Yuvalarda gelişir -Gelişim 1,5–3 yıl sürebilir
<i>Rhipicephalus sanguineus</i>	3 konaklı	Yumurta → Larva → Nimf → Erişkin	Tüm evrelerde köpek Nadir olarak kedi ve insan	-Ev içi ortamlarda gelişebilir -Gelişim 2–4 ay -Yüksek sıcaklıkta hızlı döngü
<i>Dermacentor marginatus</i>	3 konaklı	Yumurta → Larva → Nimf → Erişkin	Larva: Küçük memeliler Nimf: Tilki, tavşan Erişkin: Sığır, koyun, köpek	-Gelişim 1–2 yıl -Dağlık ve ormanlık alanlarda aktif -Sonbaharda erişkinler baskın
<i>Hyalomma marginatum</i>	2 konaklı	Yumurta → Larva → Nimf → Erişkin	Larva+Nimf: Tavşan, kirpi, kuşlar Erişkin: Sığır, koyun, at, köpek, insan	-Gelişim 1 yıl -Larva ve nimf aynı konakta beslenir -Yüksek sıcaklıkta aktifleşir

Ek Bilgiler

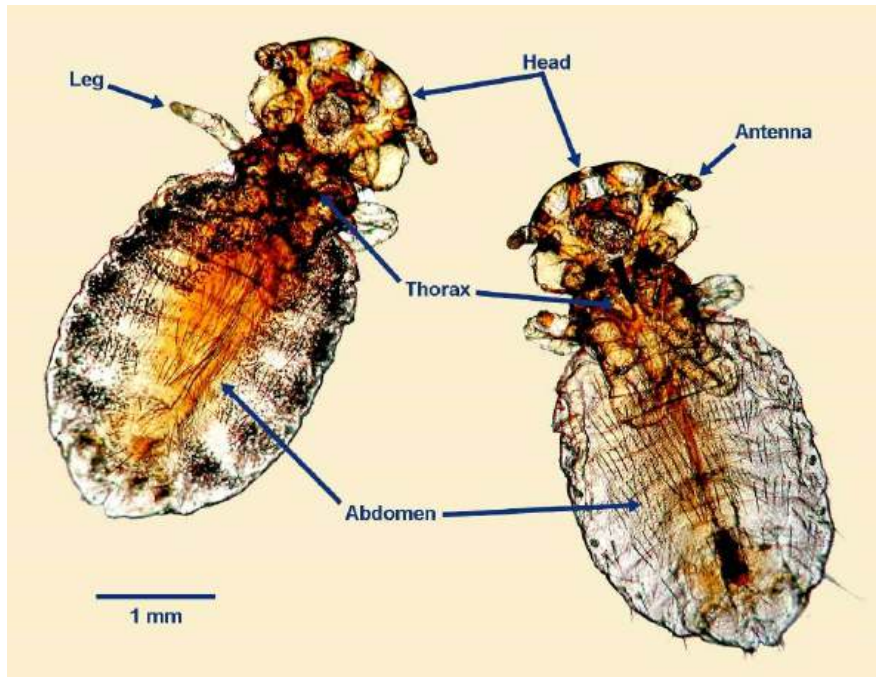
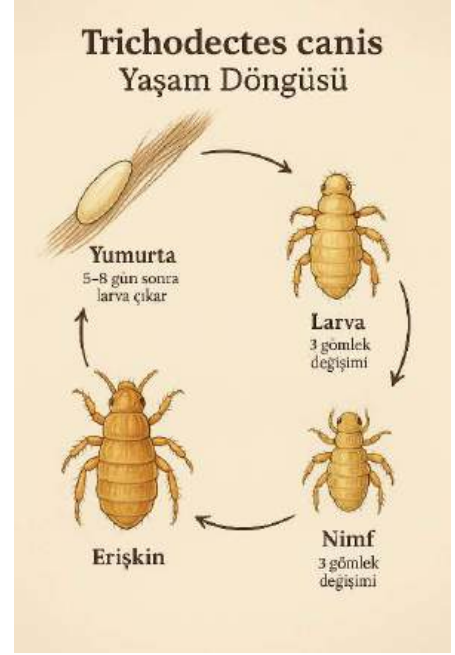
- **Transstadial nakil:** Tüm türlerde görülür; patojenler bir evreden diğerine taşınabilir.
- **Transovarial nakil:** Özellikle *Hyalomma marginatum* ve *Rhipicephalus sanguineus*'ta bazı patojenler yumurtaya geçebilir.
- **Gömlek değiştirme:** Her türde larva → nimf → erişkin geçişi için kan emme şarttır.

C-Bitler

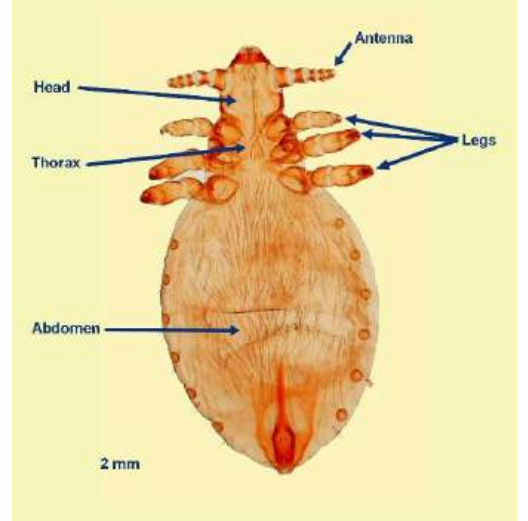
1.Çiğneme Bitleri (*Mallophaga*)

- Bu grup bitler, konak tüylerini ağız parçalarıyla kavrayarak beslenir. Geniş kafa yapıları ve güçlü mandibulalarıyla tanınırlar.
- Köpeklerde *Trichodectes canis*, kedilerde ise *Felicola subrostratus* türleri görülür.
- Trichodectes canis*, tenya türü *Dipylidium caninum*'un ara konakçısıdır:
 - Tenya yumurtaları bit tarafından yutulur.
 - Bitin vücudunda **sistiserkoid** larva formuna dönüşür.
 - Köpek bu biti yuttuğunda, larva bağırsağa geçerek erişkin tenya halini alır.
- Çiğneme bitleri genellikle 1–3 mm boyundadır, sarımsı renklidir. Vücutları dorsoventral basık, ağız parçaları ısırıcı–yalayıcı tiptedir.
- En çok baş, boyun ve sırt bölgelerinde bulunurlar, tüyler arasında kolayca fark edilirler.
- Bakımsız veya tımarsız hayvanlarda enfestasyon sıklığı artar. Deri döküntüleri ve eksudalarla beslenirler. İnsana bulaşmazlar.
- Parazit tüm yaşamını konak üzerinde geçirir; konaktan ayrıldıktan sonra 3–7 gün içinde ölür.
- Dişi bitler yaşamları boyunca günde birkaç yumurta bırakır (yaklaşık 30–45 gün boyunca).
- Yumurtalar tüyler üzerine yapıştırılır. Yumurtadan 5–8 gün içinde larvalar çıkar ve üç gömlek değiştirerek erişkin hale gelir. Gelişim süresi toplamda 3–5 haftadır.
- Hafif enfestasyonlarda belirgin semptom görülmez; hafif kaşıntı olabilir. Ağır enfestasyonlarda kıl dökülmesi ve kabuklu egzama gelişebilir.
- Kedilerde bit enfestasyonu nadir görülse de, özellikle *Felicola subrostratus* türü zaman zaman tespit edilebilir. Yumurtaları veya erişkin bireyleri tüyler arasında bulunur ve çıplak gözle ayırt edilebilir. Bu tür, kedilerde dış parazit olarak değerlendirilen ve tüm yaşam döngüsünü konak üzerinde tamamlayan bir ektoparazittir.

2.Emici Bitler (*Anoplura*)

- Bu grup bitler dar kafa yapısına sahiptir; ağız parçaları kan ve vücut sıvılarını emmeye uyum sağlamıştır.
- Lifli yapıları (kıl, saç) kavramak için gelişmiş pençelere sahiptirler.
- Kedilerde emici bit görülmez. Köpeklerde ise *Linognathus setosus* türü yaygındır.
- Erkekleri yaklaşık 1,5 mm, dişileri 1.7 mm uzunluğundadır.
- Ağız yapıları sokucu-emici tiptedir; kanla beslenirler.
- Çiftleşen dişiler 4-6 hafta boyunca günde 5-10 yumurta bırakır. Yumurtalar tüyler üzerine yapıştırılır.
- Yumurtadan 5-8 gün içinde larvalar çıkar, üç gömlek geçirerek erişkin hale gelir.
- Üreme hızları yüksektir; özellikle genç ve uzun tüylü köpeklerde daha yaygındır.
- Yoğun enfestasyonlarda anemi, gelişme geriliği, zayıflama, kaşıntı, deri lezyonları ve kıl dökülmesi gibi semptomlara yol açabilirler.
- Tüyler arasında kenelere ve pirelere benzer biçimde fark edilirler, ancak köpeklerde dış parazit olarak bitlere daha nadiren rastlanır.

Kaynaklar

- [Bitli Köpekler ve Kediler: çiğneme \(Mallophaga\) ve emme \(Anoplura\) - Parazitler Hakkında Bilgi Edinin - Western College of Veterinary Medicine | Saskatchewan Üniversitesi](#)
- [Trichodectes canis - Vikipedi](#)
- [Refakatçi Hayvan Parazit Konseyi | Bit](#)

A- Uyuz

Kedi ve köpeklerde uyuz *Sarkoptes canis*, *Otodectes cynotis* ve *Notoedres cati* isimli uyuz böcekleri tarafından meydana getirilmektedir. Demodex uyuzu (*Demodicosis*) ise tüm hayvan türlerinde hastalık yapar. (Köpeklerde *Demodex canis*, kedilerde *Demodex cati*)

1. *Sarcoptidea* ailesi

Sarkoptes cinsi (*Sarkoptes canis*)

- Her yaşta ve cinsten köpekte, nadir olarak da kedilerde görülebilir.
- Karın altı, tüm ayakların iç yüzü ve baş gibi vücudun az kıllı veya kılsız bölgelerine yerleşir.
- Deride önce kızarıklık, tüberkül ve veziküller meydana getirirler, kıllar dökülür. Daha sonra deri üzerinde kepeklenme, kabuklanma ve deri kıvrıntıları meydana gelir. Bazen tüm vücutta kepeklenme görülür, kaşıntı çok şiddetlidir.

Notoedres cinsi (*Notoedres cati*)

- Çoğunlukla kedilerde bulunur.
- Baş ve kulaklardan başlayarak boyun bölgesine kadar yayılabilir, kaşınma ile ayaklara, ayaklardan vücudun diğer bölgelerine de bulaşabilir.
- Etkenin yerleştiği yerlerde önce kıllar dökülür, daha sonra kepeklenme ve zamanla deride kalınlaşma, çatlamalar ve kabuklar oluşur.
- Göz kapaklarına yerleşme durumlarında, göz kapakları açılmaz, kaşıntı şiddetlidir, hayvan anemi ve kaşeksiden ölür.
- *Notoedres cati* tarafından oluşturulan uyuza özellikle yavru kedi ve köpeklerin baş bölgesinde seyrek olarak rastlanır. İnsanlarda da geçici lezyonlar oluşturabilir.
- Kaşıntı, tüy dökülmesi, papüller gözlenir.

2. *Psoroptidea* ailesi

Otodectes Cinsi (*Otodectes cynotis*)

- *Otodectes cynotis*, kedi ve köpeklerin dış kulak yolunda yerleşen bir ektoparazitir.
- Uzun kulaklı köpeklerde eksudat birikimine neden olarak **otitis eksterna** gelişimine yol açar.
- Aşırı kaşıma sonucu kulak kepçesi üzerinde **abrazyonlar (sıyrıklar)** meydana gelir. Hastalık kedilerde ilerleyen vakalarda **otitis media** (orta kulak iltihabı) ile komplike olabilir.
- Dış kulak yolunda önce kahverengi, yumuşak, mumsu bir cerumen oluşur; zamanla bu birikim sertleşerek kulak kanalında tıkanıklığa yol açabilir.
- *Otodectes cynotis* enfeksiyonunun en belirgin klinik bulguları arasında hayvanın başını sallaması, kulak kepçesini aşağı sarkıtması, yoğun kaşıntı ve buna bağlı travmatik lezyonların oluşumu yer alır.

3. *Demodicidae* Ailesi – *Demodex* Cinsi (*Demodex canis*, *Demodex cati*)

- *Demodex* türleri, derinin kıl folliküllerine yerleşerek enfeksiyon oluşturur. Hastalık, irinli folikülit ve egzama benzeri cilt lezyonlarıyla karakterizedir ve özellikle köpeklerde klinik açıdan önem taşır.
- Demodikozis (folliküler uyuz), her yaş ve kondisyondaki hayvanda görülebilmekle birlikte genellikle kış sonu ve ilkbaharda ortaya çıkar. Ancak köpeklerde yıl boyunca görülebilir; çünkü *Demodex canis*, normal deri florasında düşük sayıda da olsa sürekli bulunur.
- Hastalık en sık 2–12 aylık yavru köpeklerde görülür. Yeni doğanlar enfeksiyonu anneleriyle doğrudan temas yoluyla alır. Uzun tüylü ırklar demodikozise karşı daha duyarlıdır.

- Hastalığın gelişimini kolaylaştıran predispozan faktörler arasında kötü tüy bakımı, gereksiz sık yıkama, iritan maddelere maruz kalma, dengesiz beslenme, sistemik hastalıklar (örn. distemper), endoparazit varlığı ve raşitizm yer alır. Kısa tüylü Teckel, Doberman, Boxer, Alman Çoban Köpeği ve Fox Terrier gibi ırklar *Demodex* uyuzuna karşı daha hassastır.
- Bulaşma, doğrudan temasın yanı sıra enfekte konakçının kontamine ettiği eşya ve çevresel materyaller aracılığıyla da gerçekleşebilir.
- Ciltteki yumurtalardan, uygun nem ve sıcaklık koşullarında üç çift bacaklı, ağız yapısı zayıf larvalar çıkar. Gelişim sürecinde gömlek değiştirerek dördüncü bacak çiftini kazanır ve erişkin formuna ulaşırlar. Bu süreç 18–24 gün sürer.
- Her hayvan türündeki *Demodex* türleri yalnızca o türe özgüdür; türler arası geçişte hastalık oluşturmazlar.

Köpeklerde demodikozis genellikle iki formda görülür: kepekli (*squamosa*) ve püstüllü.

Kepekli Form (*Demodicosis squamosa*)

- Sağlıklı hayvanlarda klinik enfeksiyon nadirdir. Bunun nedeni, *D. canis*'in köpeklerde normal deri florasında az miktarda sürekli bulunmasıdır.
- Ancak bağışıklık sisteminin zayıfladığı, tüy bakımının yetersiz kaldığı, raşitizm, aşırı ve gereksiz yıkama, iritan maddelerle temas (örneğin yüksek alkali sabun ve şampuanlar), kötü beslenme, kondisyon eksikliği ve viral enfeksiyonlar (kanlı ishal, distemper vb.) gibi durumlarda lezyon gelişimi gözlenebilir.
- Enfeksiyon genellikle lokalize başlar; konağın bağışıklık yanıtına bağlı olarak ya gerileyerek iyileşir ya da genelleşmiş hale gelir.

Püstüllü Form (*Demodicosis pustulosa*)

- Bu formda enfeksiyon daha derin cilt yapılarında gelişir ve irinli folikülit ile karakterizedir. Lezyonlar sıklıkla nodüler yapıda, çevresinde kızarıklık ve ödem ile kendini gösterir.
- Sekonder bakteriyel enfeksiyonlar bu formda yaygındır ve lezyonlar kötü kokulu, irinli akıntılarla belirginleşebilir.
- Kaşıntı başlangıçta sınırlı olsa da lezyonlar yayıldıkça şiddetlenir. Zamanla ciltte hiperkeratoz, pigmentasyon değişiklikleri ve kalıcı kıl dökülmeleri gelişebilir.
- Bu form genellikle bağışıklık sistemi baskılanmış hayvanlarda, kronik hastalıklarla mücadele eden bireylerde ve uzun süre tedavi edilmeyen lokal demodikozis vakalarında görülür.
- Tanı koymak için derin deri kazıntısı örnekleri mikroskop altında incelenir; demodex parazitinin tüm yaşam evreleri (yumurta, larva, nimf, erişkin) gözlenebilir.
- Tedavi uzun süreli ve dikkatli bir şekilde yapılmalıdır. Antiparaziter etken maddelerle kombine edilen antibakteriyel tedavi protokolleri genellikle tercih edilir. Özellikle *fluralaner*, *sarolaner*, *amitraz* ve *ivermektin* gibi bileşenler etkin sonuçlar vermektedir.

Hem ***Sarcoptes scabiei*** kaynaklı sarkoptik uyuz hem de ***Demodex canis*** kaynaklı demodikozis köpeklerde cilt hastalıklarına yol açar, ancak klinik belirtileri ve patogenezi oldukça farklıdır. Ayırıcı semptomları karşılaştıralım:

Köpeklerde Sarkoptik Uyuz ile Demodikozis Ayırıcı Semptomları

Özellik	Sarkoptik Uyuz (<i>Sarcoptes scabiei</i> var. <i>canis</i>)	Demodikozis (<i>Demodex canis</i>)
Kaşıntı	Şiddetli ve sürekli	Genellikle hafif veya yok
Lezyon Yerleri	Kulak kenarı, dirsek, diz, ventral bölge	Göz çevresi, dudak kenarı, ön ayak
Kulak uçları	Kalınlaşma var	Kalınlaşma yoktur.
Kıl dökülmesi	Yaygın	Yer yer
Bulaşıcılık	Yüksek (diğer hayvanlara ve insanlara geçebilir) direk ve indirekt bulaşma	Düşük (genetik veya bağışıklık temelli)
Yaş Grubu	Her yaş	Genellikle genç köpekler
Deri Lezyonları	Kuru, kabuklu, ekzoriyasyonlu	Kabuklanma, kızarıklık, saçsız alan
Koku	Genellikle yok	İkincil enfeksiyon varsa kötü koku
Tanı Yöntemi	Derin deri kazıntısıyla akar bulgusu Mikroskopik tanı güç	Mikroskopik tanı kolaydır.
Tedaviye Tepki	-Tedaviye hızlı yanıt verir. <i>Prognoz iyidir.</i> -Kendiliğinden iyileşme görülmez.	-Tedavi süreci daha uzun sürebilir. <i>Prognoz şüphelidir.</i> -Kendiliğinden iyileşme olasılığı fazladır.
Zoonoz Riski	Yüksek	Çok düşük

Klinik ipucu: Şiddetli kaşıntı varsa ve lezyonlar karakteristik bölgelerdeyse *Sarcoptes* düşünülmelidir. Kaşıntısız tüy dökülmesi ve lokalize lezyonlar *Demodex*'i işaret eder. Bu fark klinik uygulamalarda tanı sürecini doğrudan etkileyebiliyor. İki parazitin mikroskopik tanı açısından zorluk derecesi farklıdır ve bu, veteriner hekimin yaklaşımını şekillendirir.

Mikroskopik Tanı Açısından *Sarcoptes* vs. *Demodex*

Özellik	<i>Sarcoptes scabiei</i> var. <i>canis</i>	<i>Demodex canis</i>
Mikroskopik Tanı Zorluğu	Yüksek – Derin kazıntıya rağmen her zaman bulunamayabilir	Düşük – Genellikle yüzeysel kazıntı ile rahatlıkla görülebilir
Tanı Yöntemi	Derin deri kazıntısı, negatif bulgu hastalığı ekarte etmez	Yüzeysel deri kazıntısı ile kolayca tanımlanabilir
Akar Sayısı	Genellikle az sayıda, teşhisi zorlaştırır	Genellikle bol miktarda, tanıyı kolaylaştırır
Teşhis Güvenirliği	Klinik belirtilerle birlikte değerlendirilmelidir	Mikroskopik bulgular genellikle tanı için yeterlidir
Klinik Şüphede Tekrar Kazıntı	Gerekebilir	Nadiren ihtiyaç duyulur

Uyuz Etkenlerinin Yaşam Döngüsü Karşılaştırması

Etken Türü	Yaşam Döngüsü Süresi	Yerleşim Yeri	Gelişim Evreleri	Tanı Zorluğu	Bulaşıcılık
Sarcoptes scabiei	14–21 gün	Deri içinde tünel açarak	Yumurta → Larva → Nimf → Erişkin	Zor	Yüksek
Demodex canis	14–18 gün	Kıl folikülü ve yağ bezleri	Yumurta → Larva → Nimf → Erişkin	Kolay	Düşük
Psoroptes spp.	10–12 gün	Deri yüzeyinde	Yumurta → Larva → Protonimf → Tritonimf → Erişkin	Orta	Orta–Yüksek
Otodectes cynotis	~18–21 gün	Kulak kanalı	Yumurta → Larva → Nimf → Erişkin	Orta	Yüksek
Notoedres cati	~14 gün	Baş ve kulak çevresi	Yumurta → Larva → Nimf → Erişkin	Zor	Yüksek

Öne Çıkan Farklılıklar

- **Sarcoptes** akarları derinin üst tabakasında tünel açarak yaşar, bu da tanıyı zorlaştırır.
- **Demodex** akarları kıl foliküllerinde yaşar ve genellikle bol miktarda bulunur, bu da mikroskopik tanıyı kolaylaştırır.
- **Psoroptes** türleri deri yüzeyinde yaşar ve lenf sıvısıyla beslenir; yaşam döngüsü daha hızlıdır.
- **Otodectes** kulak kanalında yaşar ve kulak uyuzuna neden olur; davranışsal belirtilerle tanı kolaylaşır.
- **Notoedres** özellikle kedilerde görülür ve baş bölgesinde yoğun kaşıntı yapar.

3.10. Kedi ve Köpeklerde İç Parazitler

Kancalı Kurtlar (Hookworms)	Tenyalar (Tapeworms – Cestoda)	Yuvarlak Solucanlar (Roundworms – Ascarids)
-Ancylostoma caninum -Ancylostoma braziliense -Uncinaria stenocephala	-Dipylidium caninum -Echinococcus granulosus	-Toxocara canis -Toxocara cati -Toxascaris leonina
Kamçılı Kurtlar (Whipworms – Trichurids)	Kalp Kurtları (Heartworms)	Akciğer Kıl Kurtları (Lungworms)
-Trichuris vulpis	-Dirofilaria immitis	-Metastrongylus spp -Aelurostrongylus spp.

İç parazitler hayvan sağlığını etkilediği gibi **zoonotik hastalık riski** nedeniyle halk sağlığı açısından da önem taşır. Özellikle çocuklar, bağışıklık sistemi zayıf bireyler ve hayvanlarla yakın temasta olan kişiler için risk yüksektir.

3.10.5. Kancalı Kurtlar (Hookworms)

Türler: *Ancylostoma caninum*, *Ancylostoma braziliense*, *Uncinaria stenocephala*

- **Lokalizasyon:** İnce bağırsak mukozasına tutunurlar.
- **Bulaşma yolları:** Deri yoluyla larva penetrasyonu, oral yolla kontamine madde alımı.
- **Semptomlar:** Anemi, kilo kaybı, dışkıda kan.
- **Zoonotik önem:** *Ancylostoma braziliense*, insanlarda kutanöz larva migrans'a neden olabilir.

3.10.6.Tenyalar (Tapeworms – Cestoda)

- **Yapı:** Yassı ve segmentli helmintlerdir. Boyları 1–2 metreyi bulabilir.
- **Yaşam alanı:** İnce bağırsak lümeni.
- **Ara konaklar:** Kemirgenler, pire (*Ctenocephalides spp.*), salyangozlar.
- **Temel türler ve zoonozlar:**
 - *Dipylidium caninum*: Köpeklerde en sık rastlanan tenya türüdür; bulaşmada pire ara konak olarak kritik öneme sahiptir.
 - *Echinococcus granulosus*: İnsanlarda kist hidatik hastalığı oluşturur. Köpekler son konaktır; halk sağlığı açısından oldukça önemlidir.
- **Klinik bulgular:** İshal, kilo kaybı, büyüme geriliği. Dışkıda pirinç tanesi, salatalık çekirdeği veya susam tanesine benzeyen segmentler gözlemlenebilir.
- **Önlem:** Pire kontrolü ve düzenli dış parazit ilaçlaması zoonozların engellenmesinde büyük önem taşır.

3.10.7.Yuvarlak Solucanlar (Roundworms – Ascarids)

Nematod sınıfına ait, silindirik yapılı helmintlerdir.

- **Yaşam alanı:** İnce bağırsak.
- **Başlıca türler:** *Toxocara canis*, *Toxocara cati*, *Toxascaris leonina*
- **Bulaşma yolları:**
 - Transplasental (anne karnında)
 - Galaktojenik (anne sütü ile)
 - Oral yol (kontamine dışkı veya maddelerin yutulması)
- **Klinik belirtiler:** Karın şişliği, mat tüy örtüsü, büyüme geriliği, ishal. Parazit dışkı ile uzun yapılı atılır, hava ile temas sonrası kıvrılarak yuvarlak görünüm alır. **Parazit olarak**

ilk dışkı ile atıldığında ince yuvarlak uzundur fakat hava ile teması sonrası dışarda yuvarlak kıvrımlar şeklinde kıvrılmış olarak gözlemleriz.

- **Zoonotik önem:** Özellikle *Toxocara canis*, insanlarda **visceral ve ocular larva migrans** ile ciddi klinik tablolara yol açabilir.
- **Önemli Uyarı:** Kum havuzları, parklar ve sokaklarda bu yumurtalara temas etme riski yüksektir; çocuklar için özellikle tehlikelidir.

3.10.8. Kamçılı Kurtlar (*Whipworms – Trichurids*)

Trichuris vulpis

- Kamçılı kurtların kamçı benzeri kuyrukları olduğu için bu adı almışlardır. Ön kısmı ince ve ipliksi (kırbağın “kamçı” kısmı), arka kısmı ise kalın ve silindirik (kırbağın “sap” kısmı)
- *Trichuris vulpis*, köpeklerin kalın bağırsağında yaşayan kan emici bir kırbaç kurdudur. Uzunluğu 45-75 mm arasındadır.
- Yumurtaları kalın kabukludur ve çevresel zorluklara karşı çok dayanıklıdır. *T.vulpis* yumurtaları donma veya yüksek sıcaklıklar gibi aşırı çevresel koşullara karşı çok dirençlidir, yumurtalar kurumaya karşı çok dirençli olduğundan, toprakta yedi yıla kadar yaşayabilirler).
- Yumurtalar dışkıyla atılır ve toprakta 2–4 hafta içinde enfektif hale gelir.
- Yeni konakçı (köpek), bu yumurtaları yuttuğunda enfeksiyon başlar.
- Larvalar bağırsak hücrelerinde gelişir, erişkin hale gelip tekrar yumurta üretmeye başlar.
- *T. vulpis* dünya genelinde köpeklerde yaygındır. (Amerika Birleşik Devletleri'nde barınak köpeklerinin %14,3'ünün bu parazit ile enfekte olduğu bildirilmiştir.)
- Özellikle yaşlı köpeklerde enfeksiyon oranı daha yüksektir.
- İnsanlarda nadir olarak visceral larva migrans şeklinde enfeksiyon görülür.
- Bulaşma, kontamine dışkının oral yolla alınması.
- Hafif enfeksiyonlar asemptomatik olabilir. Mukuslu ishal, tenesmus, kilo kaybı.
- İnsan enfeksiyonlarında karaciğer büyümesi ve akciğer semptomları görülebilir.
- Tanı; dışkı örneklerinde yumurta aranarak konur. Yumurtalar yoğun olduğundan yüzdürme tekniği kullanılır; birden fazla örnek gerekebilir.
- Tedavi de, febantel, fenbendazol, milbemisim ve moksidektin gibi antiparaziter ilaçlarla tedavi edilir. Patent süresi uzun olduğu için ayda bir tekrarlayan tedaviler önerilir.
- Köpeklerin dışkıdan uzak tutulması ve çevrenin temizlenmesi önemlidir.
- Yumurtalar toprakta yıllarca yaşayabildiğinden çevresel dezenfeksiyon zordur.

3.10.9. Kalp Kurtları (*Heartworms – Dirofilaria immitis*)

Genel Tanım ve Yaşam Döngüsü

- *Dirofilaria immitis*, köpekler başta olmak üzere kediler, gelincikler ve nadiren insanları etkileyen bir parazitik ipliksi solucandır.
- Enfeksiyon sivrisineklerle bulaşır (*Aedes*, *Culex*, *Anopheles*, *Mansonia*).
- Enfekte sivrisinek L3 larvalarını konakçının derisine bırakır; larvalar deriden geçerek akciğer arterlerine ulaşır.
- Gelişim 6–7 ay sürer ve erişkin solucanlar kalp, akciğer arterlerinde yaşar.
- Yetişkin *D. immitis* yaklaşık 15 cm (erkekler) ve 30 cm (dişi) uzunluğa kadardır ve çıplak gözle açıkça görülebilir.
- Dişi solucanlar mikrofilariaları doğurur; bu larvalar kan dolaşımında sivrisinekler tarafından alınır ve döngü devam eder.

Klinik Bulgular ve Tanı

- **Erken evrede** genellikle belirti görülmez.
- **İleri evrelerde** öksürük, egzersiz intoleransı, kilo kaybı, bayılma ve kalp yetmezliği gibi semptomlar ortaya çıkabilir.
- Tanı yöntemleri:
 - Mikroskopik incelemeler (Kan yayması, Knott testi)
 - Antijen testleri (ELISA, hızlı test kitleri)
 - Görüntüleme: Röntgen, ultrason

Wolbachia'nın Rolü ve Tedaviye Etkisi

- Parazitlerin içinde Wolbachia adlı endosimbiyotik bakteri bulunur.
- Bu bakteri, konakçıda iltihap ve dokusal hasarlara neden olabilir.
- Tedaviye antibiyotik (örneğin doksisiklin) eklenerek Wolbachia'nın olumsuz etkisi azaltılabilir.

Yayılım ve Korunma

- Eskiden sıcak iklimlerde yaygındı ancak artık sivrisineklerin yaşadığı her yerde görülebiliyor (Alaska, Avrupa, Asya, Güney Amerika).
- Korunma yolları:
 - Düzenli antiparazitik uygulamalar (örneğin selamektin, milbemisin oksim)
 - Sivrisinek teması riskini azaltmak
 - Erken tanı ve koruyucu veteriner kontrolü

Fotoğraf: By Cú Faol (text), Anka FriedrichDirecoes_anatomicas.svg: RhcastilhosMosquito gender en.svg: LadyofHatsderivative work: Anka Friedrich - Own workThis file was derived from:Dog tan.svg:Direcoes anatomicas.svg: Mosquito female.svg: Mosquito gender en.svg:, CC BY-SA 3.0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=27495265>

3.10.10. Akciğer Kıl Kurtları (*Lungworms*)

Kedilerde: *Aelurostrongylus abstrusus*

Köpeklerde, *Oslerus osleri*, *Filaroides hirthei*, *Angiostrongylus vasorum*, *Capillaria aerophila*

Kedilerde *Aelurostrongylus abstrusus*

- **Yerleşim yeri:** Bronşoller ve akciğer parankimi.
- **Bulaşma:** Ara konak olan salyangoz ve sümüklü böceklerin ya da paratenik konakların (kemirgen, kuş, kurbağa) yenmesiyle.
(*Paratenik konak*, parazitin gelişimini tamamlamadığı ama enfektif formda yaşamaya devam ettiği canlıdır. Bu konak, parazitin asıl konak canlıya ulaşması için bir "taşıyıcı" gibi görev görür.)
- **Belirtiler:** Öksürük, hızlı solunum, halsizlik görülür. Genç ve bağışıklığı zayıf kedilerde daha ağır seyreder.
- **Tanı,** dışkıda larva aranması (Baermann yöntemi) ve Radyografi ile akciğer lezyonlarının görülmesi ile konur.
- **Tedavi:** Fenbendazol, moksidectin, selamektin gibi antiparaziterler.

Türkiye'de yapılan bir çalışmada, incelenen 100 kedi dışkısından %4'ünde *A. abstrusus* larvaları tespit edilmiştir.

Köpeklerde: *Oslerus osleri*, *Filaroides hirthe*, *Angiostrongylus vasorum*, *Capillaria aerophila*

- *Oslerus osleri*: Trakeada nodül oluşturur, öksürük yapar.
- *Filaroides hirthe*: Akciğer parankiminde yer alır, solunum güçlüğü yapabilir.
- *Angiostrongylus vasorum*: Pulmoner arterde yaşar, ciddi vakalarda kanlı öksürük görülür.
- *Capillaria aerophila*: Trakea ve bronşlarda bulunur, hafif solunum belirtileri gösterir.
- **Bulaşma**: Enfekte dışkı, ara konaklar (salyangoz, kurbağa), kirli su veya toprak.
- **Belirtiler**: Öksürük, solunum zorluğu, halsizlik, kilo kaybı. A. vasorum vakalarında kanlı öksürük ve nörolojik belirtiler görülebilir.
- **Tanı**: Dışkı muayenesi (Baermann), kan testleri, röntgen.
- **Tedavi**: Fenbendazol, ivermektin, selamektin, milbemycin gibi ilaçlar.

Türkiye’de köpeklerde akciğer kıl kurtları daha az raporlanmış olsa da *O. osleri* ve *F. hirthe* gibi türlere vaka bazlı bildirilerde rastlanmıştır.

3.10.11. Halk Sağlığına Yönelik Koruyucu Önlemler

Önlem	Açıklama
Dışkı Kontrolü	Açık alanlarda hayvan dışkısı bırakılmamalı, temizlik sağlanmalı. Hayvan sahipleri temizliğe dikkat etmeli.
Antiparaziter Uygulama	Hem iç hem dış parazit tedavileri düzenli yapılmalı.
Çocuk Alanlarında Dikkat	Parklar, kum havuzları gibi yerler düzenli olarak kontrol edilmeli.
Toplumsal Bilinçlendirme / Eğitim	Zoonotik hastalıklar konusunda halk bilinçlendirilmeli.

4. KEDİ VE KÖPEKLERİ BESLEME

Kedilerin Beslenmesi

4.1. Kedi Mamalarının Türleri ve Özellikleri

Kedinizin yaşına, ırkına, sağlık durumuna ve yaşam tarzına uygun mama ile beslenmesi, onun uzun vadeli sağlığı açısından en doğru tercih olacaktır. Bilimsel formülasyona sahip, ideal besin-enerji dengesi gözetilerek hazırlanan kaliteli mamalar; kedinizin günlük ihtiyaçlarını karşılamakla kalmaz, onun bağışıklık sistemini ve genel kondisyonunu da olumlu etkiler.

Kaliteli bir kedi mamasında bulunması gereken temel özellikler:

- Deri sağlığını desteklemeli, tüyleri parlak ve güçlü hale getirmeli
- Kolay sindirilebilmeli ve mide-bağırsak sağlığına uygun olmalı
- Kemik ve eklem gelişimini desteklemeli
- Vitamin ve mineral dengesi organizmanın temel ihtiyaçlarını karşılamalı
- Kas yapısını güçlendirmeli
- Bağışıklık sistemini destekleyici içerikler sunmalı

Bazı özel dikkat noktaları:

Yetişkin kedilerde yüksek magnezyum seviyesi, üriner sistem pH dengesini bozarak kristal oluşumuna yol açabilir. Bu yüzden magnezyum oranı düşük formüller tercih edilmelidir.

Yaşlı kediler böbrek hastalıklarına yatkındır. Fosfor düzeyi yüksek mamalar, böbrek fonksiyonlarına zarar verebilir. Bu yaş grubuna uygun fosfor kontrollü mamalar önerilir.

Kediler için elzem bir aminoasit olan *taurin*, eksik alındığında kalp kası ve retina sağlığında ciddi bozulmalara neden olabilir. Mama içeriğinde mutlaka yer almalıdır.

İş sağlığı ve güvenliği tedbirlerini alarak kedi ve köpekleri; ırk, yaş, fiziksel özellikleri ve diğer ihtiyaçlarına uygun olarak besler.

Kedilerin Beslenmesi

- 4.1. Kedi mamalarının türleri ve özelliklerini açıklar.
- 4.2. Kedilerin beslenmesinde dikkat edilecek hususları sıralar.
- 4.3. Kedilerin su ihtiyacını açıklar.
- 4.4. Yavru, erişkin, gebe, emziren ve yaşlı kedilerin beslenmesini açıklar.
- 4.5. Kedilerde beslenmeden kaynaklanan ve diğer önemli hastalıkları açıklar.

Köpeklerin Beslenmesi

- 4.6. Köpek mamalarının hazırlanmasını izah eder.
- 4.7. Köpeklerin su ihtiyacını açıklar.
- 4.8. Yavru, erişkin, gebe, emziren ve yaşlı köpeklerin beslenmesini açıklar.
- 4.9. Köpeklerde beslenmeden kaynaklanan ve diğer önemli hastalıkları açıklar.

Mamalar en temelde içeriğe göre ve formuna göre iki grupta sınıflandırılır:

1. İçeriğe Göre Sınıflama (Mama Tipleri ve Yaklaşımları)	2. Formuna Göre Sınıflama (Fiziksel Sunum Biçimi)
• Premium ve Süper-Premium • Organik ve Doğal • Çiğ • Vegetaryen • Ev Yapımı	• Kuru Mama • Yaş Mama • Yarı Nemli Mama • Özel Diyet Mama
• Odak noktası: İçerik kalitesi, üretim yöntemi, sağlık felsefesi • Kullanım amacı: Bilinçli mama seçimi, içerik karşılaştırması, veteriner önerileriyle örtüşen anlatım	• Odak noktası: Mama formu, saklama koşulları, kullanım kolaylığı • Kullanım amacı: Satın alma ve kullanım pratikliği, fiziksel tercihlere yönelik anlatım

KEDİ VE KÖPEKLERİ BESLEME

• Uygun olduğu yerler: -Beslenme felsefesine göre mama seçimi -Web sitelerinde içerik filtreleme ve mamaların fonksiyonel anlatımı -Bilinçli kullanıcılar veya özel diyet arayışındaki hayvan sahipleri	• Uygun olduğu yerler: -Mama türlerini basitçe tanıtmak -Market veya e-ticaret sitelerinde ürün gruplama -Yeni hayvan sahipleri için rehber hazırlama
Avantajı: Detaylı ve içerik odaklı sunum sağlar. Dezavantajı: Yeni kullanıcılar için biraz teknik veya karışık olabilir.	Avantajı: Anlaşılır ve sade sınıflama sunar. Dezavantajı: İçerik kalitesi ya da üretim felsefesi göz ardı edilebilir.

• Premium ve Süper-Premium Mamalar

Premium ve süper-premium kategorideki mamalar; yüksek biyoyararlanım sağlayan protein kaynakları, kontrollü karbonhidratlar ve fonksiyonel bileşenler içermeleri nedeniyle daha pahalı fakat daha sağlıklı seçeneklerdir.

Öne çıkan içerikler:

- Taurin
- Omega 3 ve 6 yağ asitleri
- Beta-glukan (bağışıklık desteği)
- FOS (prebiyotik lifler) ve selüloz
- Sabit formülasyon (içerik tutarlılığı)

Yavru kediler için mama taneleri, kalıcı diş gelişimine göre özel boyutlarda tasarlanmalıdır.

• Organik ve Doğal Mamalar

Doğal mamalar, yapay koruyucu, renklendirici ve aroma verici içermemekle birlikte; pestisit ve ağır metal kalıntısı taşımaz. Doğal koruyucular olarak tokoferol (E vitamini), askorbik asit (C vitamini) ve biberiye ekstraktı gibi maddeler kullanılır. Ancak bu mamaların raf ömrü daha kısadır.

Organik vs. Doğal:

Her organik mama doğaldır, ancak her doğal ürün organik değildir. Organik ürünler:

- Kimyasal gübre, GDO ve hormon içermez
- Organik tarım esaslarına göre üretilir
- Yüksek protein, düşük karbonhidrat dengesi gözetilir
- Alerjen tahıllar içermez
- Taurin ve temel vitamin düzeyleri doğru oranlanmıştır

• Çiğ Mamalar

Çiğ beslenme, son yıllarda popülerlik kazanmış olsa da bazı riskleri de beraberinde getirir. Çiğ gıdalar; bağışıklık sistemini destekleyebilir, deri ve tüy kalitesini artırabilir, enerji düzeyini yükseltebilir. Ancak güvenli ve dengeli uygulanmazsa hayati tehlikelere yol açabilir.

Önemli riskler:

- Ca/P oranı dengesizliği (kemik sağlığını tehlikeye atabilir)
- Yüksek çinko ve vitamin D içeriği
- Patojen kontaminasyonu (özellikle çiğ et ürünleri)
- Kemik parçalarının sindirim kanalında tıkanma riski

Çözüm önerisi:

AAFCO'nun besin profiline uygun, yalnızca insan tüketimine uygun kalitede ürünler tercih edilmeli ve etin hafifçe pişirilmesiyle bakteri riski azaltılmalıdır.

• Ev Yapımı Mamalar

Ticari mamalar, genellikle güvenilir içerikleri, pratik kullanımları ve uygun maliyetleri nedeniyle tercih edilir. Ancak bazı hayvan sahipleri, katkı maddeleri ve sentetik koruyucuların artan kullanımı nedeniyle ev yapımı beslenme yöntemlerine yönelmektedir. Ev yapımı mama tercihinde karşılaşılan başlıca sorunlar:

- Besin madde profili genellikle yeterince dengeli değildir.
- Protein oranı çoğunlukla çok yüksektir; kalsiyum-fosfor oranı ise tersine dönebilir.
- Yağ kaynakları çoğu tarifte yetersiz veya dengesizdir.
- Vitamin A, E ile K, Cu, Zn düzeyleri düşük olabilir; bu da mineral dengesizliklerine yol açabilir.

Örnek Ev Yapımı Mama Tarifi – Kedi Jölesi:

Malzemeler:

- 3 su bardağı tavuk suyu
- 5 yemek kaşığı un
- 1 orta boy havuç (haşlanmış, doğranmış)
- 250 g pişmiş tavuk veya balık eti

Hazırlanışı:

- Tavuk suyu ılıkken içine un eklenir, topaklanma sorun edilmeden yüksek ateşte krema kıvamına gelene kadar pişirilir.
- Haşlanmış havuç ve et, karışıma eklenip mutfak robotunda iyice öğütülür.
- Soğumaya bırakılır. Kediler çok sıcak veya çok soğuk mamaları tüketmeyi sevmez.

Bu tür tariflerin, veteriner beslenme uzmanlarının önerileri doğrultusunda yeniden formüle edilmesi önemlidir. AAFCO standartlarına uygun vitamin-mineral desteğiyle birlikte kullanılmalıdır.

Kedinizin Ekstra Besin İhtiyaçları

Kediler, obligat karnivor (zorunlu etçil) oldukları için bazı besinleri bitkisel kaynaklardan sentezleyemez. Bu nedenle, yaşamsal bazı vitamin ve aminoasitleri doğrudan hayvansal gıdalardan almak zorundadır.

Öne Çıkan Spesifik Besin Gereksinimleri:

- **Vitamin A:**
 - Kediler karoteni A vitaminine dönüştüremez.
 - Eksikliği: deri sorunları, göz hastalıkları, gelişme bozuklukları, bağışıklık zayıflığı, doğurganlık sorunları (abort, embriyo tutulmaması, doğumsal anomaliler).
 - Fazlalığı: boyun omurlarında deformasyon, hareket kısıtlılığı, aşırı duyarlılık, saldırganlık.
- **Vitamin PP (Niacin):**
 - Bitkilerde düşük miktarda bulunur; kediler için hayvansal kaynaklardan alınması gereklidir.
 - Eksikliği: kilo kaybı, iştahsızlık, ağız içi iltihaplar, tüy dökülmesi.
- **Esansiyel Yağ Asitleri (Arachidonic Asit, Linoleik Asit):**
 - Kedilerin deri sağlığı, üreme fonksiyonları ve karaciğer metabolizması için önemlidir.
 - Eksikliği: dermatit, kısırlık, çiftleşme isteksizliği.
- **Taurin:**

KEDİ VE KÖPEKLERİ BESLEME

- Doğrudan kas etinden karşılanmalıdır; balık ve kabuklu deniz ürünleri de zengindir.
- Eksikliği: retinal dejenerasyon (CRD), kalp kası hastalıkları (dilate kardiyomiyopati), üreme bozuklukları.
- **Çinko:**
 - Eksikliği: gelişim geriliği, deri problemleri, çeşitli deformasyonlar.
- **Protein ve Yağ Gereksinimi:**
 - Kediler yüksek proteinli diyetlere ihtiyaç duyar (%10–12 civarında).
 - Yağlar yalnızca enerji kaynağı değil, aynı zamanda yağda çözünen A ve E vitaminlerinin emilimini artırır ve mamanın lezzetini iyileştirir.

Formuna Göre Sınıflama (Fiziksel Sunum Biçimi)

Mamalar **Formuna Göre** 4 kategori de sınıflandırılabilir.

Mama Türü	Nem Oranı	Özellikleri
Kuru Mama	%8–12	Diş sağlığına destek verir, uzun raf ömrüne sahiptir, taşınması kolaydır.
Yaş Mama	%70–80	Böbrek sağlığı için faydalı, aroması zengin, su ihtiyacını karşılamaya yardımcı.
Yarı Nemli Mama	%25–40	Daha yumuşak yapı, genellikle kaselerde sunulur, saklaması kolay.
Özel Diyet Mama	Değişken	Veteriner önerisiyle kullanılır; böbrek, deri, sindirim gibi sorunlara özel.

Mamaların İçerik Özellikleri

- **Protein:** Tavuk, balık, hindi gibi hayvansal protein kaynakları tercih edilir. Özellikle yavru ve aktif kediler için önemlidir.
- **Yağ & Omega Asitleri:** Deri ve tüy sağlığını destekler. Özellikle somonlu mamalarda bulunur.
- **Vitamin & Mineral:** A, D, E vitaminleri ile kalsiyum, fosfor gibi mineraller dengeli şekilde yer almalıdır.
- **Lif:** Tüy yumağı oluşumunu engeller, sindirimi kolaylaştırır.
- **Taurin:** Kalp ve göz sağlığı için kritik bir amino asittir; mama etiketi üzerinde kontrol edilmelidir.
- **Karbohidratlar:** Kedilerin karbonhidrat ihtiyacı çok düşüktür ancak bazı karbonhidrat kaynakları sindirim ve enerji sağlayabilir. Tahıllar genellikle kedi mamalarında kullanılan bir karbonhidrat kaynağıdır, ancak bazı kediler tahıl duyarlılığına sahip olabilir. Bu nedenle, tahılsız veya düşük tahıllı kedi mamaları tercih edilebilir.

Kedinin İhtiyacına Mama Seçimi Nasıl Olmalı?

Yaş Grubu	Önerilen Mama Özellikleri
Yavru (0–12 Ay)	Yüksek protein ve yağ, DHA ile beyin gelişimi, kolay sindirim.
Yetişkin (1–7 Yaş)	Dengeli protein-karbonhidrat oranı, enerji kontrolü, kilo dengesi.
Yaşlı (7+ Yaş)	Düşük fosfor ve kalori, eklem destekleyici glukozamin/kondroitin içerikleri.

Kısırlaştırılmış ve Hassas Kediler İçin Mama Seçimi

- **Kısır Kediler:** Kalori oranı düşük, lif açısından zengin mamalar kilo kontrolünü destekler.
- **Alerjisi Olan Kediler:** Tek hayvansal proteinli, tahılsız veya hidrolize formüller tercih edilir.
- **Böbrek Sorunu Olanlar:** Fosforu düşük, yüksek kaliteli protein içeren reçeteli mamalar önerilir.

Kuru Kedi Maması:

Avantajlar:

- **Pratiklik:** Kuru mama, saklanması ve servis edilmesi kolaydır. Ayrıca, kedilerin diş sağlığını destekleyebilir.
- **Dayanıklılık:** Kuru mama, açık havada bırakıldığında daha az çabuk bozulur ve daha uzun süre tazelikliğini koruyabilir.
- **Uygun Fiyat:** Genellikle ıslak mamalara göre daha ekonomiktir.

Dezavantajlar:

- **Su İçeriği:** Kuru mamaların su içeriği düşüktür, bu nedenle kedilerin daha fazla su içmesi gerekebilir.
- **Besin Zenginliği:** Bazı kuru mamalar, ıslak mamalara göre daha az besin zenginliğine sahip olabilir.

Islak/Yaş Kedi Maması:

Avantajlar:

- **Su İçeriği:** Islak mama, kedilerin su tüketimini artırabilir ve hidrasyonlarını destekleyebilir.
- **Besin Zenginliği:** Genellikle daha yüksek et içeriğine sahiptir ve bazı besin maddeleri bakımından daha zengindir.
- **Lezzet:** Kediler genellikle ıslak mamaların tadını daha çok severler.

Dezavantajlar:

- **Muhteviyatın Saklanması:** Açılan konserve mama, kısa süre içinde bozulabilir ve bu nedenle saklama ve servis etme süreci biraz daha dikkat gerektirebilir.
- **Diş Sağlığı:** Bazı kedilerde, sürekli olarak ıslak mama vermek diş sağlığını olumsuz etkileyebilir.

Türkiye’de Kedi ve Köpek Mamalarıyla İlgili Mevzuat

1. Türk Gıda Kodeksi – Hayvan Yemleri Yönetmeliği

- **Tarım ve Orman Bakanlığı** tarafından yürütülür.
- Kedi ve köpek mamaları, “evcil hayvan yemleri” kapsamında değerlendirilir.
- Yönetmelik; içerik bileşenleri, katkı maddeleri, etiketleme, ambalajlama ve analiz yöntemlerini belirler.
- **Asgari besin değerleri** (protein, yağ, lif, kül vb.) ve **zararlı madde limitleri** (mikotoksin, ağır metal vs.) bu yönetmelikle sınırlandırılır.

2. Yem Hijyen Yönetmeliği

- Üretim tesislerinin hijyen koşulları, izlenebilirlik ve geri çağırma prosedürleri bu yönetmelikle düzenlenir.
- Mama üreticileri, **HACCP** gibi gıda güvenliği sistemlerini uygulamak zorundadır.

3. Etiketleme ve Tanıtım Yönetmeliği

KEDİ VE KÖPEKLERİ BESLEME

- Mama ambalajlarında yer alması gereken bilgiler (içerik listesi, besin analizi, kullanım talimatı, üretici bilgisi) zorunlu tutulur.
- “Tam ve dengeli mama” gibi ifadeler, ancak belirli besin değerleri karşılandığında kullanılabilir.
- Yanıltıcı ifadeler (örneğin “doğal”, “premium”) denetlenebilir ama henüz net tanımları yoktur.

4. Uluslararası Standartlara Uyum

- Türkiye’de faaliyet gösteren mama üreticileri genellikle **AAFCO (ABD)** ve **FEDIAF (Avrupa)** standartlarına uyumlu formüller geliştirir.
- Bu standartlar, kedilerin ve köpeklerin yaşına, sağlık durumuna ve yaşam tarzına göre **minimum besin gereksinimlerini** belirler.

Mama Etiketleri Uyum Rehberi

Yasal Dayanak ve Uyum Gereklilikleri

Kaynak Yönetmelik	Tarih	Rolü
Türk Gıda Kodeksi – Hayvan Yemleri Yönetmeliği	19 Şubat 2020	İçerik, etiketleme ve hijyen kuralları
5996 Sayılı Kanun	13 Haziran 2010	Gıda ve yem güvenliği ana çerçevesi
Yem Hijyen Yönetmeliği	27 Eylül 2011	Üretim koşulları ve izlenebilirlik
Etiketleme ve Tanıtım Kılavuzları	Sürekli güncelleniyor	Ambalaj üzeri bilgilendirme

Etikette Bulunması Gereken Zorunlu Bilgiler

Bilgi Türü	Açıklama
Ürün Tanımı	“Yetişkin kediler için tavuklu tam mama” gibi tür ve kullanım amacını belirtmeli
İçindekiler Listesi	Ağırlıkça sıralanmalı, hayvansal kaynaklar öncelikli olmalı
Garantili Analiz	Protein, yağ, lif, kül, nem değerleri minimum/maksimum olarak belirtilmeli
Kullanım Talimatı	Günlük porsiyon, saklama koşulları vb. net ifadeler içermeli
Üretici Bilgisi	Firma adı, adresi ve iletişim kanalları yer almalı

Uyum Analizi Tablosu

Bileşen	Minimum Değer	Kaliteli Mama İçin Tavsiye	Not
Protein	%26	%30–40	Hayvansal kaynaklı olması önemlidir
Yağ	%9	%12–18	Omega-3, omega-6 ile dengelenmişse daha iyi
Lif	%2	%3–6	Sindirim ve tüy yumağı kontrolü
Taurin	Belirtilmeli	≥1500 mg/kg	Kalp ve göz sağlığı için zorunlu
Kül	Belirtilmeli	≤ %8	Yüksek kül oranı böbrek sağlığını etkileyebilir

Uyarı Gerektiren İfadeler

Terim	Açıklama
“Premium / Doğal”	Bilimsel dayanak yoksa yanıltıcı olabilir; içerik analizi önemlidir
“Grain-Free”	Tahılsızdır, ancak karbonhidrat kaynağına dikkat edilmeli
“Hypoallergenic”	Tek proteinli veya hidrolize içerik; alerjiye duyarlı kediler için
“Tam ve Dengeli”	Yönetmeliğe göre belirli besin değerleri karşılanmalı

4.2. Kedilerin Beslenmesinde Dikkat Edilecek Hususlar

Kediler, doğaları gereği etçil hayvanlardır ve yaşamlarını sağlıklı sürdürebilmeleri için hayvansal protein kaynaklarıyla beslenmeleri gerekir. Bununla birlikte, zamanla sınırlı miktarda bitkisel içerikleri de sindirebilir hâle geldikleri bilinmektedir. Bu nedenle beslenmelerinde hayvansal içerik öncelikli olmakla birlikte dengeli ve çeşitli bir diyet oluşturulması faydalıdır.

Kedinin yaşı, genel sağlık durumu ve yaşam tarzı mama seçiminde belirleyici olmalıdır. Yavru, yaşlı, kısır veya hassas sindirim sistemine sahip kediler için özel olarak formüle edilmiş mamalar bu ihtiyaçları karşılamaya yönelik üretilir. Böylece böbrek, kilo, deri ve tüy sağlığı gibi konularda hedefe yönelik bir destek sağlanabilir.

Evde doğal gıdalarla besleme yapılacaksa taze koyun veya tavuk eti tercih edilebilir. Ancak çiğ sakatatların verilmesi önerilmez; bakteri riski ve parazit taşıma ihtimali yüksektir. Aynı şekilde pişmiş kemikler sindirim sisteminde sorunlara ve kabızlığa yol açabilir. Özellikle bazı eklem kemikleri çiğneme sırasında diş hasarına neden olabilir. **Yavru kediler için yüksek proteinli, yaşlı kediler için düşük fosforlu, kısır kediler için düşük kalorili mamalar tercih edilmelidir.**

Balık içerikli besinler zaman zaman verilebilir fakat aşırı tüketim önerilmez. Bazı balık türleri yüksek fosfor içerdiğinden böbrek sağlığını olumsuz etkileyebilir. Konserve yaş mamalar ise hem lezzet açısından hem de su ihtiyacını desteklemek için faydalı olabilir. Ancak sürekli yaş mama ile beslenmek, özellikle kuru mamaya alışık kedilerde diş sağlığı açısından eksiklik yaratabilir. Bu nedenle ana öğünlerde kuru mama, ara sıra destekleyici yaş mama önerilir.

İşlenmiş et ürünleri, özellikle koruyucu maddeler içeren sucuk, salam ve sosis gibi gıdalar kesinlikle verilmemelidir. Bu tür ürünlerde kullanılan sülfürlü bileşikler B1 vitamini eksikliğine yol açarak kedilerde ölümcül nörolojik problemler oluşturabilir.

Bazı kediler ara sıra ot tüketebilir. Bu davranış, mide temizliği ve mineral dengesi açısından faydalı olabilir. Ancak aşırı ot tüketimi D vitamini fazlalığına neden olabileceği için dikkatli olunmalıdır.

Kediler günde birkaç kez küçük porsiyonlarla beslenmelidir. Sık ve kontrollü öğünler, özellikle idrar yolu sağlığı açısından önem taşır. Mama kapları temiz olmalı, mamalar azar azar verilerek kaplar boşaldıkça yenilenmelidir. Her zaman yanında taze ve temiz su bulundurulmalıdır. Kedilerin düşük su tüketimi böbrek hastalıkları riskini artırabilir; bu nedenle nem oranı yüksek mamalar veya ev tipi su pınarları tercih edilebilir.

Son olarak, kedinin ideal vücut kondisyonunu değerlendirmek için kaburgaların elle hissedilir ancak gözle sayılmaz olması, karın altı yağ dokusunun hafifçe dolgun ama sarkmayan yapıda bulunması gerekir. Bu değerlendirme, mamanın miktarı ve içeriğiyle doğrudan ilişkilidir.

4.3. Kedilerin Su İhtiyacı

Kedilerde Su Tüketiminin Önemi ve Hesaplanması

Su, kediler için vazgeçilmez bir yaşam kaynağıdır. Vücut su oranının yalnızca %10'unun kaybı bile yaşamı tehdit edebilir. Su, kedinin hücre içi ve dışı bölgelerinde bulunur ve vücutta çok sayıda kritik görevi üstlenir: **ozmotik dengeyi sağlamak, vücut ısını düzenlemek, kan dolaşımını desteklemek, besinlerin sindirimine ve taşınmasına yardımcı olmak** bu görevler arasında yer alır.

Yetişkin bir kedinin vücut yapısının yaklaşık **%60'ı sudur**; yavrularda ise bu oran daha yüksektir.

Kediler suyu doğrudan içerek alabilecekleri gibi; yedikleri besinlerin sindirimi sırasında ortaya çıkan metabolik suyla veya mamanın içeriğindeki nem yoluyla da karşılayabilirler. Örneğin:

- **Kuru mamalarda su oranı genellikle %10 civarındadır.**
- **Ette bu oran %65–70'e kadar çıkabilir.**
- **Konserve mamalarda ise nem oranı %75–78 düzeyindedir.**

Kedilerde su kaybı idrar, dışkı, akciğerler (solunum), deri ve özellikle **emziren dişilerde süt üretimi** ile gerçekleşir. Bu nedenle **kaybedilen suyun mutlaka temiz ve kaliteli şekilde yerine konması gerekir**. Tüketilecek su:

- Renksiz ve kokusuz olmalı,
- Tortusuz ve düşük sertlikte olmalı,
- Patojen mikroorganizma ve toksin içermemelidir.

Ortam sıcaklığına göre suyun ısı derecesi de önemlidir:

Sıcak havalarda → serin su

Soğuk havalarda → ılık su

Gebe, doğum yapmış veya ameliyat sonrası dönemdeki kedilere → ılık su verilmesi uygundur.

Su Tüketiminin Hesaplanması

Kedilerin günlük su ihtiyacı genel olarak **tükettikleri kuru madde miktarının 2–3 katı** şeklindedir.

Bunun yanında iki temel hesaplama yöntemi kullanılır:

-Vücut ağırlığına göre:

Kediler **55–70 ml/kg/gün** su tüketir.

Örneğin, **4 kg'lık bir kedi 220–280 ml/gün** suya ihtiyaç duyar.

-Enerji ihtiyacına göre:

Günlük enerji tüketimi ne kadarsa, o kadar ml su da tüketilmelidir.

Örneğin bir kedinin günde 250 kcal harcadığını varsayarsak → **250 ml su** gerekir.

Not: Kedilerin idrar dansitesi genellikle **1045 civarındadır**. Bu da onların suyu verimli kullandığını gösterir. Ancak aşırı yoğun idrar, **kristal ve taş oluşumu riskini artırabilir**. Bu nedenle yeterli su tüketimi sadece genel sağlık değil, böbrek ve idrar yolu sağlığı açısından da kritik öneme sahiptir.

Kedilerde Su İhtiyacını Basitçe Anlama Yöntemi

Kedi Özelliği	Ortalama Günlük Su İhtiyacı	Açıklama
Kuru mama tüketen 4 kg kedi	200–250 ml	Düşük nemli beslenme, yüksek su gereksinimi
Yaş mama ağırlıklı beslenen kedi	50–100 ml (ek)	Mamadaki nem su ihtiyacının çoğunu karşılar
Aktif, sıcak ortamda yaşayan kedi	+20–40 ml ekstra	Hareketlilik ve sıcaklık su ihtiyacını artırır
Yavru ya da emziren dişi	Vücut ağırlığına göre +%15–30	Su ihtiyacı metabolik yüklerle artar

Pratik İzleme Yöntemi

- Mama kabının yanına her zaman taze su bırak.
- Kedin günde ortalama 10–15 kez su içebilir; bunu gözlemle.
- Su kabı dolu ama hiç eksilmiyorsa, kedin yeterince içiyor olabilir.
- İdrar azalmışsa veya yoğun kokuyorsa → yeterli su almıyor demektir.

4.4. Yavru, Erişkin, Gebe, Emziren ve Yaşlı Kedilerin Beslenmesi

Kedilerin beslenmesinde; yaş, gelişim dönemi, sağlık durumu ve özel gereksinimler göz önünde bulundurularak uygun bir besleme programı uygulanmalıdır.

4.4.1. Yavru Kedilerin Beslenmesi

Yeni doğan yavru kediler, gözleri kapalı ve yaklaşık 115 gram ağırlığındadır. Gözleri ikinci haftanın başlarında açılır. İlk günlerde annelerini 10–12 kez emerler. Dördüncü haftadan itibaren katı yiyecekleri tüketebilir hale gelirler. Yedinci haftadan sonra anneden ayrılabilirler.

Sütten kesme sürecinde gıdalar küçük parçalara bölünerek sunulmalı, ayrıca günde iki öğün süt verilebilir. Yağlı inek sütü ishale yol açabileceğinden önerilmez. Kuru mama 1–2 hafta boyunca ılık suyla yumuşatılarak verilebilir (örneğin 1,5 fincan kuru mama için 30 ml ılık su).

Sağlıklı yavrular günde ortalama dişiler için 10 gram, erkekler için 15 gram kadar kilo alır. İlk hafta sonunda doğum ağırlıklarının iki katına ulaşabilirler. İlk 3–4 ay hızlı büyürler, sonrasında büyüme hızı yavaşlar. 15 aylık erişkin kedilerde dişiler yaklaşık 2,75 kg, erkekler ise 3,2 kg ağırlığa ulaşırlar. Yeni mama türlerine alışmakta zorlanabileceklerinden, emme dönemi sonlarına doğru çeşitli yiyeceklere alıştırmaları faydalı olur. Sahiplenilecek yavrular için ekonomik besleme programları da değerlendirilebilir.

Doğal gelişimi desteklemek için günlük et veya pişmiş balık, haftada bir kez karaciğer verilmesi uygundur. Yulaf ezmesi, pirinç, havuç, yeşil fasulye, pırasa ve lahana gibi sebzeler az miktarlarda, çiğ ya da pişmiş olarak sunulabilir. İştah artırıcı olarak bu gıdaların üzerine birkaç damla mısır yağı eklenebilir.

Bir yaşına kadar yavrulara günlük az yağlı süt verilebilir. Yoğurt ve peynir gibi süt ürünlerini de severek tüketirler. Besleme sıklığı şu şekilde olmalıdır:

- 2 aylık yavrular: Günde 4 öğün
- 5 aylık yavrular: Günde 3 öğün
- Erişkinliğe kadar: Günde 2 öğün

Annesiz yavrular, yapay olarak beslenmelidir. İlk hafta günde 8 öğün, 2–3. haftalarda 5–6 öğün, sütten kesilinceye kadar ise günde 4 öğün verilebilir.

KEDİ VE KÖPEKLERİ BESLEME

Annesiz kalan yavru kediler, özellikle hayatlarının ilk haftalarında özel bakım ve yapay beslenme gerektirir. Bu dönemde dikkat edilmesi gereken başlıca noktalar:

Beslenme Sıklığı (Haftaya Göre)

Dönem	Öğün Sayısı (Günlük)	Açıklama
1. Hafta	8 öğün	2–3 saatte bir; gece dahil beslenmelidir.
2–3. Haftalar	5–6 öğün	Sindirim kapasitesi artar, öğün aralıkları uzatılır.
4. Haftadan itibaren	4 öğün	Katı gıdalara geçişe başlanır; süttten kesilmeye hazırlık yapılır.

Besin Tercihleri ve Sunum Şekli

- Hazır Yavru Kedi Sütü:** İnek sütü yerine özel formüle edilmiş süt tozları tercih edilmelidir (örneğin: “kitten milk replacer”).
- Kuru Mama Geçişi:** 4. haftadan itibaren mama ılık su ile yumuşatılarak verilebilir (1,5 fincan kuru mama + 30 ml ılık su).
- Isı Kontrolü:** Verilen süt ve mama vücut sıcaklığında (yaklaşık 37°C) olmalıdır.
- Besleme Aracı:** Biberon kullanımı önerilir. Şırınga veya damlalık acil durumlar için kullanılabilir ancak uzun vadede uygun değildir.
- Besleme Sonrası Gaz Çıkışı:** Bebeklerde olduğu gibi, her öğünden sonra karın bölgesine nazikçe masaj yapılmalı veya sırtına hafifçe vurularak gaz çıkışı sağlanmalıdır.

Ortam ve Temizlik

- Yavruyu sıcak tutmak hayati önem taşır.** Annesiz yavrular vücut sıcaklığını koruyamaz; ılık battaniyeler veya kontrollü ısıtıcılar kullanılmalıdır.
- Ellerin, biberonun ve mama kaplarının temizliği** enfeksiyon riskini azaltır. Her beslemeden önce ve sonra hijyen sağlanmalıdır.

Gelişim Takibi

Günlük tartım yapılmalı ve kilo artışı gözlemlenmelidir:

- Dişi yavrular günde ortalama 10 g
- Erkek yavrular günde ortalama 15 g almalıdır.

İyi beslenen öksüz yavru kediler, doğum ağırlıklarını bir hafta sonunda ikiye katlayabilir. Bu büyüme, ilerideki genel sağlık durumunun da bir göstergesidir.

4.4.2. Erişkin Kedilerin Beslenmesi

Erişkin kediler gün içinde azar azar yer ve içer. Önlerinde sürekli mama bulundurulduğunda öğün sayısı 16'ya kadar çıkabilir. Dışarı çıkmaları ve egzersiz yapmaları sağlandığında daha düzenli beslenir ve formda kalırlar.

2–3 gün aç bırakıldıklarında ya da sevdikleri yiyecekler sunulduğunda oburluk eğilimi gösterebilirler.

Kuru mamadan sonra konserve mama verilmesi, aşırı tüketime ve ardından kusma gibi olumsuz etkilere neden olabilir. Bu nedenle az ama sık besleme önerilir.

Kedilere farklı mama türleri verilerek tek tip beslenmeye bağlı rahatsızlıklar ve besin bıkınlığı önlenmelidir. Konserve mamaları tercih etseler de kuru mamalar serbest tüketim açısından daha uygundur.

Yem tüketimini şu etkenler etkileyebilir: mamanın kokusu, kıvamı ve tadı; ortam gürültüsü, ışık seviyesi; mama kabı tipi; çevredeki insan ve hayvan varlığı; sağlık durumu vb. Günlük mama miktarının sınırlandırılması, kedilerin daha sağlıklı ve enerjik olmalarına yardımcı olur. Düşük hareketli yaşamları nedeniyle enerji ihtiyaçları da düşüktür. İştahına göre beslenen kedilerde şişmanlık riski artar. Yetişkin Kedi (1–7 yaş) mama ihtiyacı kilo başına 25–30 gr'dır. Örneğin, 4 kg ağırlığında sağlıklı bir yetişkin kedi için günlük mama miktarı yaklaşık **100–120 gram** olabilir

4.4.3. Gebe Kedilerin Beslenmesi

Gebelik ve emzirme döneminde doğru beslenme, yavruların sağlıklı gelişimi ve annenin süt üretimi için kritik öneme sahiptir.

Bu dönemde protein ve mineral açısından zengin yavru mamaları ya da hamile kediler için özel hazırlanmış mamalar kullanılmalıdır. Sıradan yetişkin mamaları, bu dönemin besin ihtiyaçlarını karşılamakta yetersiz kalır.

Mama miktarı gebeliğin ilerleyen haftalarında kademeli olarak artırılmalıdır. Gebelik süresi 57–63 gündür. Gebeliğin ikinci yarısında yavrular hızla büyür, bu nedenle annenin besin ihtiyacı artar. Gebeliğin 4. haftasında enerji ihtiyacı yaklaşık %40, 7–8. haftada ise %70 oranında yükselir.

Doğumda:

- Tek yavrulu kediler %26 oranında kilo kaybeder,
- Dört yavrulu kedilerde bu oran %52'ye kadar çıkabilir.

Besin içeriği olarak mamaların kuru maddede en az %10 yağ ve %30 protein içermesi gerekir. Kaliteli ve dengeli mamalar ile diyet serbest biçimde verilmelidir. Veteriner tavsiyesiyle seçilen mamalar genelde ek takviye gerektirmez.

4.4.4. Emziren Kedilerin Beslenmesi

Doğumdan sonra yavruların süt ihtiyacı 20–30 gün boyunca artarak devam eder. Bu dönemde annenin beslenmesi, yavruların sağlıklı büyümesi açısından hayati öneme sahiptir.

Yavrular 7–8 haftalık olana kadar azalarak da olsa anne sütüne ihtiyaç duyar. Bu dönemde annenin yeterli ve kaliteli mama ile beslenmesi, yavruların bağışıklık sisteminin güçlü gelişmesini sağlar. Hamilelik döneminde kullanılan özel mamaya emzirme dönemi sonuna kadar devam edilmesi önerilir. Annenin sıvı kaybını telafi edebilmesi için sürekli temiz su bulundurulmalıdır.

Mama içeriği olarak yine kuru maddede en az %10 yağ ve %30 protein içermesi gerekir. Serbest diyet uygulamasıyla ihtiyaçlar karşılanabilir.

4.4.5. Yaşlı Kedilerin Beslenmesi

Yaşlılık dönemi; iştah azalması, kireçlenme, ağız kokusu, diş sorunları, kilo kaybı, kabızlık ve su tüketiminin azalması gibi birçok sağlık sorununu beraberinde getirir. Su yetersizliği tüy kalitesini ve genel sağlık durumunu olumsuz etkileyebilir.

Yaşlı kedilere, diş problemleri göz önüne alınarak kuru mama yerine yaş mama veya sulu yemekler verilmelidir. Yemek seçicilikleri artar; aynı mamadan iki gün sonra sıkılabilirler. Bu doğal bir yaşlanma sürecidir ve sahipleri bu döneme anlayışla yaklaşmalıdır.

İştahı artırmak için ara sıra taze yaş yiyecekler verilebilir. Örneğin, kılçıksız balık eti iştahı kamçılatabilir. Ayrıca iştahı destekleyici veteriner ilaçları da kullanılabilir.

Yaşlılıkla birlikte böbrek yetmezliği, hormonal bozukluklar, diyabet, hipertansiyon, kanser veya diş eti hastalıkları gelişebilir. Temizlik için kendi tüylerini yalama yetileri azaldığından sıkça taranarak yardımcı olunmalıdır.

Sıcak-soğuk hassasiyetleri arttığından, yiyeceklerin oda sıcaklığında olması gerekir. Günlük su değişimi aksatılmamalıdır.

4.5. Kedilerde Beslenme ve Diğer Önemli Hastalıklar

Kedilerde enfeksiyonlar, parazitler ve beslenme bozukluklarına bağlı pek çok hastalık görülebilir. Kaliteli hazır mamalar kullanıldığında beslenme kaynaklı hastalıklar nadiren ortaya çıkar. Sebebi ne olursa olsun, hastalanan kediler genellikle iştahsızdır; bu da beslenmelerini zorlaştırır. Besin ihtiyaçları hasta kedilerde sağlıklı kedilerle benzer olmakla birlikte, bazı hastalık durumlarında besin maddelerinin miktarı ayarlanmalı, bazıları diyetten çıkarılmalıdır. Doğru beslenme, hastalığın iyileşme sürecine doğrudan katkı sağlar. Genelde konserve mamalar tercih edilir; çünkü daha lezzetli olduklarından iştahsız kediler tarafından daha kolay tüketilir. Mama ısıtılarak, azar azar ve sık sık verilmelidir. *(Isıtma işlemi konserve mamanın kokusunu ve aromasını belirginleştirir, bu da iştahsız kedilerin ilgisini artırır. Oda sıcaklığındaki ya da hafif ılık yiyecekler, sindirim sistemini soğuk yiyeceklere kıyasla daha az zorlar. Hasta ya da yaşlı kediler için daha cazip hale gelir; bu da yeterli besin alımını sağlar).*

Hastalıklar sırasında yüksek protein ihtiyacı, enerji için kas proteinlerinin kullanılmasına yol açabilir. Bu da kas kaybına, yani kedinin zayıflamasına neden olur.

4.5.1. Beslenme Kusurları

Kedilerde görülen beslenme hastalıklarının çoğu yanlış yemleme alışkanlıklarına dayanır. Bunlara yönelik öneriler:

- **Düzensiz öğünler:** Her gün aynı saatlerde beslenme sağlanmalıdır.
- **Soğuk gıdalar:** Buzdolabından çıkan yiyecekler hemen verilmemelidir.
- **Yetersiz su:** Özellikle sıcak havalarda ve kuru mama tüketiminde dikkat edilmelidir.
- **Fazla süt:** İshal (sürgün) yapabilir.
- **Aşırı kemik:** Sindirim sorunlarına yol açabilir.
- **Sadece etle besleme:** Uzun süreli tek yönlü et diyeti mineral eksikliklerine neden olabilir (örneğin kalsiyum).
- **Aşırı sakatat:** Sindirim bozukluklarına yol açar.
- **Tuzlu/bozuk yiyecekler:** Sindirim sorunları ve besin eksiklikleri görülebilir. Bu tür gıdalar hem mevcut besin değerini taşımaz hem de sindirim sistemine zarar vererek emilimi bozar — yani eksiklik çift yönlü gelişir.
- **Çiğ nişastalı gıdalar:** Patates, mısır gibi gıdalar pişirilmeden verilmemelidir.
- **Tatlılar:** Çikolata toksiktir; yağlanma ve diş sorunlarına yol açabilir.
- **Aşırı besin tüketimi:** Obezite ve organ hastalıklarına neden olabilir.
- **Çiğ et:** Hastalık bulaşma riski taşıdığı için pişirilerek verilmelidir.
- **Çiğ balık:** Parazit ve besin emilimini engelleyen maddeler içerdiğinden pişirilmelidir.
- **Çiğ yumurta akı:** Sindirim problemlerine yol açabilir.

4.5.2. Sindirim Sistemi Problemleri

Sindirim sistemi rahatsızlıkları, enfeksiyonlardan parazitlere ve yemleme hatalarına kadar birçok nedenden kaynaklanabilir. Mide kaynaklı hastalıklarda kusma, geğirme, iştahsızlık belirtileri görülür. Bağırsak kaynaklı hastalıklarda ise ishal, dışkı renginde ve kokusunda değişiklik sayılabilir.

Genel nedenler ve öneriler:

Yem dengesi: Sindirimi zor proteinler azaltılmalıdır.

Yem hijyeni: Küflü ve bozuk ürünlerden kaçınılmalıdır.

Yapısal madde eksikliği: Yeşil çayır gibi bitkiler verilerek sindirim desteklenebilir.

Tüy yumağı riski: Özellikle uzun tüylü kedilerde sindirim tıkanıklığına yol açabilir.

4.5.2.1. Diyare (İshal)

Çeşitli nedenlerle gelişebilir: parazitler, zehirlenme, bozuk gıdalar, stres, alerji, enfeksiyonlar (örneğin Salmonella). Kolay sindirilebilir ve besleyici gıdalar verilmelidir. Süt, çiğ sebze ve kalitesiz etlerden kaçınılmalıdır.

4.5.2.2. Kusma

Akut vakalarda 24-48 saat açlık ve 24 saat susuz bırakma önerilir. Sebep tespit edilip müdahale edilir (toksin, yabancı cisim, diyabet, tüy yumağı). Ardından pişmiş dana/tavuk eti, yulaf lapası gibi gıdalar sık ama az miktarda verilir. Sebze, karaciğer ve süt tavsiye edilmez.

4.5.2.3. Konstipasyon (Kabızlık)

Bağırsak hareketlerinin yavaşlaması ve kalın bağırsaklardan su emiliminin artması sonucu gelişir. Kabızlık; lif eksikliği, yutulan tüyler ve bazı hastalıklar nedeniyle gelişebilir. Bol lifli diyet, Kediler, tüylerini yalayarak temizledikleri için bol miktarda kıl yutarlar. Yutulan bu kıllar, bağırsaklarda yumak haline gelip pekleşme neden olur. Bunu önlemek için, haftada bir veya birkaç kez ağızdan 1 tatlı kaşığı vazelin verilmesi önerilebilir. Ağır durumlarda, ağızdan bir miktar sıvı yağ verilebilir. Kemik miktarı sınırlandırılır. Yemlemeden 30-60 dakika sonra defekasyonu kamçılamak için hayvan hareket ettirilir.

4.5.3. Diğer Beslenme Hastalıkları

4.5.3.1. Anemi

Demir, bakır, folik asit ve B₁₂ eksikliğine bağlı gelişebilir. Dengeli diyet yanında karaciğer, bira mayası ve mineral takviyesi önerilir.

4.5.3.2. Anoreksi (İştahsızlık)

Kısmi ya da tam iştahsızlık görülebilir. Lezzetli gıdalarla iştah uyandırılır. Ağır vakalarda sondalı veya damar yoluyla beslenme gerekebilir.

4.5.3.3. Hiperlipidemi

Kanda yağ düzeyinin yükselmesiyle oluşur. Diyetle yağ azaltılır, lif artırılır.

4.5.3.4. Kaşeksi

Zayıflama ve kas kaybı ile karakterizedir. Enerji ve protein yönünden zengin, lezzetli ve sık öğünlü diyetlerle desteklenir. Mama tercihlerine göre içerik uyarlanır. Gerekirse sondalı veya intravenöz beslenme uygulanır.

4.5.3.5. Obezite

Kedilerde yaklaşık %5 oranında görülen obezite, dolaşım, solunum, iskelet sistemi ile karaciğer ve deri hastalıklarını olumsuz etkiler. Obezitenin başlıca nedenleri arasında %95 oranında aşırı beslenme ve %5 oranında hormonal bozukluklar yer alır. Aşırı yem tüketimi, hareket azlığı, kısırlaştırma, metabolik hastalıklar ve yaşlılık obeziteye zemin hazırlayan etkenler arasındadır.

Beslenme açısından diyetin yağ ve sindirilebilir karbonhidrat oranı azaltılırken, lif oranı artırılmalıdır. Günlük enerji alımı, optimum vücut ağırlığı için gereken miktarın %60–65'i ile sınırlandırılır. Öğün sayısı artırılırken (4–6 öğün), verilen miktar düşürülür. Düşük kalorili yağsız etler ve sebzeler tercih edilmelidir. Hedef ağırlığa ulaşıldığında kilo verme hızı yavaşlatılmalı ve bu ideal ağırlık korunmalıdır. Yemler arası ekstra gıda verilmemelidir. Haftada bir sabah aç karnına tartı kontrolü yapılmalı ve diyetteki protein, vitamin ve mineral dengesi dikkatle ayarlanmalıdır.

4.5.3.6. Stres

Çevresel, fiziksel ve psikolojik etkenlere bağılı olarak gelişen stres, yem alımını olumsuz etkileyebilir. Stresli kedilere az miktarda, lezzetli ve enerji açısından zengin konserve mamalar önerilir. Kuru mama verilecekse, yemlemeden önce sıcak su ile ıslatılarak lezzeti ve sindirimi artırılır.

4.5.3.7. Diyabet

Diabetes mellitus, genellikle orta yaş üzerindeki kedilerde görülen ve kan şekeri düzeyinin yükselmesiyle karakterize bir metabolik hastalıktır. İki tipi bulunur: insülin bağımlı ve bağımsız.

- **İnsülin bağımlı:** İnsülin uygulanmasının yanı sıra lifçe zengin, kaliteli protein içeren, az/orta düzeyde yağlı diyet verilir.
- **İnsülin bağımsız:** İnsülin dışında yukarıdaki diyet önerileri uygulanır.

Evde hazırlanan diyetlerde içerik değışkenliğı nedeniyle bu hastalarda önerilmez.

4.5.3.8. Diş Taşları

Ağızdaki bakteriler, diş yüzeyine tutunarak toksin üretir; bu toksinler diş taşlarının oluşmasına, diş eti ve çene kemiklerinde hasara yol açar. Zamanla toksinler kan dolaşımına geçerek kalp, karaciğer ve böbrek gibi hayati organları etkileyebilir.

Nedenleri arasında aşırı karbonhidrat tüketimi, kalsiyum/fosfor dengesizliğı, mineral ve vitamin eksiklikleri ile genetik yatkınlık yer alır. Düzenli diş fırçalama (uygun fırça ve hayvanlar için geliştirilmiş macunlarla) bu hastalığın önlenmesinde oldukça etkilidir.

4.5.3.9. Alt Üriner Sistem Hastalığı

Magnezyum-amonyum-fosfat kristallerinin üriner sistemde birikimiyle oluşur. Genellikle düşük magnezyum içeren diyetlerle beslenen kedilerde görülür. Düşük Mg'li diyet, idrar pH'ını 6.4'ün altında tutarak kristal oluşumunu azaltır. Temiz su kaplarıyla su alımı teşvik edilmelidir.

4.5.3.10. Kalp Yetmezliğı

Yangının kontrol altına alınması için sodyum düzeyi sınırlı özel diyetler önerilir. Beslenme planı hastanın durumu ve semptomlarına göre ayarlanmalıdır.

4.5.3.11. Böbrek Yetersizliğı

Protein, fosfor ve sodyum alımı sınırlandırılır. Enerji ihtiyacı mümkün olduğunca protein dışı kaynaklarla karşılanmalıdır. Diyetin lezzeti ve sindirilebilirliğı bu süreçte büyük önem taşır.

4.5.3.12. Yaşlılık

Kedilerde yaşam süresi bakım ve beslenme koşullarının iyileşmesiyle birlikte uzamıştır (ortalama 14 yıl). Yaşlı kedilerde görülebilecek fizyolojik gerilemelere karşı diyet; daha besleyici, daha kolay sindirilebilir ve daha lezzetli olmalıdır. Porsiyonlar az ama dengeli tutulmalıdır.

4.6. Köpek Mamalarının Hazırlanması

Köpek sahipleri için evde mama hazırlamak, doğru yapıldığında hem ekonomik hem de sağlıklı bir alternatiftir. Ticari hayvan gıdalarında kullanılan katkı maddelerinden rahatsız olan bazı kişiler, köpeklerinin mamalarını kendileri hazırlamayı tercih edebilirler.

4.6.1. Köpek Maması Hazırlarken Dikkat Edilmesi Gerekenler

Evde hazırlanacak mama, aşağıdaki oranlarla dengelenmelidir:

- %40 Protein
- %30 Tahıl
- %30 Sebze

Tahıl seçenekleri (3 bardak miktarında):

- Beyaz pirinç
- Esmer pirinç
- Yulaf ezmesi
- Arpa

Sebze seçenekleri (karışık olarak kullanılabilir):

- Kereviz, lahanası
- Ispanak (yeşil yapraklı)
- Havuç, bezelye, tatlı patates

Protein kaynakları (400 g):

- Tavuk eti
- Dana biftek
- Kuzu eti

4.6.2. Köpek Maması Hazırlanışı

1. Tencereye az miktarda yağ eklenir; seçilen protein kaynağı (örneğin tavuk) pişirilir.
2. Aynı zamanda tahıl grubu ayrı bir tencerede pişirilir.
3. Sebzeler doğranır veya lapa kıvamına getirilir. Lapa kıvamı, sindirimi kolaylaştırır.
4. Et piştikten sonra sebzeler ilave edilir. Sebzeler hafif pişmiş kalmalı, aşırı pişirilmemelidir.
5. Üzerine **3 adet yumurta kırılır** ve karışım pişirilmeye devam edilir. Yumurtayla birlikte mamanın aroması artar.
6. Son aşamada pişmiş tahıllar, sebzeler ve et karıştırılır.
7. İsteğe bağlı olarak **balık yağı** veya **veteriner onaylı vitamin katkıları** eklenebilir.

4.6.3. Köpek Mamasında Asla Kullanılmaması Gerekenler

Madde	Zararları
Avokado	Yüksek toksisite; ishal riski çok yüksektir.
Alkol	Beyin ve bağışıklık sisteminde ciddi hasar; stres, agresyon görülebilir.
Soğan (çiğ/pişmiş)	Akyuvarları etkileyerek kan hastalıklarına ve ölüme yol açabilir.
Kafein	Çay, kahve gibi kafein içeren içecekler kesinlikle yasaktır.
İnek sütü	Özellikle yavru köpeklerde sindirim zorlukları ve ishal oluşturur. Gerekirse yağsız veya yarım yağlı süt sulandırılarak verilebilir.
Şekerli ürünler	Karaciğer hasarı, göz bozulmaları, şeker metabolizmasında bozulma.
Çikolata	İçerdiği teobromin ve kafein maddeleri köpekler için toksiktir; kusma, ishal, kas titremeleri ve hatta ölümle sonuçlanabilir. Bitter çikolatalarda risk daha yüksektir.
Aşırı yağlı et	Deri problemleri, kaşıntı ve sindirim zorlukları yaratır.

KEDİ VE KÖPEKLERİ BESLEME

Madde	Zararları
Çekirdekli meyveler	Sindirim sisteminde tıkanmalara yol açar; köpeklerde çekirdek eritimi zordur.
Çiğ yumurta akı	Sindirim zorluğu ve potansiyel zehirlenme riski taşır. Yumurta sarısı ise ölçülü verilebilir.
Tuz	Hazırlanan ev mamalarında kullanılmamalıdır; böbrek yükünü artırır.

4.7. Köpeklerin Su İhtiyacı

Yetişkin köpeklerin vücut ağırlığının yaklaşık %60'ı sudur. Bu oranın %20'si kaybedildiğinde ölüm riski ortaya çıkabilir. Bu nedenle su, köpek beslenmesinde kritik öneme sahiptir.

Köpeklerin su ihtiyacı şu faktörlere göre değişkenlik gösterir:

- **Çevresel etkenler:** Havanın sıcaklığı ve nem oranı
- **Beslenme özellikleri:** Tüketilen yemin su içeriği ve kuru madde oranı
- **Fizyolojik durumlar:** Fiziksel aktivite düzeyi, ateşli hastalık varlığı, emzirme dönemi
- **Besin içeriği:** Tuzlu gıdaların tüketimi

Sıcak hava koşullarında, terleme ve solunum artışı nedeniyle su gereksinimi belirgin biçimde yükselir.

İshal durumlarında, su kaybı arttığından ek takviye gerekebilir.

Köpeğin yemden sonraki su içme davranışı, günlük sıvı ihtiyacı hakkında ipucu verir. Normal çevre koşullarında ortalama su ihtiyacı **her kg canlı ağırlık başına 44–46 ml** civarındadır.

Genel beslenme ilişkisi:

Köpekler genellikle **tükettikleri kuru maddenin 2,5–3 katı kadar** su içerler.

Bu oran; **büyüme, yoğun fiziksel aktivite, emzirme dönemleri ve sıcak iklimlerde** 4 katına kadar çıkabilir.

Kuru madde ilişkisiyle örnekleme:

Köpeğin günlük kuru madde tüketimi, canlı ağırlığının %2'si kadardır. Örneğin:

- 1 kg vücut ağırlığında: 20 g kuru madde
- Buna bağlı su tüketimi: 50 ml

Dehidrasyon Durumlarında Müdahale

İştahsızlık, ishal veya ciddi sıvı kaybı gibi durumlarda normal sıvı dengesini sağlamak amacıyla:

- **Oral, deri altı (subkutan) veya deri içi (intradermal)** yollarla
- **%2–5 oranında glikoz ve elektrolit çözeltileri** uygulanır

Dozaj:

- **Yetişkin köpeklerde:** kg başına 60–80 ml
- **Yavru köpeklerde:** kg başına 80–100 ml

4.7.1. Köpeklerin Su İhtiyacının Hesaplanması

Köpeklerde günlük su ihtiyacı mililitre (ml/gün) cinsinden hesaplanır. Bu miktar aşağıdaki yöntemlerle belirlenebilir:

A) Vücut Ağırlığına Göre

- Ortalama su ihtiyacı: **50–60 ml / kg / gün**

- Örnek: **20 kg ağırlığında bir köpek** → 1000–1200 ml/gün su ihtiyacı vardır.

Alternatif formül:

$$\text{Su ihtiyacı (ml/gün)} = [70 \times (\text{vücut ağırlığı})^{0.75}] \times 1,6$$

Örneğin; 20 kg köpek için → $70 \times (20)^{0.75} \times 1,6 = 1059$ ml/gün hesaplanabilmektedir.

B) Enerji Tüketimine Göre

- Yaklaşık olarak **kalori ihtiyacı (kcal/gün)** kadar su tüketilir
- Örnek: 1000 kcal/gün enerji harcayan köpek, yaklaşık **1000 ml/gün su** içer

Bu yöntemlerin tümü birbirine yakın değerler verir ve köpeklerin sıvı ihtiyacını güvenle belirlemeye yardımcı olur. Köpeklerde ortalama **İdrar yoğunluğu (dansite) 1015** civarındadır; bu, normal su metabolizmasının göstergesidir.

4.8. Yavru, Erişkin, Gebe, Emziren ve Yaşlı Köpeklerin Beslenmesi

Köpeklerde ırk özellikleri, vücut büyüklükleri, gebelik durumu, yaş ve sağlık gibi faktörler dikkate alınarak bireysel beslenme planları oluşturulmalıdır.

4.8.1. Yavru Köpeklerin Beslenmesi

Köpekler etobur hayvanlardır. Sindirim sistemleri, tek bir mide ve kısa bir bağırsaktan oluşur; bu yapı et ve et bazlı gıdaların sindiriminde oldukça etkilidir.

Yavrular genellikle 4–6 haftalıkken sütten kesilir. Irka göre değişmekle birlikte, yavru bir köpeğin erişkinliğe ulaşma süreci yaklaşık 10–16 ay sürer. Bu dönemde beslenme, yavrunun sağlıklı gelişimi için kritik öneme sahiptir. Gençlik evresinde yavru köpekler, özel formüle edilmiş yavru kuru veya konserve mamalarla beslenmelidir.

Yavru köpeklerin besin gereksinimleri, erişkinlerden daha fazladır. Büyüme süreci, metabolik hızları ve aktiviteleri yüksek olduğundan; protein, kalsiyum ve fosfor gibi temel besin öğeleri yüksek biyoyararlanıma sahip olmalı; ayrıca sindirimi kolay ve vitamin açısından zengin olmalıdır. Özellikle kas ve iskelet gelişimi için proteinler çok önemlidir.

4–5 haftalık yavrulara kuru mama, ıslatılarak veya konserve mamayla karıştırılarak verilmeye başlanabilir. Bu, yavruların koklama, yalama ve çiğneme reflekslerini destekler. Islatma işlemi mamaya aroma katar; lezzeti artırır ve mamayı yumuşatarak sütten yeni kesilen yavruların tüketimini kolaylaştırır. Ayrıca mide gazı, şişkinlik ve mide dönmesi gibi rahatsızlıkların önlenmesine de yardımcı olabilir.

İlk 2–3 ayda mamanın sütle ıslatılması uygun görülse de bu süreden sonra su, et suyu veya çorba gibi sıvılar tercih edilmelidir. Çünkü köpeklerin büyük bir kısmı (%80'e kadar) süt proteinlerine karşı intolerans veya alerji geliştirebilir; bu da sindirim sorunlarına ve ishale yol açar.

Sütten doğrudan kuru mamaya geçiş, bazı yavrularda kabızlığa neden olabilir. Mamanın partikül büyüklüğü yavrunun ağzına ve diş gelişimine uygun olmalıdır. Büyük parçalar çiğnemeyi zorlaştırır, bu da beslenmeyi olumsuz etkiler. Ticari mama üreticileri, farklı büyüme evreleri için özel formülasyon ve granül boyutları geliştirerek bu ihtiyaca çözüm sunarlar.

KEDİ VE KÖPEKLERİ BESLEME

Küçük parçalı mamalar, yavruların yeme alışkanlığı kazanmasında avantaj sağlar. Öğün zamanlarında basit komutlar ("ye", "gel") kullanılarak beslenme rutini oluşturulabilir.

Yavru köpeklerin mide kapasitesi sınırlı olduğundan öğün sayısı yaşa göre düzenlenmelidir:

- 6.haftadan 3. aya kadar: günde 4 öğün
- 3–6 ay arası: günde 3 öğün
- 6–12 ay arası: günde 2 öğün
- 12 aydan sonra: genellikle günde 1 öğün

Öğün saatlerinin ve beslenme yerinin sabit tutulması, rutine alışmayı kolaylaştırır. 10–12 aylık olana dek köpekler tek öğünde günlük ihtiyacını karşılayamayabilir.

Beslenme amacıyla yavrular uyandırılmamalıdır; uyku da büyüme sürecinde beslenme kadar önemlidir. 6–7 haftadan sonra çiğneme refleksi geliştiğinden mama ıslatma işlemine gerek kalmaz. Yine de bu, bireysel ihtiyaçlara göre değerlendirilmeli.

Konserve gibi yüksek nem oranına sahip mamalar, kısa sürede bozulabilir. 30–60 dakika içinde tüketilmeyen mama ortamdan kaldırılmalı ve hijyen ön planda tutulmalıdır.

Yavru köpeklerde 4. aydan itibaren süt dişlerinin yerini kalıcı dişler almaya başlar. Bu diş değiştirme döneminde kuru mama ıslatılarak verilmelidir; çünkü sert yapılı mamalar ağırlı olabilir. Bir miktar kuru mama vermek, diş yüzeyinin temizlenmesini destekler.

Ara sıra, pişirilmiş ve temizlenmiş ilikli büyük kemiklerin verilmesi; çene kaslarının gelişimini ve dişlerin mekanik temizliğini destekler. Ancak sıklıkla verilmemeli, dikkatle izlenmelidir.

Kuru mamalar, gelişim için gerekli tüm besin öğelerini dengeli biçimde içerdiğinden yavrular için en ideal besleme şeklidir. Ev yemekleri ile besleme, gerekli besin öğelerini yeterli ve dengeli bir biçimde sağlayamaz; bu durum klinik araştırmalarla da desteklenmiştir.

Ev yemekleriyle beslenmede vitamin, kalsiyum gibi destekleyici takviyeler eklenmelidir. Kuru mamada bunlara çoğunlukla gerek yoktur. Ancak piyasadaki ticari mamalar arasında kalite farkları bulunduğu unutulmamalıdır. Sık tat değişiklikleri, köpeğin seçici beslenme alışkanlıkları geliştirmesine neden olabilir. Erken yaşta kaliteli mamalara alıştırılan yavrularda bu sorun görülmez. Kalsiyum ve fosfor, yavruların kemik gelişiminde kritik rol oynar. Bu minerallerin dengesiz alımı, özellikle mutfak artıklarına dayalı beslenmede, raşitizm gibi hastalıklara yol açabilir.

Köpeklerde aşırı yağlanma, hem fiziksel görünüm hem sağlık açısından olumsuz etkiler yaratır. Dengeli ve kontrollü mama tüketimi sağlanmalı; mama paketlerinde belirtilen beslenme talimatlarına uyulmalıdır. Aşırı tüketim sindirim sorunlarına, ishale ve uzun vadede metabolik hastalıklara neden olabilir.

Yavru köpeklerin gelişme evrelerine göre günlük mama miktarı değişebilir. Her öğünden sonra yemek kabında mama kalıyorsa, konulan miktar %10 oranında azaltılmalıdır.

• Su Tüketimi ve Temizlik Kuralları

Kuru mamayla beslenen köpeklerin su gereksinimi daha fazladır. Bu nedenle her zaman taze,

KEDİ VE KÖPEKLERİ BESLEME

temiz ve yeterli miktarda içme suyu bulundurulmalıdır. Musluk suyu yerine mümkünse filtrelanmış ya da kaynatılıp soğutulmuş su tercih edilmelidir.

Mama ve su kapları ayrı olmalı, zeminle doğrudan temas etmeyecek şekilde konumlandırılmalıdır. Devrilmeye karşı dayanıklı ve kolay temizlenebilir kaplar tercih edilmeli; kaplar her öğünden sonra yıkanmalıdır.

- **Mama Değişimi ve Adaptasyon**

Köpeğinizin diyetinde ani değişikliklerden kaçınılmalıdır. Yeni mamaya geçiş süreci ortalama 7 gün sürmelidir. Bu süre boyunca eski mama ile yeni mama karıştırılmalı; yeni mamanın oranı her gün kademeli olarak artırılmalıdır. Bu, bağırsak florasının yeni besine uyum sağlamasını destekler.

Bu geçiş sürecinde dışkı miktarında, kıvamında veya renginde geçici değişiklikler olabilir; genellikle normaldir. Ani geçişler ise ishal riskini artırır.

- **Davranışsal ve Besinsel Göstergeler**

Yavru köpekler günde ortalama 4–5 kez dışkılama yapar. Bazılarında dışkı yeme (kaprofaji) davranışı gözlemlenebilir. Bu, vahşi doğadan kalan bir refleks olabilir ama çoğu zaman **lif eksikliği veya dengesiz beslenmeye** işaret eder. Aynı şekilde toprak yeme davranışı da benzer besin eksikliklerinden kaynaklanabilir.

Ot yeme ve ardından kusma davranışı nadiren görülüyorsa genellikle normal kabul edilir. Bu, mide ağrısını hafifletme veya safrayı dışarı atma refleksi olabilir.

- **Yasaklı Gıdalar ve Alerjenler**

Köpeklerin tatlıya ihtiyacı yoktur. Çikolata, şeker ve şekerli ürünlerin verilmesi; sindirim sorunlarına, diş çürüklerine, obeziteye ve diyabete yol açabilir. Özellikle çikolata içeriğindeki **theobromin maddesi** toksiktir.

Köpekler havuç, yeşil yapraklı sebzeler ve elma gibi meyveleri güvenle tüketebilir. Ancak **balık kılçıkları ve tavuk kemikleri** sindirim sisteminde delinmelere neden olabileceği için önerilmez. Aşırı sıcak veya çok soğuk yemekler köpeklere verilmemelidir. Ev yemekleri; özellikle baharatlı, salçalı ve yağlı olanlar, sindirim ve deri alerjilerine yol açabilir. Alerjik reaksiyonlar hem teşhis hem de tedavi açısından zordur. Peynir, salam gibi işlenmiş ürünler de alerjik tepkilere neden olabilir.

- **Erişkin Mamaya Geçiş Yaşı (İrk Bazlı)**

İrk Boyutu	Erişkin Mamaya Geçiş Zamanı
Küçük ırk (2,5–10 kg)	8–12 aylık
Orta boy ırk (10–25 kg)	12–18 aylık
Büyük/Dev ırk (>25 kg)	12–24 aylık

- **Büyük Irklarda Özel Besleme Notları**

Büyük ve dev ırk köpeklerin büyüme süreci oldukça hızlı ve değişkendir. Yoğun canlı ağırlık artışı, kemik ve eklem bozukluklarına neden olabilir. Bu nedenle aşırı beslenmeden kaçınılmalı, gelişim süreci düzenli olarak tartılarak izlenmelidir.

Bu ırklar, **osteochondrosis**, **dirsek displazisi** ve **kalça displazisi** gibi ortopedik hastalıklara genetik olarak yatkındır. Hastalıklar genellikle 4–8 aylık yaşlar arasında belirti verir. Aşırı

KEDİ VE KÖPEKLERİ BESLEME

beslenme ve gereksiz kalsiyum takviyesi bu sorunları tetikleyebilir. Riskli ırklar arasında Alman çoban köpeği, labrador, rottweiler, Boxer, golden retriever, danua ve doberman yer alır.

4.8.1.1. Yavru Köpeklerin Mamalarının Formülasyonu

Yavru köpek mamaları, büyüme dönemindeki **yüksek enerji ve besin maddesi ihtiyacını** karşılamak üzere formüle edilmiştir. Bu mamalar:

- Yüksek kaliteli protein
- Esansiyel yağ asitleri
- Dengeli kalsiyum/fosfor oranı
- Vitamin ve mineral desteği içerir ve genellikle “**puppy, junior, growth**” gibi ifadelerle pazarlanır.

Tavuk Etli Yavru Kuru Mamalar

Büyümekte olan yavruların artan enerji ve besin ihtiyaçlarını karşılamak üzere hazırlanmıştır. Ana protein kaynağı olarak **tavuk eti** ve **tavuk türevleri** kullanılır.

Tane boyutları ve besin değerleri ırklara göre farklılık gösterir:

İrk Tipi	Erişkin Ağırlık	Mama Tane Yapısı	Örnek İrklar
Küçük ırklar	2,5–10 kg	Küçük taneli	Pincher, Terrier
Orta boy ırklar	11–25 kg	Orta boy taneli	Beagle, Spaniel, Cocker
Büyük ırklar	>25 kg	Büyük taneli	Kangal, Doberman, Rottweiler

Kuzu Etli ve Pirinçli Yavru Mamalar

Protein kaynağı olarak **kuzu eti** tercih edilir; bu bileşen sindirimi kolaydır ve alerji riskini azaltır. Cilt ve tüy sağlığı için uygun bir formülasyon sağlar. Ticari olarak konserve formda da bulunabilir.

4.8.2. Erişkin Köpeklerin Beslenmesi

Erişkin köpekler genellikle günde **bir kez**, yaşam payına göre beslenir. Kullanılan mama:

- Kuru ticari mama (tercihen premium)
- Ev yapımı dengeli yemek

olabilir.

Evde hazırlanmış diyetin ideal oranları:

- 1/3 et (protein)
- 1/3 sebze + tahıl (lif ve enerji)
- 1/3 su

Besleme kriterleri:

- Dengeli diyet sunulmalı
- Temiz su her zaman erişilebilir olmalı
- Gerekirse vitamin-mineral desteği sağlanmalı
- Diyetle ani değişiklik yapılmamalı
- Aşırı kilo kazanımı önlenmeli
- Yaş, aktivite düzeyi ve vücut ağırlığı dikkate alınmalı

4.3.3. Gebe Köpeklerin Beslenmesi

Gebe köpeklerin besin ihtiyaçları, gebeliğin ilk 4 haftasında normal düzeydedir. Ancak 5. haftadan itibaren ihtiyaçlar artar:

İrk Tipi	Enerji İhtiyacı Artışı
Küçük ırklar	%130
Büyük ırklar	%160

Günlük yem miktarında, gebeliğin son haftalarında **%25 oranında artış** gözlemlenir. Bu dönemde özel formüllü ticari mamalar tercih edilmeli ya da protein ve enerji açısından zengin ev yapımı diyetlerle desteklenmelidir.

Notlar:

- Aşırı kilo alımına izin verilmemelidir
- Doğumdan yaklaşık 24 saat önce gıda alımı durabilir; bu **normal bir fizyolojik süreçtir**

Karbonhidratlar ve Enerji Kaynağı

Gebelik süresince annenin diyetinde **jelatinize karbonhidratlar** (ısıtılmış tahıllar) tercih edilmeli:

- Pirinç, mısır, buğday, sorgum, patates
- Düşük lifli, sindirimi kolay karbonhidratlar enerji sağlar

2.3.4. Emziren Köpeklerin Beslenmesi

Süt üretimi, bir dişi köpeğin yaşam döngüsündeki **beslenme açısından en kritik evrelerden biridir**. Bu süreçte, üreme ve gelişme dönemlerine uygun olarak hazırlanmış **tam ve dengeli diyetler** annenin besin gereksinimlerini karşılamada yeterli olacaktır. Yavruların süt emme davranışı genellikle doğumdan sonra **20–30 gün** boyunca artarak devam eder. Bu nedenle annenin mama ve su ihtiyacı da bu süre zarfında **belirgin biçimde artar**.

Laktasyonun zirve döneminde (3–4. hafta civarı), anne köpeğin mama tüketimi erişkin dönemindeki düzeyin **2–4 katına** çıkabilir. Özellikle yavrularını terk etmeyen, yemeyi erteleyen titiz dişiler için mama alımı teşvik edilmelidir. Gebelik süresince uygulanan beslenme protokolü, laktasyon döneminde de sürdürülebilir.

- **İyi vücut kondisyonunun korunması ve yeterli süt üretimi** için emziren dişiye serbest tüketim esasına dayalı kaliteli mamalar verilmelidir.
- Kuru mamaların **ılık su ile ıslatılarak verilmesi**, hem anneye mama alımını kolaylaştırır hem de yavruların **katı gıdaya geçişini** destekler.
- 3–4 haftalık yavrular yavaş yavaş katı mama tüketmeye başlar; bu aşamada **hazır, sindirimi kolay mamalar** kullanılmalı, **ev yapımı mamalardan kaçınılmalıdır**.
- Sütten kesilmeye geçiş genellikle **6–8. haftalar arasında** gerçekleşir. Bu dönemde annenin günlük mama tüketimi, önceki düzeyin **%50'sine** düşürülmelidir.

Sütten kesme protokolü önerileri:

- Sütten kesildiği gün anneye mama verilmemeli, ancak bolca **temiz ve taze su** sunulmalıdır.
- Yavrular anneye ayrılmalı ve **ılık suyla ıslatılmış kuru mama** ile beslenmeye başlanmalıdır.
- 1.gün: Anne, daha önceki mama miktarının **¼'ünü** almalıdır.
- 3.gün: Toplam miktarın **½'si** verilebilir.

- 4.gün: Miktar $\frac{3}{4}$ 'e çıkarılmalı; 5. günde **tam mama alımı** sağlanmalıdır.
- Annenin kondisyonu düşükse, normal mama miktarına geçiş **5. gün sonrasına** ertelenmeli ve **ekstra enerji takviyesi** yapılmalıdır.
- Ortalama 320 gram ağırlığındaki 5 yavruyu emziren bir dişi köpeğin, günlük yaklaşık **150 ml süt sekresyonu** olur. Laktasyonun ilk dört haftasında her sekiz günde bir yaklaşık **200 kcal'lık artış** gerçekleşir. Pik dönemde ise bu miktar **600–800 kcal** seviyelerine ulaşabilir.

Besleme rehberi: Yavruların her **450 gram canlı ağırlığı için** anneye günlük diyetle **100 kcal** ilave enerji sunulmalıdır.

2.3.5. Yaşlı Köpeklerin Beslenmesi

Yaş ilerledikçe köpeklerde **kas kütlesi azalırken yağ dokusu artar**. Aktivite düzeyi düştüğü için enerji ihtiyacı azalır; bu nedenle mama miktarının azaltılması ve **obezitenin önlenmesi** gerekir. Yaşlılıkla birlikte metabolik sistemlerde azalma görülebileceğinden, aşırı besin yüklemesi **organ fonksiyonlarında bozulmalara** neden olabilir.

- **Kemik sağlığı** açısından, diyetin **kalsiyum/fosfor oranı** doğru şekilde dengelenmelidir.
- Sindirim sistemi problemlerini (örneğin kabızlık) önlemek için **lifli, kolay sindirilen besinler** tercih edilmelidir.
- Karbonhidratlar, enerji sağlamak açısından diyetle yeterli miktarda yer almalıdır.

Yaşlanmayla birlikte **böbrek filtrasyon kapasitesi düşer**, bu nedenle protein parçalanması sonucu oluşan **azotlu bileşikler** vücutta birikebilir. Bu riski azaltmak için yaşlı köpeğin mamasındaki **protein oranı düşük** tutulmalıdır.

Vitaminler dışarıdan alınmalı ve karaciğerde depolanır. Yaşlılıkta bu depolama kapasitesi azaldığı için vitaminlerin diyetle günlük olarak alınması gerekir. Ancak fazla vitamin takviyesi, özellikle yağda çözünenler, **toksik etkilere** yol açabilir.

Yaşlı köpeklerin beslenmesinde dikkat edilmesi gerekenler:

- Günlük mama miktarı azaltılmalı ve mümkünse **iki öğüne** bölünmelidir.
- **Protein ve yağ oranı düşük, sindirimi kolay mamalar** tercih edilmelidir.
- Sürekli olarak **temiz ve taze su** bulundurulmalıdır.
- Veteriner hekime danışarak **gerekli vitamin ve mineral takviyeleri** uygulanmalıdır.

Evde hazırlanan mamalarda ihtiyaç duyulan mikrobesein oranlarını dengelemek **zordur**. Bu nedenle yaşlı köpeğe özel olarak üretilen, yağ ve protein oranı düşük, dengeli mineralli **senior mamalar** en uygun seçenektir.

2.4. Köpeklerde Beslenme ve Diğer Önemli Hastalıklar

Dengeli beslenme, temel besin maddelerinin **uygun miktar, oran ve kaliteyle diyetle yer alması** ile sağlanır. Besin öğelerinin eksikliği; gelişim geriliği, bağışıklık düşüklüğü, hastalık yatkınlığı ve ölüm riski yaratabilirken, fazlalığı da benzer sağlık sorunlarına neden olabilir.

Bu dengesizlikler **fizyolojik veya fiziksel açlık** olarak tanımlanır ve beslenmeye dayalı hastalıkların temelini oluşturur.

Beslenme kaynaklı hastalıklar iki başlıkta incelenebilir:

- **Yetersiz besleme** (örneğin vitamin eksiklikleri, mineral yetersizliği)
- **Aşırı besleme** (örneğin hipervitaminoz, obezite)

Besin maddelerinin aşırı tüketimi, tıpkı yetersizliği gibi zararlı sonuçlara yol açabilir. **Optimum tüketimden sapmalar**, hayvanın yaşına ve fizyolojik durumuna göre **suboptimal sağlık** durumlarına neden olabilir. Her besin maddesi için "güvenli alım sınırları", yaş, genetik yapı ve eliminasyon kapasitesine göre değişir.

Örnek: Suda çözünen vitaminlerin (B ve C) fazlası idrarla atıldığı için genellikle toksik etki göstermezken, **yağda çözünen vitaminlerin** (A, D, E, K) fazlası vücutta birikerek **toksikasyona** yol açabilir.

Yaşam evrelerine bağlı olarak köpeğin besin ihtiyaçları farklıdır. Örneğin büyüme dönemindeki yavru köpeklerde **kalsiyum oranının** yetişkinlere göre daha dar bir sınırdan olması gerekir. Aşırı beslemede karşılaşılan hastalıklar genelde bilinçsiz ilaveler veya düşük kaliteli ev diyetlerinden kaynaklanır.

En sık karşılaşılan aşırı besleme kaynaklı hastalık: **Obezite**

Nedenleri:

- Aşırı mama tüketimi
- Hareket yetersizliği
- Metabolik hastalıklar
- Kısırlaştırma sonrası enerji dengesizlikleri
- Yaşlılık

Tedavide mama enerjisi azaltılır, öğün sayısı artırılır ve düşük yağlı gıdalar (sebze, az yağlı et) tercih edilir. Diyetle protein, vitamin ve mineral oranları **dikkatle dengelenmelidir**.

2.4.1. Yemleme Kusurları

Köpeklerde görülen birçok beslenme hastalığı, yanlış yemleme uygulamalarından kaynaklanmaktadır.

En sık karşılaşılan yemleme hataları ve ilgili öneriler aşağıda sıralanmıştır:

- **Düzensiz öğün saatleri:** Köpekler mümkün olduğunca her gün aynı saatlerde beslenmelidir. Rutin yem saatleri sindirim sisteminin düzenli çalışmasına katkı sağlar.
- **Soğuk yem verilmesi:** Buzdolabından çıkarılan yiyecek ve içecekler doğrudan verilmemeli, önce oda sıcaklığına getirilmelidir. Soğuk gıdalar sindirim sisteminde spazmlara veya sürgüne neden olabilir.
- **Yetersiz su tüketimi:** Özellikle fiziksel aktivite sonrasında, sıcak havalarda ve kuru mama verilmesi durumlarında su ihtiyacı artar. Köpeklere her zaman serbestçe içebilecekleri kadar temiz ve taze su sağlanmalıdır.
- **Aşırı süt verilmesi:** Yetişkin köpeklerde laktoz intoleransı nedeniyle süt tüketimi ishal (sürgün) riskini artırır. Köpeklerin her kilogram canlı ağırlığı için ortalama 25 ml süt verilmesi yeterlidir. Örneğin 20 kg'lık bir köpeğe verilebilecek süt miktarı 500 ml'yi aşmamalıdır.
- **Aşırı kemik tüketimi:** Fazla miktarda kemik, kabızlık, bağırsak tıkanması veya diş kırıkları gibi sağlık sorunlarına neden olabilir. Köpeklere her 1 kg canlı ağırlık için en fazla 10 gram kemik verilmelidir. Kanatlı kemikleri (özellikle tavuk) ince ve kolay kırılabilir yapıları nedeniyle önerilmez; sindirim sisteminde perforasyon riski taşır.
- **Sadece etle besleme:** Uzun süreli yalnızca et tüketimi, kalsiyum eksikliği başta olmak üzere besin yetersizliklerine ve metabolik hastalıklara (örneğin gut benzeri tablolar) neden olabilir. Dengeli rasyon oluşturulmalıdır.
- **Aşırı sakatat verilmesi:** Mezbahadan elde edilen sakatatın aşırı tüketimi; sürgün, mide rahatsızlıkları ve mikroorganizma kaynaklı sindirim problemlerine yol açabilir. Hijyenik ve ölçülü kullanım esastır.

- **Tuzlu ve bozulmuş gıdaların verilmesi:** Artan sodyum yükü; böbrek, kalp ve sinir sisteminde hasara yol açabilir. Bozulmuş yiyecekler ise gıda zehirlenmesi riskini artırır. Yemek artıkları özellikle dikkatli seçilmeli, tuz içeriği düşük olmalıdır.
- **Niştacaca zengin gıdaların çiğ olarak verilmesi:** Patates, yulaf ve mısır gibi niştaca oranı yüksek besinler mutlaka pişirilerek verilmelidir. Pişirme işlemi niştayı jelatinize ederek sindirilebilirliğini artırır.
- **Tatlı tüketimi:** Çikolata, şekerlemeler ve diğer tatlı ürünler yağlanma, diş taşı oluşumu ve diyabet riskini artırır. Özellikle çikolatada bulunan **theobromin** maddesi köpeklerde toksiktir ve ölümcül zehirlenmelere yol açabilir.
- **Aşırı ve kontrolsüz mama tüketimi:** Serbest yemleme şekliyle gereksinim üzeri besin alımı, obezite ve buna bağlı organ bozukluklarına neden olabilir. Besleme planı köpeğin yaş, ırk ve aktivite seviyesine göre ayarlanmalıdır.
- **Çiğ et verilmesi:** Çiğ ette yer alabilecek Salmonella, E. coli ve diğer patojen mikroorganizmalar zoonotik hastalık riskini taşır. Etler uygun sıcaklıkta pişirilerek verilmelidir.
- **Çiğ balık tüketimi:** Çiğ balıklar parazit (örneğin Diphyllbothrium), **tiyaminaz** enzimi ve demir bağlayıcı bileşenler içerebilir. Bu faktörler sinir sistemi, vitamin emilimi ve hematolojik denge açısından sorun yaratabilir. Balık mutlaka pişmiş olarak sunulmalıdır.
- **Çiğ yumurta akı verilmesi:** Yumurta akı, sindirim enzimlerini etkisizleştiren **avidin** ve Biotin antagonistleri içerdiğinden köpeğe çiğ verilmemelidir. Yumurtanın tam olarak pişirilmiş hali tercih edilmelidir.

2.4.2. Sindirim Sistemi Problemleri

Sindirim sistemi bozukluklarına yol açan hastalıklar oldukça çeşitlidir; genel enfeksiyon hastalıkları, spesifik enfeksiyonlar, bağırsak parazitleri ve yanlış besleme uygulamaları bu gruba girer.

Mide hastalıklarının başlıca klinik belirtileri:

- Kusma
- Geğirme
- Yutma güçlüğü
- İştahsızlık

Bağırsak hastalıklarında gözlenen bulgular:

- Diyare (sürgün)
- Dışkının renk ve koku değişimi

Sindirim kanalı bozukluklarının olası nedenleri ve bunlara ilişkin öneriler:

- **Yem bileşiminde dengesizlik:** Sindirimi zor hayvansal ve bitkisel proteinler, özellikle düşük biyoyararlanıma sahip bileşenler aşırı miktarda verilmemelidir.
- **Çiğ yiyecekler:** Özellikle niştaca ve protein sindirimini artırmak için yiyecekler uygun süre ve sıcaklıkta ısıtılmalıdır.
- **Yapısal madde düzeyi:** Lif içeriği yeterli olmalıdır. Yeşil çayır erişimi hem gastrointestinal hareketi destekler hem de uzun tüylü ırklarda oluşabilecek tüy yumaklarının doğal yollarla atılımını kolaylaştırır.
- **Yem hijyeni:** Hayvansal kaynaklı yemlerde mikrobiyal kontaminasyona karşı dikkatli olunmalı, bozulmuş veya küflenmiş mamalar kesinlikle kullanılmamalıdır.

2.4.2.1. Diyare

Diyare, dışkıdaki sıvı oranının artması ile tanımlanır. Normal dışkı yaklaşık %70 su içerirken, diyarede bu oran %85'in üzerine çıkabilir.

Nedenler:

- Bağırsak parazitleri
- Zehirlenmeler
- Soğuk algınlığı
- Aşırı sıcak/soğuk gıda tüketimi
- Salmonella gibi enfeksiyöz ajanlar (özellikle çiğ et kaynaklı)
- Yem alerjisi veya uyuşmazlığı
- Bozuk yem tüketimi
- Aşırı heyecan ve stres

Tedavi önerileri:

Etkenin belirlenmesi ve uygun tedavi uygulanması (antiparaziter veya antibiyotik tedavisi)

Elektrolit ve mineral dengesinin ağız veya damar yoluyla yeniden sağlanması

Azar azar ve sık öğünlerle yüksek sindirilebilir, dengeli içerikli hazır mamalarla besleme

Kalitesiz et, çiğ sebze, süt gibi irritatif içeriklerden kaçınma

Dehidrasyon riskine karşı tuz içeren soğuk su veya koyu çay ile destekleme

Gerekli hâllerde oral ya da parenteral sıvı-elektrolit uygulamaları

2.4.2.2. Bulantı ve Kusma

Köpeklerde medulla oblongata'daki kusma merkezi oldukça gelişmiştir; bu nedenle kolaylıkla kusabilirler.

Etiyolojiye dâhil olabilecek faktörler:

- Kötü kokular
- Duygusal uyarılar (heyecan, korku)
- Vestibüler sistem hastalıkları
- Viseral yangılar
- Toksik madde alımı
- İlaç yan etkileri
- Aşırı mide dolgunluğu
- Hareket hastalığı (araba tutması)
- Şiddetli ağrı
- Radyasyon (X ışını)
- Bağırsak tıkanmaları
- Böbrek disfonksiyonu
- Hipoksi, anemi
- Elektrolit bozuklukları

Sağaltım yaklaşımı:

- 24–48 saat açlık ve 24 saat susuzluk periyodu
- Etkenin teşhisi (gastroenterit, sistemik hastalıklar, toksin alımı vb.)
- Kusma durduktan sonra 3–5 günlük süreçte normal beslenmeye geçiş
- Diyet: Pişmiş yağsız et, et suyu ile hazırlanmış yulaf lapası, galeta, peksimet
- Kesinlikle verilmemesi gerekenler: Süt, karaciğer, sebzeler

- Şiddetli vakalarda: Parenteral sıvı takviyesi (serum fizyolojik + glikoz)

2.4.2.3. Konstipasyon

Konstipasyon, dışkının rektumdan atılamaması veya defekasyonun ağrılı ve zor hâle gelmesidir. Genelde kolondaki su emiliminin artması ve peristaltik hareketin yavaşlaması sonucu oluşur.

Hazırlayıcı faktörler:

- Lif yetersizliği
- Bağırsak tümörleri
- Prostat büyümesi (özellikle erkek köpeklerde)
- Kolit, ağrılı dışkılama

Semptomlar:

- Defekasyon güçlüğü
- Tenesmus (gerilme hissi)
- Hematokesi (kanlı dışkı)
- Karın ağrısı, kambur duruş
- Anoreksi, depresyon, kusma

Tedavi yaklaşımı:

- Fiziksel rektal boşaltma
- Lif açısından zengin diyet (selüloz)
- Yeterli su alımı sağlanmalı
- Düzenli egzersiz
- Kemikle besleme durdurulmalı
- Bağırsak hareketliliğini destekleyen içerikler önerilmeli

2.4.2.4. Kaprofaji (Dışkı Yeme)

Kaprofaji, dışkı yeme davranışı olup köpeklerde nadir görülse de hem kendi dışkılarını hem de başka hayvanların dışkısını tüketebilirler.

Olası nedenler:

- Diyetteki besin yetersizlikleri
- Lif eksikliği
- Davranışsal bozukluklar
- Ortam sıkıntısı, yalnızlık

Tedavi önerileri:

- Tam ve dengeli diyet ile besin eksikliği olasılığı ortadan kaldırılmalı
- Yüksek sindirilebilir, düşük artıklı diyet tercih edilmeli
- Ara sıra yüksek lifli içerikler denenebilir
- Ortam zenginleştirilmesi ve davranışsal destek eklenmelidir

2.4.2.5. Kolitis

Kolit, kalın bağırsak iltihabıdır ve köpeklerde sık rastlanır.

Klinik bulgular:

- Kronik diyare
- Az miktarlı, sık defekasyon

- Kan ve mukus içeriği

Tanı:

- Kolonoskopi ve biyopsi ile konur

Tedavi ve besleme önerileri:

- Etkene yönelik antibiyotik veya antiparaziter uygulamalar
- Diyet: Düşük yağlı, yüksek sindirilebilirlikte içerikler
- Hedef: Yangılı kolona ulaşan artık miktarını azaltmak
- Kronik olgular için yüksek lifli diyetle kolonik motilite düzenlenebilir

2.4.3. Diğer Beslenme Bozuklukları

2.4.3.1. Anoreksi

İştah kaybı mekanik, nörolojik, enfeksiyöz, metabolik veya çevresel faktörlere bağlı olarak gelişebilir. İştah var ancak yemek yeme davranışı yoksa işlevsel sorun araştırılmalı ve besleme geçici yollarla sağlanmalıdır.

Beslenme yaklaşımı:

- Lezzetli, düşük iritan içeriğe sahip yiyecekler tercih edilmeli (yumurta, et suyu, balık suyu)
- İştah artınca miktar kademeli artırılmalı
- Ağızdan besleme mümkün değilse: Sonda ya da IV elektrolit takviyesi yapılmalıdır
- Enerji gereksinimi: 30 kcal/kg/gün; örnek olarak 20 kg'lık köpeğe günde 600 kcal besin sağlanmalı

2.4.3.2. Hiperlipidemi

Lipid metabolizmasındaki bozukluklar hem kalıtsal hem de edinilmiş nedenlerle gelişebilir. Genellikle hipotiroidizm, diyabet ve Cushing sendromu gibi endokrin hastalıklarla ilişkilidir.

Tedavi yaklaşımı:

- Etkene yönelik medikal tedavi
- Diyetle yağ azaltılır, lif seviyesi artırılır
- Diyetin trigliser

2.4.3.3. Kaşeksi

Kaşeksi; aşırı kilo kaybı, deri altı yağ dokusundaki azalma ve kas kütlelerinde belirgin düşüş ile tanımlanan bir metabolik bozukluktur. Aşırı zayıflık, göğüs bölgesindeki kaburgaların belirginleşmesi ile klinik olarak kendini gösterir. Göğüs kafesi daralır ve içeri çöker, bacakların ön kısmında ve karın üst bölgesinde yer alan "açlık çukuru" belirgin şekilde içeriye çekilir.

Olası nedenler:

- Enerji ve protein açısından yetersiz beslenme
- Aşırı ve düzensiz fiziksel aktivite
- Ağız ve diş hastalıkları (örneğin periodontal hastalıklar)
- Metabolik hastalıklar (örneğin diyabet, böbrek yetmezliği)
- İskelet sistemi bozuklukları

Beslenme yaklaşımı:

- Diyet, başta yüksek kaliteli **protein** ve **enerji içeriği**yle yeniden yapılandırılmalıdır.
- Mama tüketimi **az miktarda ama sık aralıklarla** yapılmalıdır (günde 3–6 öğün).
- Her bir bardak kuru mama için **1 yemek kaşığı**, 230 gram konserve mama için **1 tatlı kaşığı mısır yağı** eklenerek enerji yoğunluğu ve palatabilite artırılabilir.
- Hayvanın **tercih ettiği mama formuna** (kuru, yaş, yarı yaş) göre düzenleme yapılmalıdır.
- Kilo kaybı sürüyorsa, **enteral (sonda yoluyla)** veya **parenteral (damar içi)** besleme planı veteriner hekimin gözetiminde uygulanmalıdır.

2.4.3.4. Obezite

Obezite; vücutta aşırı yağ birikimiyle tanımlanır. Köpeklerde yaklaşık **%25 oranında** görülür ve dolaşım, solunum, iskelet, karaciğer ve deri sistemleri üzerinde baskı yaratır.

Nedenleri:

- Aşırı yem tüketimi (**%95**)
- Hormonal bozukluklar (**%5**); hipotiroidizm, Cushing vb.
- Metabolizma hızı düşüklüğü, yaşlılık, kısırlaştırma
- Düşük fiziksel aktivite

Sağaltım ve beslenme önerileri:

- Diyetteki **yağ ve hızlı sindirilen karbonhidrat oranı düşürülmeli, lif oranı artırılmalıdır**.
- Diyet, optimum vücut ağırlığı için gereken enerjinin **%60–65’ini** karşılayacak şekilde ayarlanmalıdır.
- Günlük mama miktarı azaltılırken **öğün sayısı artırılır** (günde 4–6 öğün).
- Besin olarak **yağsız et, lifli sebzeler** gibi enerji içeriği düşük seçenekler tercih edilir.
- Optimum ağırlık sağlandıktan sonra kilo verme hızı yavaşlatılmalı ve ağırlık korunmalıdır.
- Haftalık tartım ile kilo takibi yapılmalı, öğünler dışında ek besin verilmemelidir.
- Yem miktarının azaltılması halinde diyetin **protein, vitamin ve mineral dengesi** titizlikle korunmalıdır.

2.4.3.5. Stres

Stres; canlıların çevresel, fiziksel veya psikolojik değişikliklere verdiği adaptasyon tepkisidir. Köpekler, yaşamları boyunca karşılaştıkları olumsuz olaylara farklı düzeylerde davranışsal ve fizyolojik tepkiler verirler.

Strese neden olan başlıca etkenler:

- Yaşam alanı değişimi (sahip veya ev değişikliği)
- Hormonal dalgalanmalar
- Akut ve kronik hastalıklar
- Ani sıcaklık değişimleri
- Gebelik ve laktasyon
- Yetersiz beslenme veya öğün düzensizliği
- Barınak koşullarının rahatsız edici olması
- Tıraş, banyo, taşıma, yarışma gibi prosedürel müdahaleler

Klinik belirtiler:

- **Hafif stres:** itaatsizlik, iştah azalması, hırlama, dikkat dağınıklığı
- **Ciddi stres:** sessizlik, depresyon, insanlardan uzaklaşma, tepkisizlik
- İleri düzeyde: tüy dökülmesinde artış, dehidrasyon, aşırı iştahsızlık

Fizyolojik etkiler:

- **Bağırsıklık sisteminin baskılanması** → enfeksiyonlara yatkınlık
- Kanda **eritrosit sayısında azalma** → anemi gelişimi
- Stresli dönemde hastalıklara yakalanma riski yükselir, tedavi zorlaşır

Beslenme önerileri:

- Stres kaynaklı iştahsızlık varsa, **yüksek enerjili ve lezzetli konserve mama** azar azar verilmelidir
- Kuru mama kullanılacaksa **ılık suyla ısıtılarak verilmeli**, sindirim kolaylaştırılmalıdır
- Öğün saatlerinin düzenli, ortamın sakin ve güvenli olması stresin azaltılmasında etkilidir

2.4.3.6. Diyabet

Alınan her gıda sonunda vücutta glikoza (şekere) çevrilir. Glikoz, tüm hücreler için temel enerji kaynağıdır. Gereğinden fazla kalori alındığında, bu enerji yağa dönüştürülerek vücutta depolanır. Glikoz kan dolaşımı yoluyla hücrelere taşınır; hücrelerin glikozu alabilmesi için pankreas tarafından üretilen insüline ihtiyaç vardır. İnsülin, yaşam için vazgeçilmezdir.

Köpeklerde insülin eksikliği durumunda **Diabetes Mellitus** gelişir. İki ana formu vardır:

- **Tip I Diyabet:** Vücutta hiç insülin üretilemez. İnsüline bağımlı diyabet, juvenil diyabet olarak da bilinir.
- **Tip II Diyabet:** İnsülin üretimi vardır ancak miktarı yetersizdir veya hücreler insülini kullanamaz. Köpeklerin neredeyse tamamında Tip I formu görülür.

Klinik belirtiler:

- Aşırı su içme ve sık idrar yapma
- Artan iştah (polifaji)
- İştaha rağmen kilo kaybı

İnsülin eksikliği nedeniyle glikoz hücrelere taşınamaz; bu da hiperglisemiye yol açar. Artan glikoz idrarla atılırken suyu da sürükler, bu nedenle poliüri ve polidipsi gelişir. Hücreler glikozla beslenemediği için vücut yağ ve kas dokusunu enerjiye dönüştürmeye başlar; bu süreçte zayıflama belirginleşir.

Tanı kolay olsa da tedavi zorludur. İnsülin dozlarının ayarlanması zordur, çünkü mevcut preparatlar insanlar için üretilmiştir. Diyabetin tipine ve şiddetine göre insülinde önce oral glisemik düzenleyiciler denenebilir.

Tedavi yaklaşımı:

- Diyabetik köpeklere özel formüle edilmiş mamalar kullanılmalı
- Lif açısından zengin, kaliteli protein içeren, orta veya düşük yağ oranlı diyetler tercih edilmeli
- Kan şekeri takibi ve düzenli veteriner kontrolleri aksatılmamalıdır
- Evde hazırlanan diyetler önerilmez; içerik dengesi değişkenlik gösterebilir

2.4.3.7. Diş Taşları

Diş taşları (tartar), ağızda plak birikimi ve tükürük içeriğindeki minerallerin etkisiyle oluşur. Diş taşları, bakterilerin ürettiği toksinlerle hem diş etini hem de çene kemiğini etkileyerek periodontal hastalıklara yol açabilir. Bu toksinler kan dolaşımına karışarak **kalp, karaciğer ve böbrek** gibi organlarda sistemik etkiler oluşturabilir.

Oluşum nedenleri:

- Yetersiz ağız hijyeni, düzenli fırçalama yapılmaması
- Diyetle yüksek karbonhidrat tüketimi
- Ca/P oranı bozulmuş diyet
- Vitamin yetersizlikleri (özellikle C ve D)
- Genetik yatkınlık

Koruyucu önlemler:

- Dişlerin uygun fırça ve diş macunları ile düzenli fırçalanması
- Çiğneme davranışını teşvik eden dental mamalar veya ödül ürünleri
- Yılda bir veteriner ağız sağlığı kontrolü

2.4.3.8. Böbrek Yetersizliği

Böbrek fonksiyonlarındaki azalma nedeniyle atılım kapasitesi düşer. Diyetle alınan proteinlerin metabolizması sonucu oluşan azotlu atıklar vücutta birikir.

Beslenme protokolü:

- Diyetle **düşük protein, fosfor ve sodyum içeriği** olmalıdır
- Enerji ihtiyacı protein dışı kaynaklarla (örneğin karbonhidratlar ve yağlar) karşılanmalıdır
- Potasyum, B vitaminleri ve omega-3 takviyesi önerilebilir

2.4.3.9. Raşitizm

Raşitizm; yavru ve genç köpeklerde D vitamini yetersizliği ile oluşan, **kalsiyum-fosfor metabolizmasında bozukluk** ve kemik dokusunda deformasyonla karakterize bir hastalıktır.

Nedenleri:

- Yetersiz anne sütü alımı
- Dengesiz beslenme
- D vitamini yetersizliği
- Paratiroid bezi disfonksiyonu
- Yetersiz güneş ışığı

Tedavi yaklaşımı:

- Veteriner hekim kontrolünde **kalsiyum, fosfor ve D vitamini takviyesi**
- Güneş ışığına düzenli maruz kalma
- Diyetin dengelenmesi, özellikle Ca/P oranının 1:1 ila 1.2:1 arasında tutulması

Koruyucu önlemler:

- Yavru köpeğin yeterince anne sütü alması sağlanmalı
- Gelişme çağında güneş ışığına çıkması teşvik edilmeli
- Ticari mamalarda D vitamini ve mineral dengesine dikkat edilmeli

2.4.3.10. Hipokalsemi

Hipokalsemi; gebelik ve laktasyon dönemlerinde dişi köpeğin kalsiyum rezervlerinin tükenmesi sonucu gelişir. Özellikle **3–6 yaş arası**, çok sayıda yavru emziren **küçük ırk dişilerde**, doğumdan sonraki **2–3 hafta içinde** görülme riski yüksektir.

Klinik olarak “eclampsia” veya “doğum sonrası tetani” olarak da adlandırılır.

Belirti ve önlemler:

- Titreme, kas spazmları, koordinasyon bozukluğu, yüksek ateş

KEDİ VE KÖPEKLERİ BESLEME

- Yavrular 3 haftalık olduklarında **katı gıdaya geçiş teşvik edilmeli**, böylece annenin süt üretimi azaltılmalıdır
- Dişı köpeğın laktasyon boyunca **yüksek kaliteli, kalsiyum destekli mama** ile serbest beslenmesi sağlanmalıdır

Veteriner kontrolünde gerekirse parenteral kalsiyum takviyesi uygulanabilir.

5. TUVALET VE KOMUTLA DAVRANIŞ EĞİTİMİ

5.1. Kedi ve Köpeklerde Yavruluk Döneminde Tuvalet Eğitimi

Tuvalet eğitimi, yavru kedi ve köpeklerin hijyen alışkanlıklarını kazanmaları açısından kritik bir süreçtir. Yetişkin kediler genellikle kumlu zeminde tuvalet yapmayı içgüdüsel olarak tercih ederken, yavruların bu alışkanlığı edinmesi için zaman ve doğru yönlendirme gerekir.

5.1.1. Yavru Kedilerde Eğitim Ne Zaman Başlamalı?

İlk 1 ay: Yavru kedilerin tuvalet ihtiyacı anneleri tarafından karşılanır. Bu süreçte ekstra kum kullanımına gerek yoktur.

1. aydan itibaren: Eğitim süreci başlayabilir. Annesiz yavruların tuvalet ihtiyaçlarının elle desteklenmesi gerekebilir.

Eğitim Sürecinde Dikkat Edilmesi Gerekenler

1. Kum Kabı Seçimi

- Küçük boyutlu, kolay giriş-çıkış sağlayan modeller tercih edilmeli.
- Evinizdeki kedi sayısından bir fazla kum kabı bulundurmanız önerilir.
- Kum kapları açık, kapalı veya elekli türlerde olabilir.

2. Uygun Kum Tercihi

- Kediler genellikle yumuşak dokulu kumları sever.
- Topaklanan ve topaklanmayan kum çeşitleriyle deneme yapılarak hangisinin tercih edildiği gözlemlenmeli.
- Kum miktarı ne az ne fazla olmalı; zemini eşit ve rahat şekilde kaplamalı.

3. Doğru Yerleşim

- Kum kabı mama ve su kaplarından uzakta olmalı.
- Sessiz, kolay erişilebilir bir alanda konumlandırılmalı.
- Kedinin dikkatini dağıtacak unsurlardan arındırılmalı.

4. Temizlik Alışkanlığı

- Eğitim sürecinde kum kabı her kullanımdan sonra temizlenmeli.
- Alışkanlık kazandıktan sonra temizlik sıklığı günde 1-2 kez olacak şekilde düzenlenebilir.

- İş sağlığı ve güvenliği tedbirlerini alarak kedi ve köpeklerle tuvalet eğitimi ile köpeklerle komutla davranış eğitimi verir.
- Kedi ve köpeklerde evde tuvalet problemini açıklar.
- Kedi ve köpeklerde yavruluk dönemi tuvalet eğitimi vermenin önemini açıklar.
- Kedi ve köpeklerde tuvalet eğitiminde kullanılacak malzemeleri sıralar.
- Kedi ve köpeklerde tuvalet alışkanlıklarının yerleşmesi için yapılması gerekenleri izah eder.
- Köpeklerde tuvalet gezilerini ve önemini açıklar.
- Köpeklerde eğitim ve sosyalleşmeyi izah eder.
- Köpeklerde başkalarının üstüne atlama, sıçrama, saldırganlık davranışlarını açıklar.
- Köpeklerde olumsuz davranışları engelleyerek terbiye etme yöntemlerini açıklar.
- Köpeklerde çağrıldığında gelmesi için yapılması gerekenleri açıklar.
- Köpeklerle temel komutların öğretilmesini yöntemlerini açıklar.
- Köpeklerle yürüyüşe çıkmanın önemini izah eder.

Eğitim Adımları

1. Yavruyu kum kabıyla tanıştırın; keşfetmesine izin verin.
2. Yemek ve su tüketimi sonrası nazikçe kuma yerleştirin.
3. Tuvaletini yapmazsa, beslenme veya uyku sonrası tekrar deneyin.

4. Sabırlı olun ve olumlu pekiştirmelerle süreci destekleyin.
5. Sürekli tekrarlarla alışkanlık yerleşecektir.

Eğitim Başarısızsa Ne Yapmalı?

Şu soruları tekrar gözden geçirin:

- Kum kabı kolay erişilebilir mi?
- Sessiz ve rahat bir konumda mı?
- Diğer kediler kullanımını engelliyor olabilir mi?

Alternatif olarak:

- Farklı kum veya kum kabı çeşidi deneyin.
- Kediye daha sık kuma götürün.

Eğer tüm denemelere rağmen sonuç alınamıyorsa veteriner kontrolü şarttır. Parazit, idrar yolu enfeksiyonu gibi tıbbi sorunlar eğitimi engelliyor olabilir.

5.1.2. Yavru Köpekler İçin Tuvalet Eğitimi

Tuvalet eğitimi, yavru köpeğin eve geldiği ilk günden itibaren başlatılabilir. Eğitim süreci sabır, tutarlılık ve doğru yöntemlerle oldukça kolaylaştırılabilir.

Eğitim Öncesi Hazırlık

Tuvalet eğitimi sürecine başlamadan önce, yavru köpeğinizin tuvaletini ev içinde mi yoksa dış mekânda mı yapmasını istediğinize karar vermelisiniz. Bu tercihe göre uygulanacak eğitim yöntemi değişecektir.

Eğitime geçmeden önce, yavrunun tuvalet alışkanlıklarını düzenlemek için bazı temel bilgiler önemlidir. Köpekler genellikle yemek yedikten sonra bağırsaklarında oluşan baskı nedeniyle tuvalet ihtiyacı duyarlar. Bu durum, eğitim sürecini planlamada size avantaj sağlar.

Yavruya mama verme sıklığını belirli saat

aralıklarına sabitlemek, tuvalet ihtiyacını kontrol altına almanıza yardımcı olur. Mama miktarı sabit tutulmalı, ancak eğitim sürecinde öğün sayısı artırılabilir. Bu konuda veterinerinize danışmanız en sağlıklı yaklaşım olacaktır. Günlük öğün sayısı altıyı geçmemeli; akşam 18.00'den sonra mama, 19.00'dan sonra ise su verilmemelidir. Bu uygulama, gece oluşabilecek kazaları önlemeye yardımcı olur. Eğitim süresince mama ve su kapları yalnızca belirlenen saatlerde yavrunun önüne konulmalıdır. Yavru köpeğinizle bir kişinin ilgilenmesi, tutarlılık açısından en doğru yaklaşımdır. Tuvalet ihtiyacı yalnızca yemek sonrası değil; uykudan uyanınca, oyun sırasında veya heyecanlandığında da ortaya

Özetle

Eğitim Türünü Belirleyin

- **İç Mekân Eğitimi:** Evde belirli bir alana tuvalet yapması öğretilir.
- **Dış Mekân Eğitimi:** Tuvalet ihtiyacını dışarıda belirlenen bir alanda gidermesi sağlanır.

Mama ve Su Düzeni

- Yemek sonrası tuvalet ihtiyacı artar. Bu zamanları takip edin.
- Günde en fazla 6 öğün verin. Akşam 18.00'den sonra mama, 19.00'dan sonra su vermeyin.
- Mama ve su kaplarını öğün dışında kaldırın.
- Ek besinlerden kaçının; sindirim sistemini uyarır ve eğitimi zorlaştırır.

Davranış Takibi

- Uyandıktan, oynadıktan veya yemek yedikten sonra tuvalet ihtiyacı doğar.
- Koklama, daire çizme, durgunlaşma gibi belirtilere dikkat edin.
- Eğitim süresince tek bir kişinin ilgilenmesi daha etkilidir.

İç Mekân Tuvalet Eğitimi

- **Alan Belirleme:** Takip edilebilir ve kolay ulaşılabilir bir yer seçin.
- **Gazete/Ped Kullanımı:** Geniş bir alanı kaplayarak başlayın.
- **Koku Transferi:** Kaza durumunda dışkıyı gazeteye değdirin, alanı iyice temizleyin.
- **Ödüllendirme:** Başarılı tuvalet sonrası övgü ve ödül maması verin.
- **Alan Daraltma:** Alıştıkça gazete/ped alanını küçültün.
- **Ceza Yok:** Eğitim alanında yalnızca olumlu pekiştirme kullanılmalı.

Dış Mekân Tuvalet Eğitimi

1. **Alan Seçimi:** Sessiz, sabit bir dış mekân belirleyin.
2. **Zamanlama:** Yemekten 5–10 dakika sonra dışarı çıkarın.
3. **Serbestlik:** Uzun tasma ile alanı keşfetmesine izin verin.
4. **Ödüllendirme:** Doğru yere tuvalet sonrası ödül verin.
5. **Rutin Oluşturma:** Aynı saatlerde yemek ve dışarı çıkış alışkanlığı kazandırın.
6. **Yetişkinlikte:** Günde en az 2 kez dışarı çıkarılmalı.

çıkabilir. Bu anlarda yavru yer koklayabilir, daireler çizebilir ya da birden durgunlaşabilir. Bu davranışlar tuvalet ihtiyacının habercisidir.

Ek besinler sindirim sistemini uyaracağından, eğitim süresince yalnızca belirlenen öğünlerde mama verilmelidir.

Ev İçinde Tuvalet Eğitimi

Yavru köpek tuvalet ihtiyacı geldiğinde mekânı önemsemeden ihtiyacını giderebilir. Bu da evde kötü kokulara yol açar. Eğitime başlamadan önce, yavrunun tuvaletini yaptığı alan mutlaka hijyenik şekilde temizlenmelidir. İyi temizlenmeyen bölgeler, yavrunun tekrar aynı yere tuvalet yapmasına neden olur ve eğitim süreci sekteye uğrar.

Temizlik tamamlandıktan sonra, yavrunun tuvaletini yapacağı alan belirlenmelidir. Bu alan, hem sizin kolayca takip edebileceğiniz hem de yavrunun rahatça ulaşabileceği bir yer olmalıdır. Başlangıçta geniş bir alana gazete kağıtları serilir. Köpek tuvalet ihtiyacı hissettiğinde bu alana yönlendirilir ve tuvaletini yapana kadar burada tutulur.

İlk başlarda yavru gazete yerine farklı bir yere tuvaletini yapabilir. Bu durumda, dışkıyı gazete kâğıdına değdirerek kokunun gazeteye geçmesi sağlanmalı, ardından ilgili alan kokusuz şekilde temizlenmelidir. Köpek tuvaletini doğru yere yaptığına ise mutlaka övgüyle karşılanmalıdır. “Aferin” gibi olumlu sözler veya ödül mamalarıyla bu davranış pekiştirilebilir.

Yavru gazete kâğıdına tuvalet yapmaya alıştıktan sonra, gazete alanı kademeli olarak daraltılarak sabit bir tuvalet alanı oluşturulabilir. Bu süreçte kesinlikle cezalandırma yöntemine başvurulmamalıdır. Eğitim alanı, yavrunun en çok övgü alması gereken yerdir.

Genellikle bir haftalık süre içinde bu eğitim başarıyla tamamlanabilir. Böylece hem siz hem de köpeğiniz için daha konforlu ve mutlu bir yaşam alanı oluşur.

Dış Mekânda Tuvalet Eğitimi

Yavrunuzun tuvaletini dış mekânda yapmasını istiyorsanız, yemek sonrası 5–10 dakika içinde onu dışarı çıkarmalısınız. Bu zaman dilimi, tuvalet ihtiyacının en yoğun olduğu dönemdir.

Öncelikle dış mekânda uygun bir alan belirleyin. Köpeğinizi bu alana götürdüğünüzde serbest bırakın veya tasmaını gevşek tutarak kendisinin uygun bir yer seçmesine izin verin. Tuvaletini yaptığına onu ödül mamasıyla ödüllendirin. Sonraki dışarı çıkarma işlemlerinde aynı alana götürerek alışkanlık kazandırabilirsiniz.

İlk günlerde yavrunuzu günde 3–4 kez dışarı çıkarmanız gerekebilir. Yemek ve dışarı çıkarma saatlerini sabit tutmak, eğitimin başarısını artırır. Rutin dışı uygulamalar eğitimi zorlaştırabilir. Yavru köpek yetişkinliğe ulaştığında mama öğünleri günde bire düşebilir. Ancak bu dönemde bile köpeğinizi günde en az iki kez dışarı çıkarmanız önerilir. Gezdirme işlemleri sabah ve akşam saatlerinde yapılabilir; bu zaman dilimini kendi yaşam düzeninize göre ayarlayabilirsiniz. İmkânınız varsa köpeğinizi daha sık dışarı çıkarmak hem fiziksel sağlığı hem de davranış gelişimi açısından faydalıdır. Dışarı çıkarken mutlaka tasma kullanmanız önerilir.

5.2. Kediler ve Köpeklerde Evde Tuvalet Yapma Sorunu: Nedenler ve Çözümler

Nedenler

Kedilerde:

- Tuvalet kutusunun yeterince temiz olmaması
- Uygun olmayan kum tercihi
- Stres ve anksiyete
- Sağlık sorunları (idrar yolu enfeksiyonları, sindirim problemleri vb.)

Köpeklerde:

- Tuvalet eğitiminin eksikliği
- Stres, yalnızlık ve çevresel değişiklikler
- Sağlık problemleri
- Rutin dışı yaşam koşulları

Her evcil hayvanın bireysel özellikleri ve çevresel faktörlerle etkileşimi farklıdır. Bu nedenle sahiplerin sabırlı ve duyarlı bir yaklaşım benimsemesi önemlidir.

Çözüm Yolları

1. Eğitim ve Sabır

- Kediler için temiz ve uygun kumlu tuvalet kutusu kullanımı şarttır.
- Köpekler için düzenli dışarı çıkarma ve profesyonel eğitim desteği önerilir.

2. Çevresel Düzenleme

- Kedilere özel, sessiz ve güvenli tuvalet alanları oluşturulmalı.
- Köpekler için ev içinde belirlenmiş tuvalet alanları ve ödüllendirme teknikleri kullanılmalı.

3. Sağlık Kontrolleri

- Ani davranış değişiklikleri veteriner kontrolü gerektirir.
- Stres ve anksiyete gibi psikolojik durumlar da göz önünde bulundurulmalıdır.

4. Ödüllendirme ve Teşvik

- Doğru tuvalet davranışları övgü ve ödülleriyle pekiştirilmelidir.

5. Temizlik ve Düzen

- Yaşam alanlarının düzenli temizliği, tuvalet alışkanlıklarını olumlu etkiler.

6. Profesyonel Destek

- Sorun devam ediyorsa veteriner veya davranış uzmanından yardım alınmalıdır.

5.3. Kedi ve Köpeklerin Evde Yaptığı İdrar Kokusu Nasıl Giderilir?

Evcil hayvanların ev içinde idrar yapması, özellikle kedi ve köpek sahipleri için sık karşılaşılan bir sorundur. Bu durumun yol açtığı kötü kokular, yaşam alanlarının konforunu olumsuz etkileyebilir. Ancak, bu kokuları gidermek için etkili yöntemler mevcuttur.

İdrarın henüz kurumadan temizlenmesi oldukça önemlidir. Fazla idrarı kâğıt havlu veya temiz bir bezle emdikten sonra, bölgeyi iyice kurulaşın. Ancak her zaman idrarın yapıldığı ana şahit

olunamayabilir; bu gibi durumlarda özel karışımlar ve idrar kokusunu gidermeye yönelik formüle edilmiş temizlik ürünleri devreye girer.

Evcil hayvanların tuvalet alanlarını temizlemek için kullanılan ürünler genellikle enzim içerir ve idrar kaynaklı kokuları etkili biçimde ortadan kaldırır. Ayrıca, evde kolayca hazırlayabileceğiniz bazı doğal karışımlar da bu konuda yardımcı olabilir:

Evde Uygulanabilecek Karışımlar

- **Sirke ve Su Çözeltisi:** Eşit miktarda su ve sirkeyi karıştırarak hazırladığınız çözeltiyi idrarın bulunduğu bölgeye püskürtün veya süngerle uygulayın. Ardından temiz bir bezle silerek kurulayın.
- **Karbonat ve Sirke Karışımı:** Yarım su bardağı karbonat ile yarım su bardağı sirkeyi karıştırın. Bu karışımı idrar lekesinin üzerine uygulayın, kurumasını bekleyin ve ardından süpürerek temizleyin.
- **Aktif Kömür veya Kabartma Tozu:** Bu maddeler kokuyu absorbe eder. İdrarın bulunduğu alana serpin, bir süre bekletin ve ardından temizleyin.
- **Hava Temizleyici ve Nem Giderici:** Havadaki kötü kokuları azaltmak için hava temizleyici veya nem giderici cihazlar kullanılabilir. Bu cihazlar, partikülleri filtreleyerek ortamın daha temiz ve kokusuz olmasını sağlar.

Temizlik ürünlerini kullanmadan önce, içeriğinin evcil hayvanınıza zarar vermeyeceğinden emin olmalısınız. Ayrıca, hayvanınızın tuvalet alışkanlıklarını düzenlemek, uzun vadede idrar problemlerini önleyerek kötü kokuların oluşmasını engelleyecektir.

Son olarak, kokuları gidermeye yönelik çözümler kadar, bu davranışın altında yatan nedenleri araştırmak ve kalıcı çözümler üretmek de en az temizlik kadar önemlidir.

5.4. Köpeklerde Eğitim, Sosyalleşme ve Davranış Yönetimi: Bilinçli Bir Yaklaşım

Köpek sahipliği, yalnızca beslemek ve sevmekle sınırlı değildir; aynı zamanda onların fiziksel, zihinsel ve sosyal gelişimlerini desteklemekle de ilgilidir. Bu sürecin temel taşları eğitim, sosyalleşme ve davranış yönetimidir. Doğru yöntemlerle eğitilen ve sosyalleştirilen bir köpek, hem ev içinde hem de toplum içinde uyumlu, mutlu ve güvenli bir yaşam sürer.

Eğitim ve Sosyalleşmenin Temel Rolü

Köpekler, öğrenmeye açık ve sosyal canlılardır. Eğitim, onların çevreyle sağlıklı iletişim kurmalarını, sınırlarını bilmelerini ve güvenli davranışlar sergilemelerini sağlar. Sosyalleşme ise köpeğin farklı insanlarla, hayvanlarla ve çevre koşullarıyla tanışmasını, bu uyaranlara karşı dengeli tepkiler geliştirmesini hedefler. Özellikle 3 ila 16 haftalık dönem, yavru köpekler için kritik bir sosyalleşme sürecidir.

İyi sosyalleşmiş bir köpek:

- Yeni ortamlara kolay adapte olur.
- Gereksiz korku, saldırganlık veya kaygı yaşamaz.
- Veteriner ziyaretlerinde ve seyahatlerde daha sakin davranır.
- Eğitim sürecine daha açık hale gelir.

İstenmeyen Davranışların Önlenmesi

Köpeklerde başkalarının üstüne atlama, sıçrama veya saldırganlık gibi davranışlar genellikle sınırların net çizilmemesi ve yeterli sosyalleşme eksikliğinden kaynaklanır. Bu tür davranışları engellemek için:

- **Tutarlılık:** Her aile bireyinin aynı kuralları uygulaması gerekir.
- **Pozitif pekiştirme:** İyi davranışlar ödüllendirilerek teşvik edilmelidir.
- **Zamanında müdahale:** Davranışın hemen ardından yapılan yönlendirme daha etkilidir.
- **Dikkat dağıtma:** İstenmeyen davranış başladığında alternatif bir aktivite sunulmalıdır.

Çağrıldığında Gelme Eğitimi

Köpeğin çağrıldığında gelmesi, hem güvenlik hem de kontrol açısından kritik bir beceridir. Bu eğitimi verirken:

- İsmi olumlu çağrışımlarla ilişkilendirin.
- Kısa mesafelerle başlayın, başarılı oldukça mesafeyi artırın.
- Her gelişinde ödül verin (mama, sevgi, oyun).
- Asla cezalandırmayın; gelmek daima olumlu bir deneyim olmalı.

5.6. Köpeklere Temel Komutların Öğretilmesi

Köpek eğitiminin en önemli aşamalarından biri, temel komutların öğretilmesidir. “Otur”, “bekle”, “gel”, “hayır” gibi komutlar, köpeğin günlük yaşamda uyumlu ve güvenli bir şekilde hareket etmesini sağlar. Bu komutlar sayesinde köpek, hem ev içinde hem de dış ortamda sahibinin yönlendirmelerine açık hale gelir.

Komut Öğretiminde Temel İlkeler

1. **Kısa ve Net Kelimeler Kullanın**
Komutlar tek kelimelik ve kolay telaffuz edilebilir olmalıdır. “Otur”, “Gel”, “Hayır” gibi kısa ifadeler, köpeğin dikkatini daha kolay çeker ve öğrenmeyi hızlandırır.
2. **Tutarlı Tonlama ve Beden Dili**
Her komut için aynı ses tonu ve beden dili kullanılmalıdır. Örneğin “otur” komutu verilirken hafifçe elin aşağıya doğru hareketi, köpeğe ne yapması gerektiğini anlatır.
3. **Pozitif Pekiştirme Kullanın**
Doğru davranışlar hemen ödüllendirilmelidir. Ödül olarak mama, sevgi, oyun veya övgü kullanılabilir. Bu, köpeğin davranışı tekrar etme isteğini artırır.
4. **Kısa ve Sık Eğitim Seansları**
Eğitim süresi 5–10 dakikalık kısa seanslarla başlamalıdır. Uzun süreli çalışmalar köpeğin dikkatini dağıtabilir. Gün içinde birkaç kez tekrarlamak daha etkilidir.
5. **Sabırlı ve Kararlı Olun**
Her köpek farklı hızda öğrenir. Bazıları birkaç tekrarla komutu kavrayabilirken, bazıları için daha uzun süre gerekebilir. Sabır ve kararlılık, başarıyı getirir.
6. **Yanlış Davranışta Ceza Yerine Yönlendirme**
Köpek yanlış bir şey yaptığında cezalandırmak yerine, doğru davranışa yönlendirmek daha sağlıklı sonuç verir. Örneğin, “hayır” komutuyla durdurup ardından “otur” komutuyla yönlendirme yapılabilir.

Temel Komutlara Örnekler ve Öğretim Yöntemleri

Komut	Öğretim Yöntemi
Otur	Elinizle hafifçe aşağıya işaret edin, köpek oturduğunda ödül verin.
Bekle	Köpek oturur pozisyondayken elinizi “dur” şeklinde kaldırın, birkaç saniye bekletin ve ödüllendirin.
Gel	İsmi söyleyip “gel” deyin, geldiğinde mutlaka ödül verin.

Hayır	İstenmeyen davranış başladığında net bir “hayır” deyin, ardından alternatif bir komutla yönlendirin.
-------	--

İleri Seviye İçin Hazırlık

Temel komutlar başarıyla öğretildikten sonra, köpek daha karmaşık komutlara ve davranışlara hazır hale gelir. “Yat”, “topu getir”, “yerinde kal” gibi komutlar, temel eğitimin üzerine inşa edilir. Bu aşamada köpeğin dikkat süresi ve çevresel uyaranlara tepkisi daha kontrollü hale gelir.

Yürüyüşe Çıkmanın Önemi

Yürüyüş, köpeğin fiziksel sağlığı kadar zihinsel sağlığı için de gereklidir. Yeni kokular, sesler ve sosyal etkileşimler köpeğin dünyasını zenginleştirir. Ayrıca yürüyüşler, enerjisini sağlıklı şekilde boşaltmasını sağlar ve davranışsal sorunların önüne geçer. Yürüyüş sırasında köpeğin tasma kontrolü, çevreye duyarlılığı ve komutlara uyumu da pekiştirilir.